

Elaborat col·lectivament per la
Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute

INDEPENDENTS DE QUI?

INFORME
SOBRE EL
DEUTE PÚBLIC
A CATALUNYA

INDEPENDENTS DE QUI?

Informe sobre el deute públic a Catalunya

Elaborat col·lectivament per la
Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute

15 d'Octubre de 2014

Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute
No Devem! No Paguem!

auditoriabcn@gmail.com

[@auditoriabcn](https://twitter.com/auditoriabcn)
www.auditoriaciudadana.net

[@indepesdequi](https://twitter.com/indepesdequi)
www.independentsdequi.cat

INDEX

1. Introducció

2. Dades bàsiques del deute català

2.1 Evolució del deute públic català

2.1.1 Com ha crescut el deute públic a Catalunya?

2.1.2 Quan ha crescut més el deute públic a Catalunya?

2.1.3 És molt elevat aquest deute públic?

2.2. Quant devem els catalans i les catalanes? (Deute per càpita)

3. Perquè creix el deute?

3.1 El creixement del deute segons la Generalitat de Catalunya

3.1.1 El dèficit

3.1.2 El descens dels ingressos

3.1.2.1 Fraus i evasió fiscal

3.1.2.1 L'impacte de les balances fiscals amb l'Estat espanyol

3.1.3 L'evolució de la despesa social

3.1.4 Increment de la despesa del deute

3.1.4.1 La prioritat del pagament del deute

3.1.5 Els compromisos de pagaments diferits per infraestructures

3.1.6 Pels canvis del mode de càlcul del deute

3.1.7 La inclusió de deute comercial

3.2 Perquè ha augmentat tant el deute de la Generalitat de Catalunya?

4. A qui devem?

5. Com es genera el deute públic a Catalunya?

5.1 Mecanismes d'endeutament

5.2.1 Emissions de Deute en els mercats financers

5.2.2 Préstecs i crèdits bancaris

5.2.3 Mecanismes públics de liquiditat

6 Deute SEC i altres empreses públiques

7. Els deutes amagats

8. Els altres deutes del territori

9. Il·legitimitat del deute català

9.1 Què entenem per deute il·legítim?

9.2 Evidències d'il·legitimitat en el cas català

10. Conclusions

10.1 Un creixement sense límits del Deute

10.2 Una elevada dependència dels mercats per no tocar privilegis

10.3 El deute és amb els bancs i amb l'Estat espanyol

10.4 Auditories ciutadanes per acabar amb l'opacitat i la dependència

Annexos

I. El descens dels ingressos i l'endeutament públic

II. A qui devem?

III. Emissions detallistes

IV. Deute de les entitats públiques

V. Alternatives al pagament del deute i experiències històriques

INDEX DE GRÀFICS

- Gràfic 2.1.1.1 Evolució del deute públic a Catalunya (1995-2013) (en milions d'euros)
- Gràfic 2.1.1.2 Deute a curt i llarg termini
- Gràfic 2.1.3.1 Evolució del deute públic català / PIB català
- Gràfic 2.1.3.2 Deute públic per Comunitats Autònomes (en milions d'euros)
- Gràfic 2.1.3.3 Deute públic/PIB per Comunitats Autònomes (en percentatge)
- Gràfic 2.1.3.3 Creixement del deute públic entre 2008 i 2013 (en percentatge)
- Gràfic 2.2.1 Evolució del deute públic català per càpita (en euros per habitant)
- Gràfic 2.2.2 Deute públic per càpita de les comunitats autònomes (en euros per habitant)
- Gràfic 3.1.1.1 Dèficit de Catalunya respecte al PIB (en percentatge)
- Gràfic 3.1.1.2 Despesa no financera* vs Ingressos no financers (2007-2013)
- Gràfic 3.1.1.3 Dèficit vs nou endeutament 2004-2012 (en milions d'euros)
- Gràfic 3.1.2.1 Ingressos de la Generalitat de Catalunya (2007-2013) (en milions d'euros)
- Gràfic 3.1.2.2 Ingressos fiscals, altres ingressos corrents i ingressos financers (2007-2013) (en milions d'euros)
- Gràfic 3.1.2.3 Ingressos per tipologies (2013) en percentatge
- Gràfic 3.1.2.4 Balances fiscals segons càlcul Càrrega-Benefici Govern espanyol (2011) (en milions d'euros)
- Gràfic 3.1.2.5 Evolució del dèficit fiscal segons la Generalitat de Catalunya (2002-2011) En milions d'euros i % PIB
- Gràfic 3.1.3.1 Evolució de la despesa per polítiques agrupades (2007-2013) En milions d'euros
- Gràfic 3.1.3.2 Despesa per polítiques agrupades a 2013. En milions d'euros.
- Gràfic 3.1.3.3 Despesa per càpita (2007-2013) en euros
- Gràfic 3.1.3.4 Diferència de despesa 2009-2013. En milions d'euros
- Gràfic 3.1.4.1 Evolució del servei del deute, amortitzacions més interessos. 2006-2013
- Gràfic 3.1.4.2 Diferència entre servei del deute pressupostat i l'executat
- Gràfic 3.1.4.3 Amortització del deute (excloent interessos) mensual 2014
- Gràfic 4.1 Distribució de deute viu per tipus de creditors (percentatge)
- Gràfic 5.1 Mecanismes d'endeutament segons el seu pes en l'endeutament de la Generalitat de Catalunya (Administració General) A 31 de desembre de 2013.
- Gràfic 5.2 Evolució de la distribució del deute per tipus de creditor (2009-2011-2013) En percentatge
- Gràfic 5.2.1.1 Valors de deute de la Generalitat de Catalunya en circulació. A 31 de desembre de 2013.

Gràfic 5.2.1.2	Tenidors de bons i obligacions per sectors. Valors del deute públic de la Generalitat de Catalunya negociats a la Borsa de Barcelona. Setembre de 2011
Gràfic 5.2.1.3	Saldos nominals del deute viu: residents - no residents. Valors del deute públic negociats a la Borsa de Barcelona. Setembre de 2011
Gràfic 5.2.3.1	Mecanismes de Suport a la Liquiditat utilitzats per la Generalitat de Catalunya (2012-2014).
Gràfic 6.1.	Endeutament del sector públic de la Generalitat de Catalunya (2008-2013). En Milions d'euros
Gràfic 7.1	Avals concedits per la Generalitat de Catalunya. Risc Potencial a 31.12.2012 (en milions d'euros)

INDEX DE TAULES

Taula 2.1.1.1	Increment anual del deute (2003/2013).
Taula 3.1.3.1	Evolució de la despesa per polítiques agrupades (2007-2013) En milions d'euros
Taula 3.1.5	Inversions executades l'any 2012 sense repercussió directa sobre el pressupost de l'exercici. Milions d'euros
Taula 3.1.7.1	Utilització del Pla de Pagament de Proveïdors per part de la Generalitat de Catalunya
Taula 3.1.7.2	Entitats bancàries creditores a través del Pla Pagament Proveïdors (2014). En milions d'euros
Taula 4.1	Detall de saldo deute viu de les principals entitats creditores (Gener 2014) En milions d'euros i percentatge.
Taula 5.2.1	Emissions de deute públic a curt i llarg termini per creditors (en milions d'euros i percentatge)
Taula 5.2.2.1	Estructura cartera deute viu per préstecs bancaris (2014) En milions d'euros
Taula 5.2.2.2	Creditores crèdits bancaris (préstecs, línies de crèdit Iconfirming, curt i llarg termini) (2014) En milions d'euros
Taula 5.2.3.1	Ús per part de la Generalitat de Catalunya dels Mecanismes de Suport a la Liquiditat de l'Estat espanyol.
Taula 6.1	Entitats públiques més endeutades i creditors (En milions d'euros)
Taula 7.1	Avals concedits a Organismes Autònoms i Empreses públiques
Taula 8.1	Deutes municipals, comarcals i diputacions (2013) En milions d'euros

1. INTRODUCCIÓ

Com sabem, en el centre de la crisi econòmica a nivell global trobem elevats nivells d'endeutament, en primer lloc privats, però també públics. El govern espanyol i els governs autonòmics arreu de l'Estat, així com d'altres arreu d'Europa, estan aplicant una política d'austeritat fiscal, a través de retallades de certes despeses (fonamentalment despesa social), per sanejar unes finances públiques que cada cop han de suportar nivells més elevats de deute públic. Un deute públic que, des de la reforma constitucional de l'estiu de 2011, s'ha de pagar de forma prioritària per davant de qualsevol altra despesa pública.

A nivell estatal, la reducció d'ingressos fiscals a causa de la crisi econòmica (a menys activitat econòmica menys recaptació fiscal), del creixent frau fiscal i de reformes fiscals profundament regressives (augment d'impostos indirectes com l'IVA i pèrdua de pes dels impostos sobre els beneficis de les empreses), juntament amb despeses com les assumides amb el rescat bancari o les ajudes a certes grans empreses, es compensa amb retallades de les despeses. En paral·lel a les retallades, els recursos destinats a pagar el deute i els seus interessos no deixen de créixer.

A Catalunya, les retallades per assolir els nivells de dèficit fiscal que fixen tant la Unió Europea com l'Estat espanyol, es centren sobretot en àmbits com la sanitat i l'educació, derivant en flagrants violacions dels drets socials. Però a mesura que es redueix la inversió social, augmenten també els recursos destinats a pagar el deute adquirit per

les administracions catalanes.

L'informe "Independents de qui?" cerca analitzar les principals magnituds, dades i informacions que ens poden ajudar a entendre l'evolució del deute públic català. Aporta informacions sobre qui són els creditors del govern català o qui ha sortit guanyant més amb emissions de deute com les anomenades de "bons patriòtics". L'informe analitza també l'evolució de les retallades en front a l'increment de pagament de deute, o l'impacte de certes mesures fiscals en el procés d'endeutament.

L'informe respon a la necessitat de conèixer com s'ha arribat a aquesta situació, per a partir d'aquest coneixement poder avaluar quines sortides tenim. L'informe ha d'ajudar també a abordar la qüestió de la legitimitat de la prioritització del pagament del deute per sobre d'altres despeses, així com la (i)legitimitat del deute en la seva globalitat. No s'aborda, però, un anàlisi detallat de deutes legítims versus deutes il·legítims.

Aquest informe no és una auditoria del deute, ni molt menys una auditoria ciutadana. És una aportació que fem des de la **Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute (PACD) a Barcelona** per a que pugui servir per engegar processos d'auditoria ciutadana a nivell català. **És un primer pas que hauria de tenir continuïtat, en al mesura que grups i moviments socials així ho vulguin**, amb processos participatius de transparència, anàlisi i denúncia de deutes que puguem considerar il·legítims.

2. DADES BÀSIQUES DEL DEUTE CATALÀ

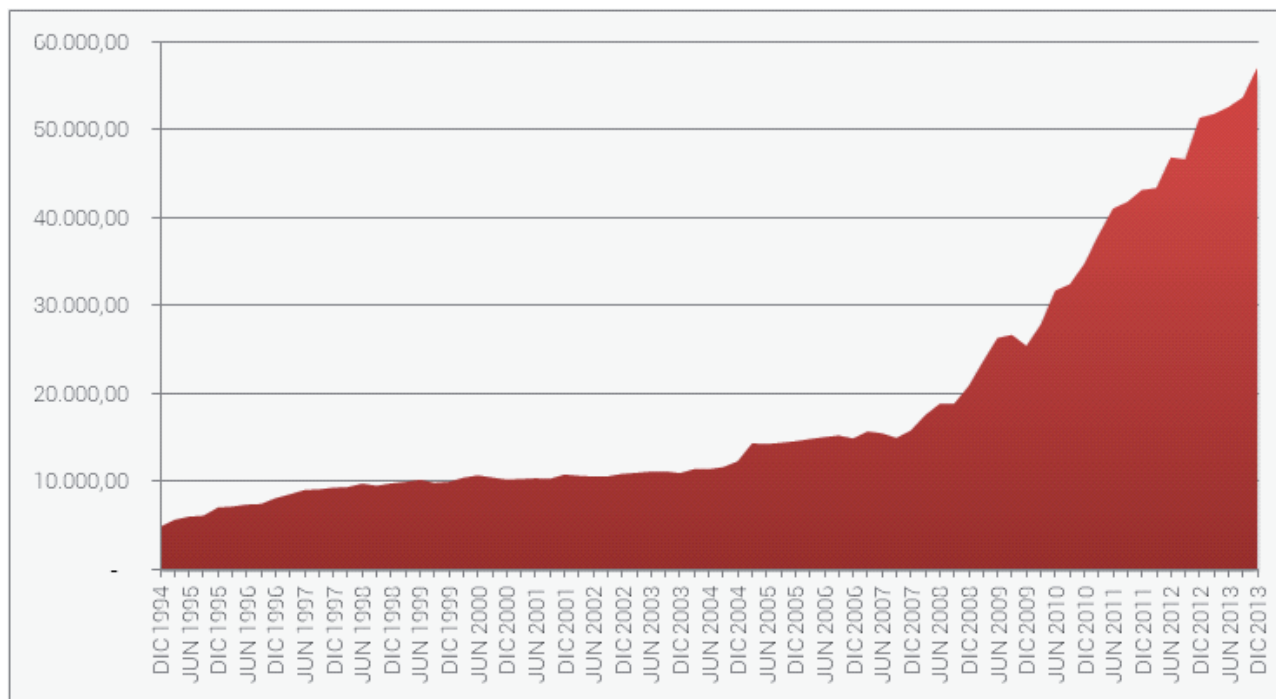
Quan parlem del **deute català** s'inclou el **deute públic** (de les diferents administracions públiques a Catalunya), i **privat** (dels bancs, empreses no financeres i famílies). Tot i això, i donada la manca de dades desagregades per comunitats autònomes de deute privat, **aquest informe es centra en el deute públic**, i en concret en el deute de la Generalitat de Catalunya (incloent, deute de les institucions, entitats i empreses públiques i públic-privades que hi depenen).

2.1 Evolució del deute públic català

2.1.1 Com ha crescut el deute públic a Catalunya?

Si bé Catalunya ha tingut un deute públic força estable en els anys previs a l'esclat de la crisi financera, a partir de l'any 2008 es dona un increment substancial del mateix, arribant als prop de 60 mil milions de deute a desembre de 2013 (Gràfic 2.1.1.1).

Gràfic 2.1.1.1 Evolució del deute públic a Catalunya (1995 – 2013) En Milions €

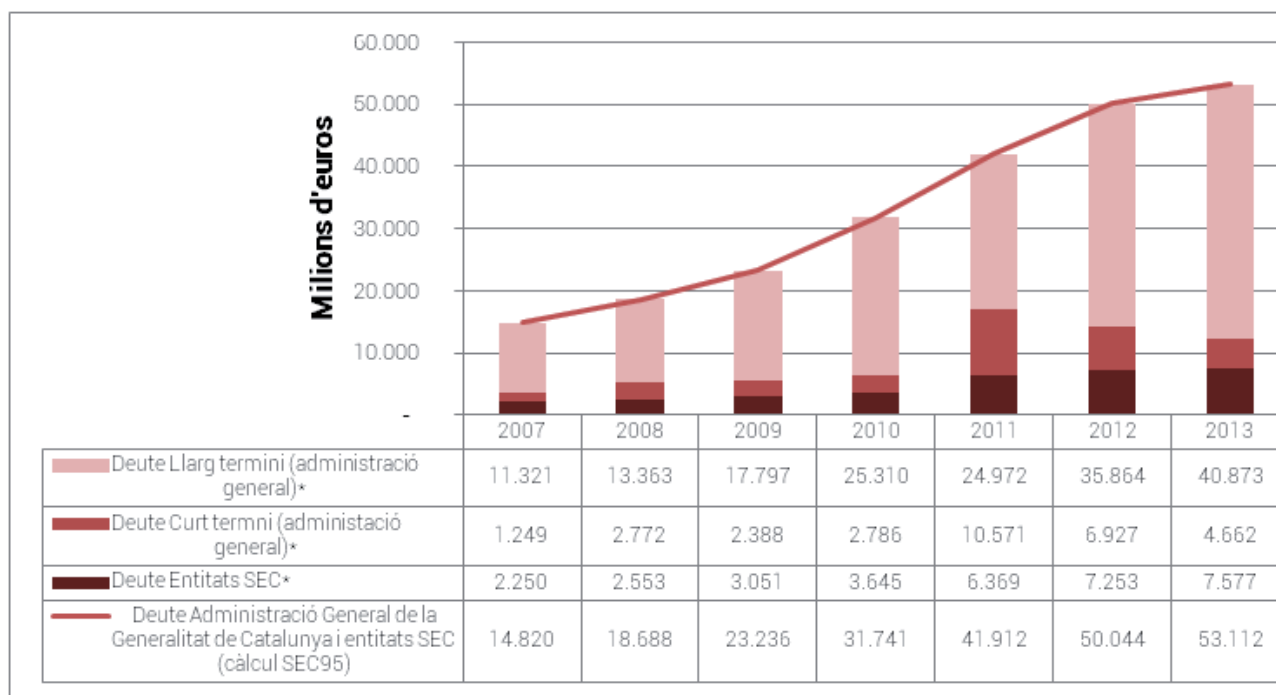
Font: Banc d'Espanya, Març 2014

- Les administracions de la Generalitat de Catalunya devien a 31 de desembre de 2013 un total de **57.122 milions d'euros** a bancs, mercats financers i a l'Estat espanyol.
- El deute creix cada dia que passa. De fet **el deute públic a Catalunya s'ha triplicat des de l'inici de la crisi** (s'ha multiplicat per **3,03 des de setembre de 2008**).
- Durant el **tripartit (2003-2010)** el deute públic es va multiplicar per **3,18**.
- En els anys de govern de **CiU (2010-2013)** el deute s'ha multiplicat per **1,65**.

El deute públic de la Generalitat de Catalunya implica que **cada català deu 7.666 €**. Si el deute es reparteix entre les persones encarregades de portar diners a casa i de pagar els impostos, és a dir, **entre la població activa, el deute ascendeix a 14.800 € per cap** (veure punt 2.2 d'aquest informe per més detalls).

Quan parlem de deute públic podem distingir entre deute a curt i llarg termini. El deute a curt termini és aquell que s'ha de retornar en un any o menys. El deute a llarg termini (de més d'un any), és majoritari en el cas català (com és habitual en les administracions públiques).

Gràfic 2.1.1.2 Deute a curt i llarg termini

Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya

Si bé el deute públic català és de 57.122 milions d'euros, el deute de l'Administració General de la Generalitat de Catalunya i les entitats públiques¹ era a 2013 una mica inferior, 53.112 milions d'euros.

- A 2013 el deute de l'administració general a llarg termini sumava 40.873 milions d'euros (77%), mentre que el deute a curt termini (el que s'ha de pagar en el termini d'un any) de 4.662 milions d'euros (9%). A aquest s'ha de sumar el deute d'entitats públiques i públic privades, que sumava a finals de 2013 7.577 milions d'euros (14%).

1. Es comptabilitzen les entitats públiques del Sistema Europeu de Comptes, és a dir, les que la UE considera que s'han d'incorporar en el càlcul de deute públic – veure nota al punt 3.1 per a més informació.

D'aquesta manera, **cada català (infants i avis inclosos) deu a pagar abans d'acabar l'any 600 € i 5.400 per "més endavant"**, a part dels 1.000 € que es deuen corresponents al SEC.

- El deute de la Generalitat de Catalunya és **majoritàriament deute a llarg termini**, amb una **vida mitjana del deute viu de 5,47** anys (a 31 de desembre de 2013).
- La Generalitat de Catalunya té deutes a pagar fins més enllà de 2030, tot i que es concentren en els propers 10 anys.

2.1.2 Quan ha crescut més el deute públic a Catalunya?

Hem vist que des de 2008 hi ha hagut un important increment del deute públic català, però **en quin moment s'han produït els increments més importants?** Com veiem en la taula, entre 2008 i 2011 es quan es produeix el creixement més acusat.

Taula 2.1.1.1. Increment anual del deute (2003/2013)

ANY	DEUTE Millions €	INCREMENT Millions €	% INCREMENT ANUAL
2003	10.918	88	0,81%
2004	12.259	1.341	12,28%
2005	14.544	2.285	18,64%
2006	14.873	329	2,26%
2007	15.776	903	6,07%
2008	20.825	5.049	32,00%
2009	25.402	4.577	21,98%
2010	34.697	9.295	36,59%
2011	43.172	8.475	24,43%
2012	51.386	8.214	19,03%
2013	57.122	5.736	11,16%
2014*	61.836	4.714	8,25%

Font: Elaboració Pròpia a partir de dades del Banc d'Espanya, Març 2014

*Dades de 2014 corresponents a Juny de 2014 (II trimestre) segons el Banc d'Espanya.

Nota: en negreta els anys amb més creixement absolut i relatiu de deute. En vermell els anys de govern tripartit i en blau el govern de Convergència i Unió.

- Sota el govern del **tripartit**, i un cop **iniciada la crisi** financera (2008-2010) el **deute creixia a ritmes d'entre el 21 i el 36% anual**.
- L'any 2010 el deute va créixer **més de 9.000 milions €**, un 36,59% respecte l'any anterior.
- El primer any de **govern de CiU** (2010-2011) es va mantenir un **elevat nivell d'endeutament** (24,43% de creixement anual).
- El ritme d'endeutament s'ha relaxat des de 2012, per sota del 20% anual superat els anys anteriors, però el deute segueix creixent.

2.1.3 És molt elevat aquest deute públic?

Hem vist que el deute públic català ha crescut de forma substancial en els darrers anys, però, com avaluem si aquest és massa elevat?

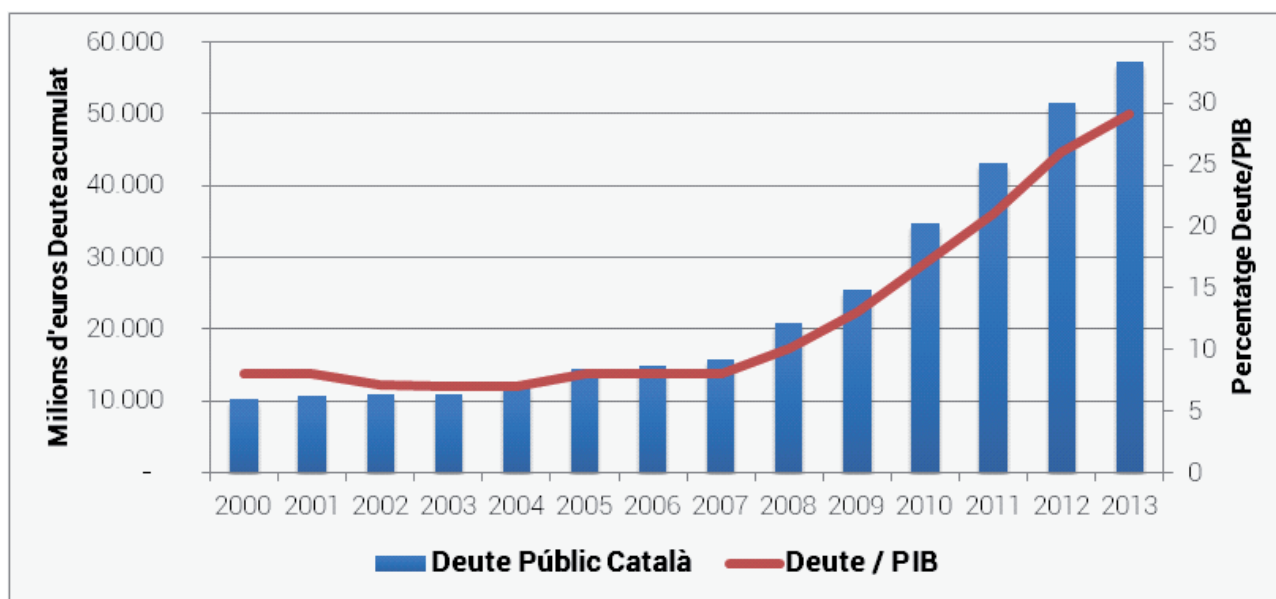
Un indicador habitual per mesurar la sostenibilitat financera del deute públic és la seva relació respecte al Producte Interior Brut (PIB) del país o regió. El PIB és la mesura més habitual per quantificar la riquesa econòmica d'un país, sumant el valor de tots els béns i serveis finals produïts en un espai econòmic (un país o una regió determinada) durant un període de temps determinat (generalment un any), excloent el consum intermedi utilitzat per la producció. El PIB deixa fora moltes qüestions que podríem considerar com a part de la riquesa d'un país, com el treball de cures i reproducció no remunerat, però tot i així ens ajuda a mesurar com és l'evolució econòmica. El deute públic respecte al PIB ens ajuda a veure si el país o regió s'està endeutant a un ritme més o menys elevat a la seva capacitat econòmica. Així, un deute del 100% del PIB vol dir que el que devem és equivalent al que aquesta economia és capaç de produir (incloent béns i serveis).

El deute públic català respecte al PIB ha sigut creixent especialment des de l'inici de la crisi, al 2008. D'aquesta forma veiem que les administracions públiques catalanes s'han endeutat a un ritme més elevat que la capacitat de creació de riquesa econòmica de l'economia catalana.

Una altra forma de valorar si el deute públic català és massa elevat és comparant-lo amb el deute de les comunitats autònomes del nostre entorn.

Si mirem als països catalans, Catalunya, País Valencià i Illes Balears acumulen deutes pú-

Gràfic 2.1.3.1 Evolució del deute públic català / PIB català

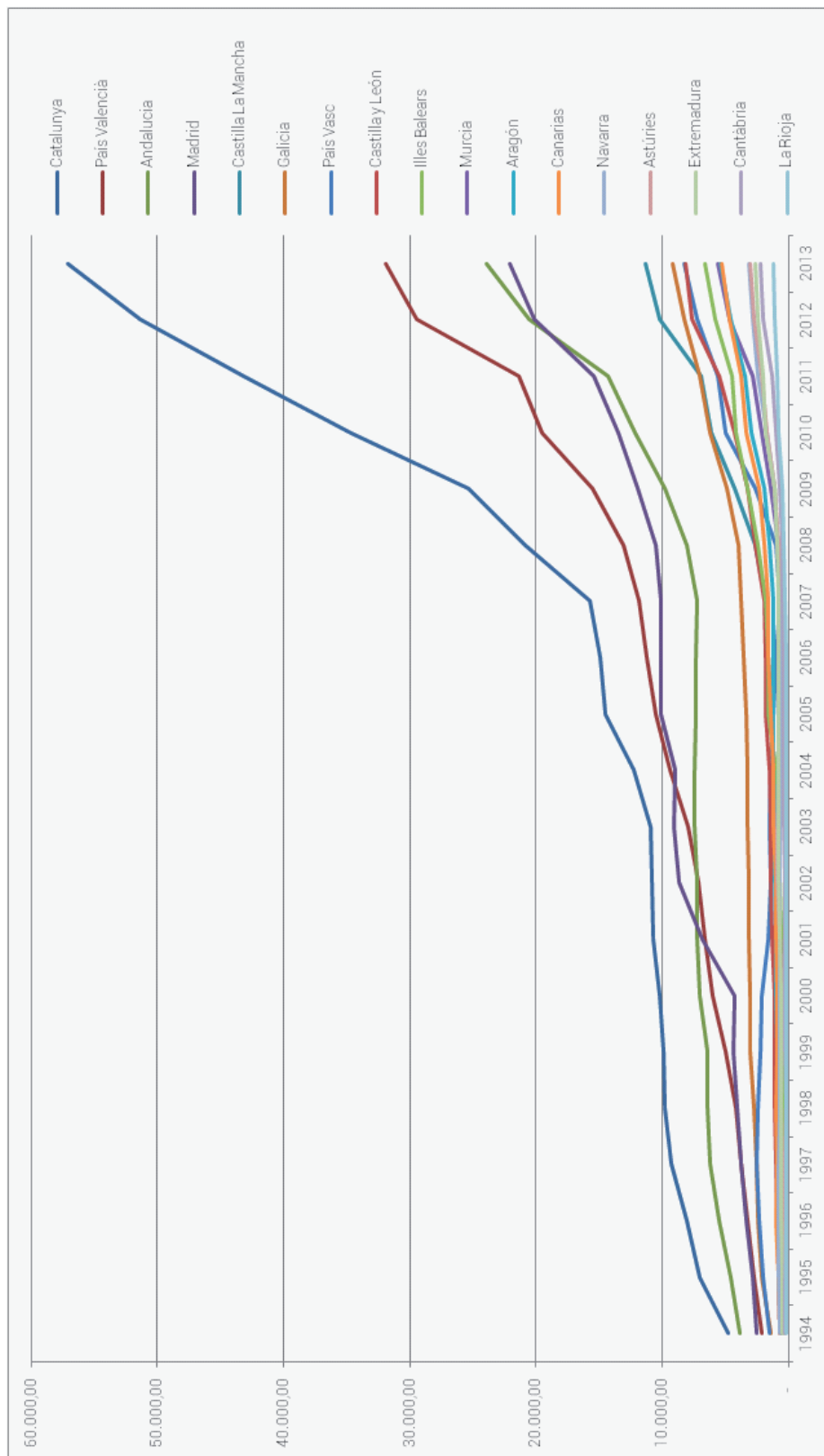
Font: Banc d'Espanya, Març 2014

- El deute públic català respecte al PIB ha passat de situar-se al voltant **del 8% abans del 2007 a créixer fins al 29% al 2013**→No només s'ha donat un creixement en termes absoluts del deute públic, sinó també en termes relatius respecte la riquesa generada a Catalunya.
- El deute públic a nivell estatal respecte al PIB ronda el 100%, pel que aquesta xifra del 29% pot ser considerada petita, però no ho és quan ho comparem amb la resta de Comunitats autònomes (veure més endavant).

blics respecte al seu PIB dels més elevats de l'Estat espanyol. L'evolució als tres territoris és similar, donant-se un marcat increment del deute públic (en termes absoluts i, sobretot, en termes relatius al PIB) en tots ells a partir de l'any 2008. El País Valencià sustenta el rècord de deute respecte al PIB a tot l'Estat espanyol, per sobre del 30%. Si bé en termes absoluts sembla que el deute públic a Illes Balears no és molt elevat, el deute respecte al PIB és dels més elevats de l'Estat.

Si ens fixem en la resta de comunitats autònomes de l'Estat, en termes absoluts **Catalunya és la Comunitat Autònoma més endeutada de l'Estat Espanyol**. El País Valencià és la segona comunitat més endeutada, amb un creixement també molt accentuat en els darrers 4 anys. Mentre Illes Balears cau al 9è lloc del rànquing d'autonomies per estoc de deute acumulat.

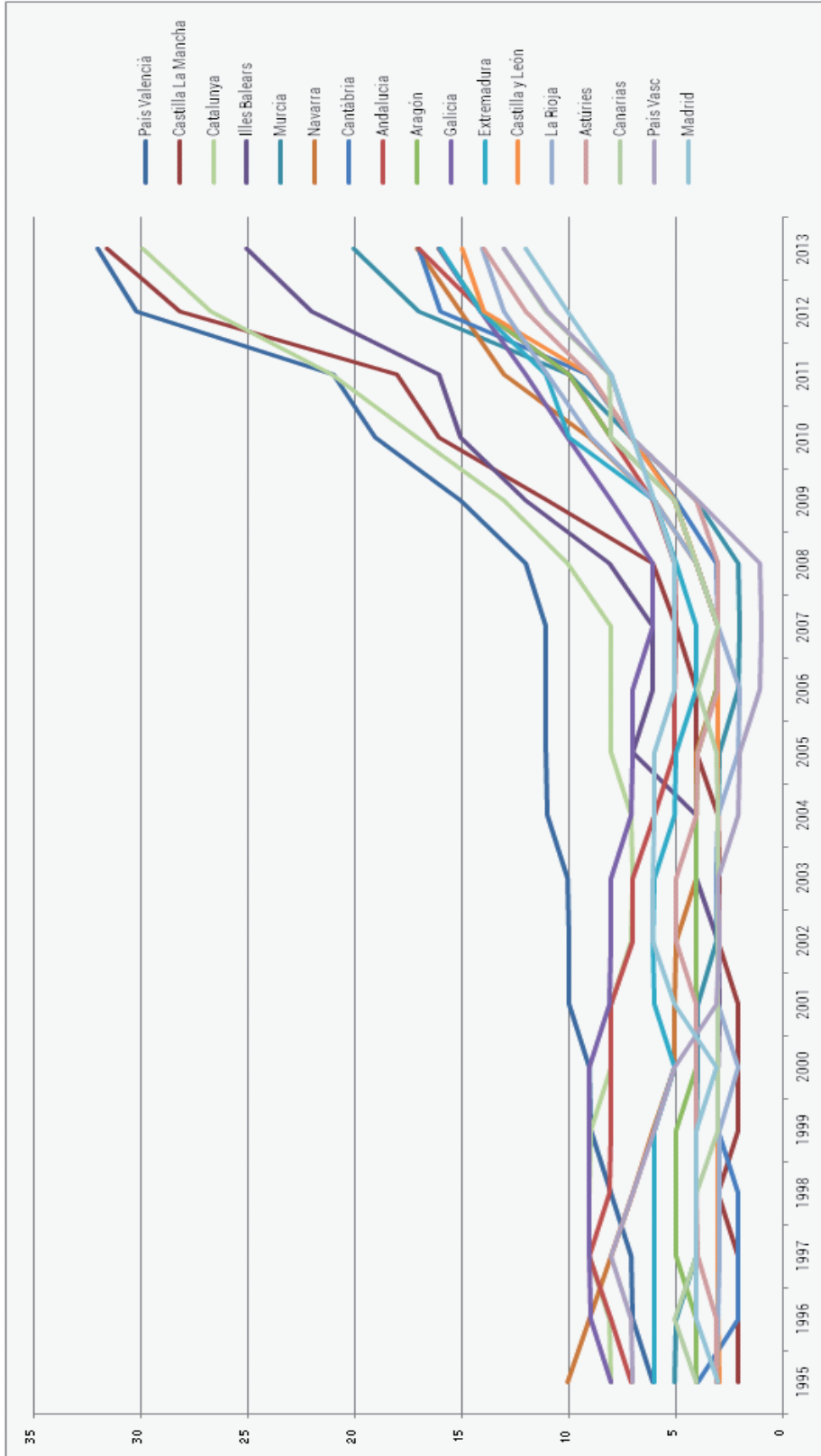
Gràfic 2.1.3.2 Deute públic per Comunitats Autònomes (en Milions d'Euros)

Font: Banc d'Espanya, Març 2014 - Nota. La llegenda està ordenada per nivell d'endeutament, de més a menys endeutades.

- Catalunya (CiU) i País Valencià (PP) són les comunitats autònomes més endeutades d de tot l'Estat espanyol en termes absoluts, seguides d'Andalusia (PSOE), Madrid (PP) i Castella la Manxa (PP).

Gràfic 2.1.3.3 Deute públic/PIB per Comunitats Autònomes (en percentatge)

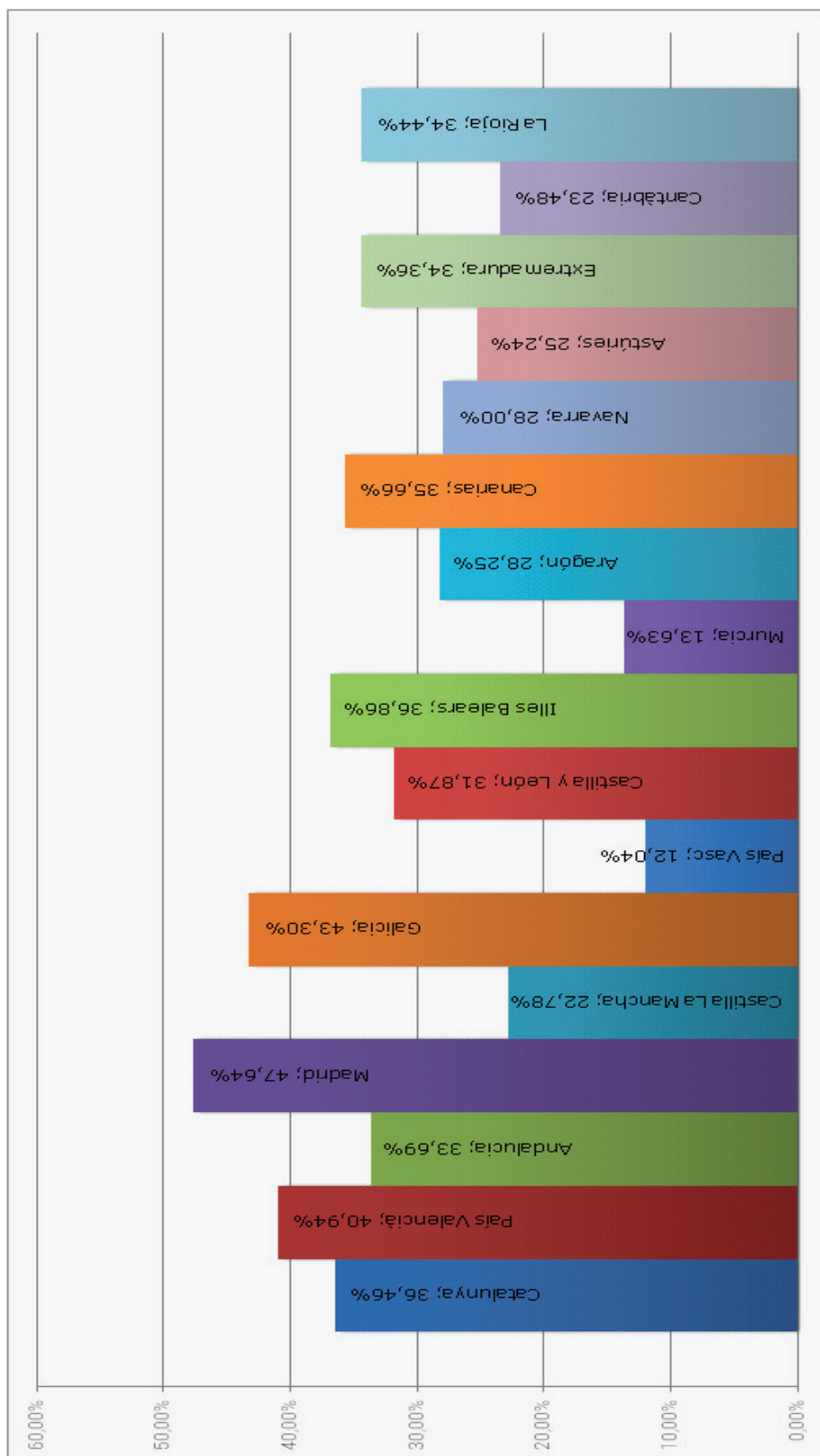

Font: Banc d'Espanya, Març 2014

Nota: La llegenda està ordenada per nivell d'endeutament respecte al PIB, de més a menys endeutades.

- Quan mirem l'endeutament relatiu respecte al PIB, la posició de Catalunya cau, però tan sols al 3r lloc, només per darrera de País Valencià i Castella la Manxa.
- Illes Balears puja fins al 4rt lloc de les comunitats autònomes més endeutades quan ens fixem en el deute públic respecte al PIB.
- D'aquesta forma **País Valencià, Catalunya i Illes Balears ocupen 3 de les 4 primeres posicions** en tant que comunitats més endeutades respecte el seu PIB.

Gràfic 2.1.3.4 Creixement del deute públic entre 2008 i 2013 (en percentatge)

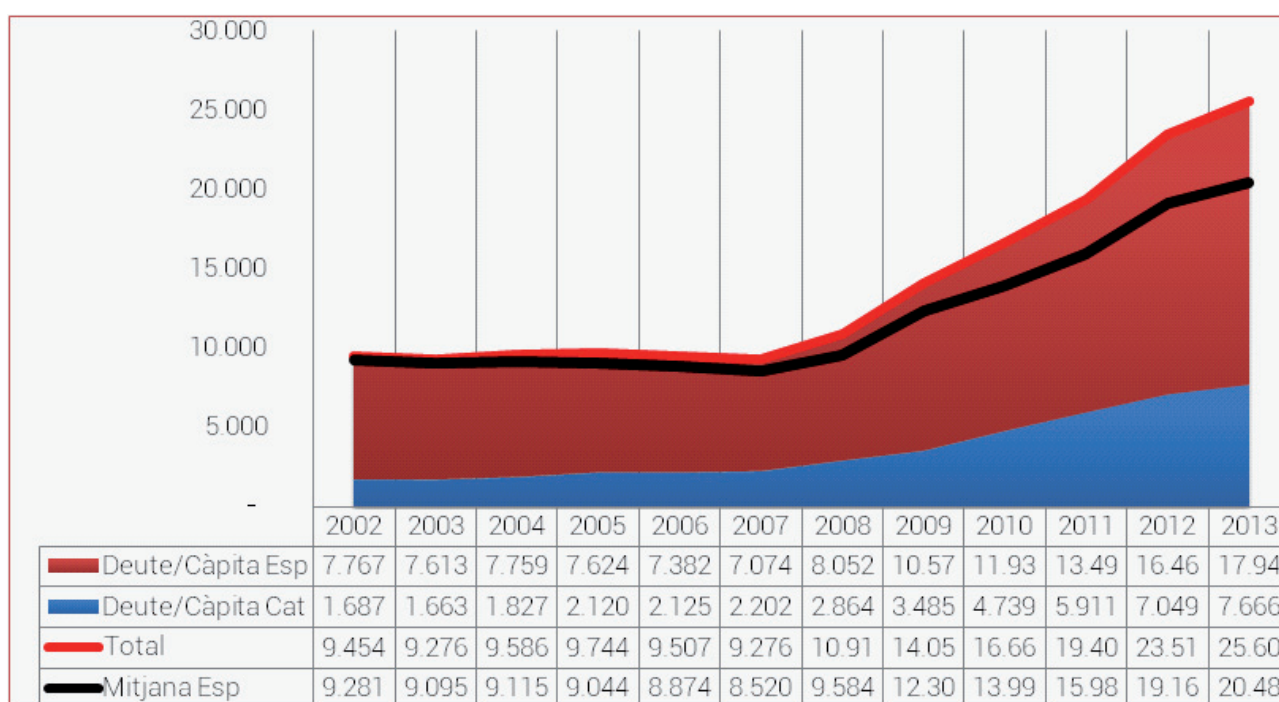
Font: Banc d'Espanya, Març 2014 - Nota. Les columnes estan ordenades per nivell d'endeutament, de més a menys endeutada al 2013.

• **Madrid (PP) i Galícia (PP) són les comunitats que més augmenten el seu endeutament després de l'inici de la crisi (2008-2013), seguides del País Valencià (PP), Illes Balears (PP) i Catalunya (CiU).**

2.2 Quant devem els catalans i les catalanes? (Deute per càpita)

Una forma de mesurar el nivell d'endeutament públic és el del deute per càpita (o deute per habitant), sota la hipòtesi que seria normal que una comunitat tingui més endeutament si té també més població. Malgrat tot, les xifres ens indiquen que **en Deute per càpita, Catalunya també és campiona**.

Gràfic 2.2.1 Evolució del deute públic català per càpita (en euros per habitant)

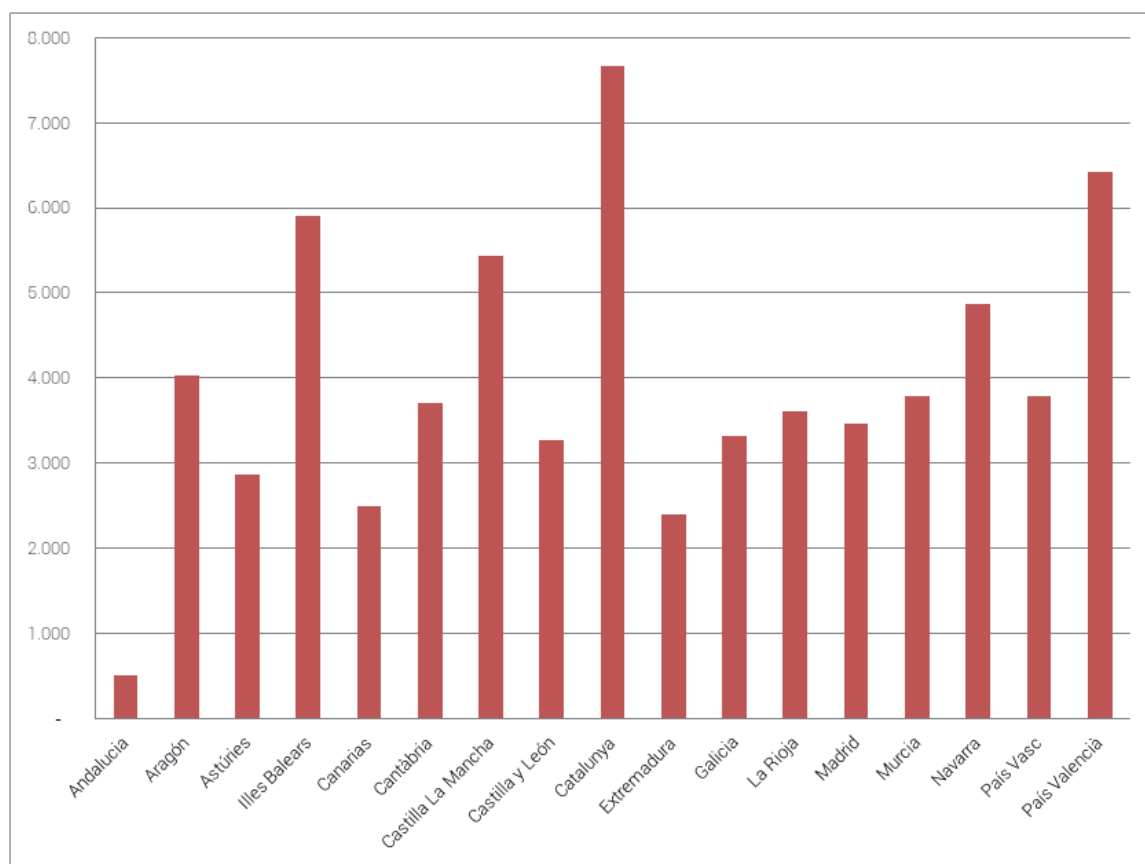
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Banc d'Espanya i l'INE.

Al deute públic de la generalitat de Catalunya per càpita (7.666€ per habitant) podem sumar el deute de l'Administració central per càpita, que al 2013 era de 17.940€ per habitant². Si hi sumem a més el deute municipal, de les diputacions, consells municipals i altres ens locals (com l'Àrea metropolitana de Barcelona) el deute públic per càpita a Catalunya puja a 8.473 € per habitant, als que sumant el deute de l'administració central (17.940€) fa un total de 26.413 € per persona al 2013. Aquesta xifra és superior a la mitjana que surt de calcular el deute total de les administracions públiques espanyoles pel total de la població, que equival a 20.486€ per persona (veure la línia fosca en el gràfic).

2. Per a fer aquest càlcul hem utilitzat les dades de deute públic segons el Protocol de Deute Excessiu (PDE). Tot i que des de la PACD pensem que és més adequat l'ús de les dades corresponents al càlcul de Passius en Circulació, ja que dóna una visió més real de la situació d'endeutament, no disposem de les dades de deute segons Passius en Circulació desagregat per comunitats autònomes.

- En 10 anys el deute públic per càpita s'ha multiplicat per 4,6 a Catalunya, passant de poc més de 1.600 euros per persona a més de 7.600 euros per habitant.
- Si sumem el deute públic de les administracions municipals i el de l'administració central que ens pertocaria per cada habitant, el deute per càpita a Catalunya seria de 26.413 € al 2013, multiplicant-se per 2,8 en els darrers 10 anys.
- L'endeutament públic per càpita a Catalunya és superior a la mitjana espanyola (20.486€ per persona).

Gràfic 2.2.2 Deute públic per càpita de les comunitats autònomes (en euros per habitant)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Banc d'Espanya i l'INE.

- Si considerem el deute per càpita de les diferents comunitats autònomes (sense tenir en compte el deute estatal o municipal), també en aquest cas **Catalunya té el deute per habitant més elevat**, seguida del País Valencià i de les Illes Balears.

3. PERQUÈ CREIX EL DEUTE?

3.1 El creixement del deute segons la Generalitat de Catalunya

A la pàgina web de la Generalitat, en l'apartat de preguntes freqüents del Departament d'Economia i Coneixement³, el govern responia al 2013 a aquesta qüestió argumentant:

“el deute de la Generalitat de Catalunya ha augmentat per tres raons:

- *La Generalitat de Catalunya fa dèficit des de fa força temps i cada dèficit representa acumulació del deute (...). L'increment del dèficit és degut a diverses causes:*
 - *La reducció dels ingressos com a conseqüència de la crisi econòmica. En el període 2009-2012 els ingressos no financers de la GC s'han reduït en 4.300 milions d'euros, xifra que representa un 15,9% de disminució.*
 - *L'augment de la despesa per l'expansió dels serveis prestats a la població, com per exemple els vinculats a la llei de dependència o als desplegament de la policia autonòmica. En aquest sentit, des de l'any 2007 fins el 2012 les despeses en protecció i promoció social han crescut un 42,2% i les de seguretat i protecció civil un 20,5%.*
 - *En el període 2000-2011 la població de Catalunya ha crescut un 20%. L'increment de població incideix en la demanda de serveis.*
 - *L'augment de les despeses en interessos, que el 2012 han estat de 1.723 milions d'euros, 3,6 vegades més que l'any 2005.*

3. Veure el document “Quin és el deute de la Generalitat de Catalunya?” <http://goo.gl/ELCEpU>

- *Pels compromisos de pagaments diferits per obres finançades amb sistemes de finançament estructurals.*
- *Raó estrictament comptable, per redefinicions de criteris SEC⁴, redefinicions del perímetre del sector públic de la Generalitat Catalunya, en particular la reclassificació d'empreses dintre del sector pública de la Generalitat de Catalunya. Si una empresa que no constava com a part del sector públic, però que tenia deute, en el moment en què un instrument comptable, el SEC, la classifica dins de la Generalitat, el deute d'aquesta institució passa a ser deute de l'administració.*
- *La conversió del deute comercial en deute financer que ha representat el Pla de Proveedores. Les factures que es van pagar amb aquest pla eren considerades deute comercial, que a final d'any s'inclouen en el dèficit. Aquests pagaments no s'havien de finançar en el mercat de capitals, en els mercats financers, perquè eren pagaments de factures normals, però l'ICO proveedores va convertir aquest deute en financer, és a dir, en deute de mercats.*

Resumint, els arguments oficials són que el deute creix per:

- **L'increment del dèficit**, degut a:
 - El **descens dels ingressos** (per la crisi econòmica)
 - L'**increment de la despesa social** (per la crisi i l'augment de la població)
 - L'**increment de la despesa d'interessos de deute**
 - Els compromisos de **pagaments diferits per infraestructures**
- Pels canvis del **mode de càlcul del deute** (imposats per l'Eurostat)
- La **inclusió de deute comercial** (amb proveïdors) en la xifra de deute pel Pla de proveïdors.

En els següents punts analitzarem aquests arguments en base a les dades disponibles.

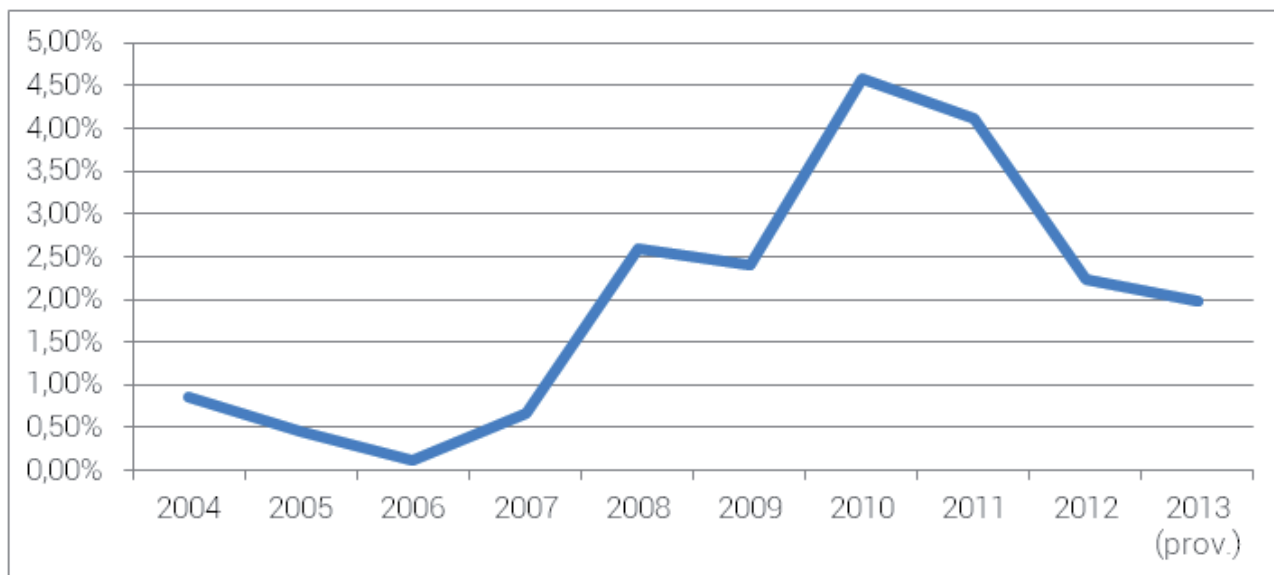
4. SEC és el Sistema Europeu de Comptes, "És un marc comptable, comparable a escala internacional sobre la base del Sistema de Comptes Nacionals de les Nacions Unides". Aquest sistema va incorporar un seguit de canvis al 2010 i al 2012, que entre d'altres va obligar a incorporar a la comptabilització del dèficit i del deute públic d'entitats públiques o públic-privades que abans quedaven fora. "L'Àmbit Sector administració Pública (AP-SEC) inclou les entitats que han estat classificades com a Administració Pública d'acord amb les normes del sistema europeu de comptes nacionals i regionals (SEC), per raó de la seva dependència pública i la seva no condició d'operador de mercat". Aquest àmbit ha estat ampliat de forma que el deute d'entitats com la Fundació de l'Hospital de Sant Pau, l'Agència Catalana de l'Aigua, Infraestructures de la Generalitat o l'Institut Català del Sòl, que abans no comptabilitzaven pel càlcul del dèficit o el deute públic, i ara s'han d'incloure. Per a més informació veure <http://goo.gl/Nv8IDW> i el punt 3.1.6 d'aquest informe.

3.1.1 El dèficit

El dèficit públic és la diferència entre despeses i ingressos. Si les despeses són majors que els ingressos, hi ha dèficit, si és a l'inrevés, hi ha superàvit. El dèficit es calcula tenint en compte les despeses no financeres (excloent el retorn del deute però no el pagament d'interessos) i els ingressos no financers (excloent el nou endeutament).

El dèficit pressupostari es finança a través d'endeutament públic, de forma que un dèficit elevat porta generalment a un increment de deute públic. Quan a una administració no li arriben els ingressos que té per cobrir les despeses (té dèficit), ha d'acudir a endeutar-se per a cobrir la diferència. L'acumulació de dèficits durant diversos anys seguits, com a passat a la Generalitat de Catalunya, porta a un espiral d'endeutament públic creixent. Si aquest increment del dèficit i de deute s'utilitza per generar més activitat econòmica i per tant més ingressos fiscals, és possible que es trenqui l'espiral deficitària i d'endeutament⁵, però aquest no ha estat el cas a Catalunya ni a l'Estat espanyol.

Gràfic 3.1.1.1 Dèficit de Catalunya respecte al PIB (en percentatge)

Font: Dades 2004 a 2009 Informes Financers Anuals de la Generalitat de Catalunya. Dades 2010 a 2013 Dèficit Liquidat. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas.

5. Depenent de l'estímul que suposi l'endeutament sobre la demanda agregada es pot generar menys dèficit en l'any posterior, és a dir, que pot ser que, incrementant el dèficit (i per tant l'endeutament) i generant més despesa pública, es generi més liquiditat i activitat econòmica, per la qual cosa es recaptin més impostos i es pugui tancar el pressupost següent amb un dèficit menor.

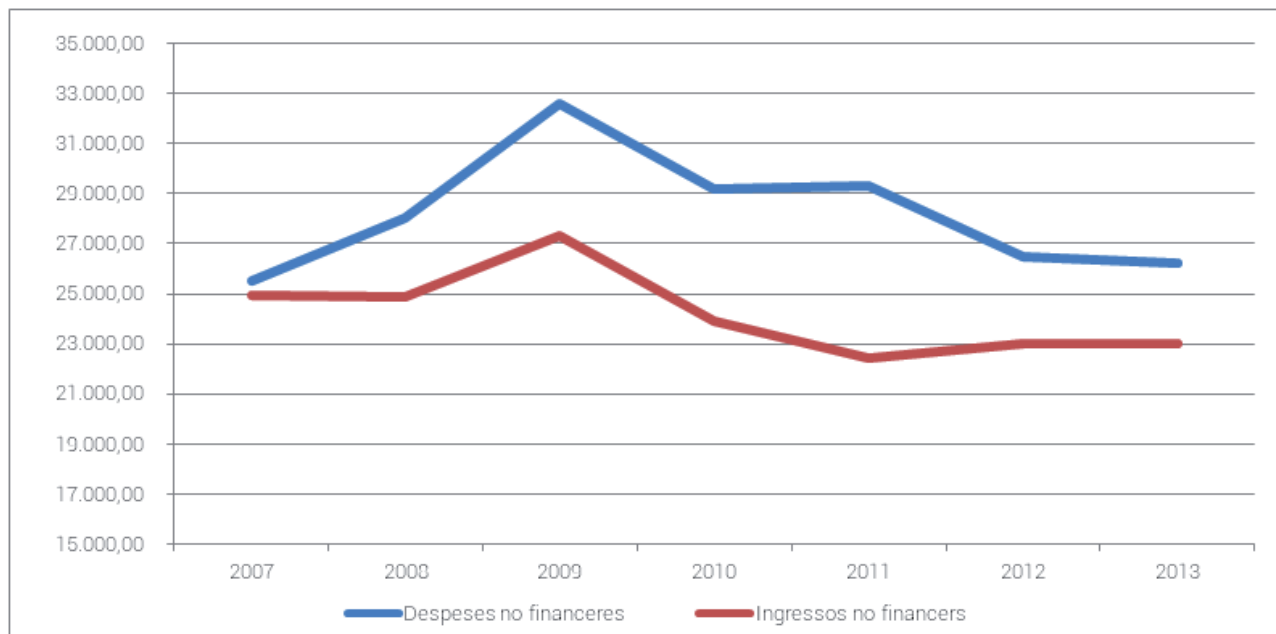
- A Catalunya es produeix un increment del dèficit públic entre 2007 a 2010, que passa de 1.226 milions d'euros de dèficit al 2007 a 8.904 milions d'euros a 2010.
- És a 2010 que es produeix el major increment del dèficit arribant a un pic de 8.904 milions d'euros, el 4,59% del PIB, més del doble del que el govern de Josep Montilla havia previst a l'inici de l'any (2,4%).
- Des de 2010, les polítiques d'austeritat, i per tant les retallades de despeses no financeres (excloent interessos del deute) han anat adreçades precisament a reduir el dèficit que ha quedat en 1,97% del PIB al 2013 (encara 4 dècimes per sobre del 1,58% que marcava l'Estat Espanyol per a Catalunya).

El Govern espanyol ha aprovat al juny de 2014 els objectius d'estabilitat pressupostària i deute públic per a les comunitats autònomes fins a l'any 2017, a través del Consell de Política Fiscal i Financera (CPFF)⁶. Segons aquest acord el dèficit al 2014 hauria de ser de l'1% del PIB com a màxim, del 0,7% al 2015 i del 0,3% al 2016. Aquestes xifres poden suposar encara més retallades en els serveis socials que hauria de garantir la Generalitat de Catalunya.

6. Veure <http://www.324.cat/noticia/2433760/economia/El-CPFF-mante-lobjectiu-de-deficit-tot-i-les-queixes-de-Catalunya-i-Andalusia>

Com dèiem, el dèficit es calcula restant als ingressos no financers la despesa no financera. En el següent gràfic es veu l'evolució d'aquests dos fluxos financers.

Gràfic 3.1.1.2 Despesa no financera* vs Ingressos no financers (2007-2013)

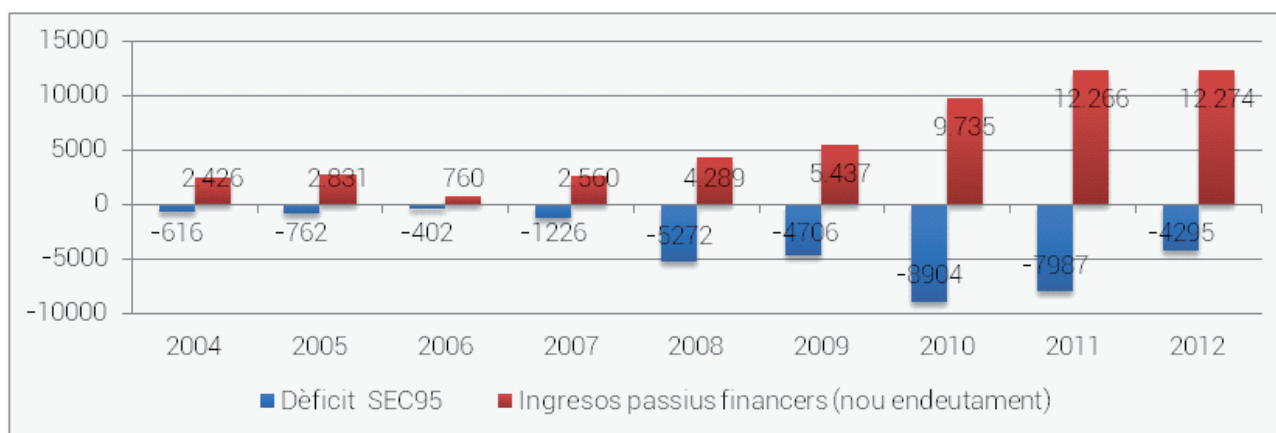

Font: Generalitat de Catalunya. Execució del Pressupost 2007 - 2013

* Nota: Tot i que el seu nom indiqui el contrari, la Despesa no financera inclou la despesa d'interessos del deute, i exclou la despesa vinculada a l'amortització del capital del deute.

- La despesa no financera s'ha reduït un 24,2% des de 2009 a 2013, el que equival a **més de 6.350 milions d'euros de retallades**.
- La reducció de la despesa no financera des de l'inici de la crisi a 2008 és del 6% (1.795 milions d'euros), ja que a 2009 hi va haver un important increment (4.554 milions d'euros) de la despesa no financera.
- Entre 2009 i 2010, moment en que més creix el dèficit, es dona de fet una retallada de la despesa no financera de més de 3.300 milions d'euros. En aquest sentit l'increment del dèficit al 2010 no és deu a un increment de la despesa corrent, sinó a una reducció d'ingressos corrents, que entre 2009 i 2010 és de 3.455 milions d'euros.
- Entre 2009 i 2013, totes les categories de despesa en els comptes de la Generalitat de Catalunya han patit retallades excepte el pagament del deute i els seus interessos.
- Mentre els ingressos no financers (impostos i transferències de l'Estat) s'han reduït sobretot a partir de 2009, els ingressos corresponents a nou endeutament (passius financers) no han deixat de créixer, de forma que l'increment del dèficit s'ha cobert amb un creixent endeutament.

Gràfic 3.1.1.3 Dèficit vs nou endeutament 2004-2012 (en milions d'euros)

Font: Informes Financers Anuals de la Generalitat de Catalunya 2004 - 2012

- El nou endeutament és cada any superior al dèficit, i aquesta diferència és cada cop més notable. En aquest sentit, bona part del nou endeutament s'adquireix no tant per cobrir el dèficit com per poder pagar el deute (mentre els interessos del deute si s'inclouen en el dèficit, no així el retorn del capital).
- **La reducció del dèficit, i per tant les retallades, s'expliquen per poder destinar cada cop més recursos al pagament d'aquest deute.**

En conclusió, i pel que fa al dèficit, podem dir que el govern dona un argument cert quan afirma que *"la Generalitat de Catalunya fa dèficit des de fa força temps i cada dèficit representa acumulació del deute"*. Tot i això, el ritme de creixement del deute és superior al del dèficit, de forma que el dèficit no explica totalment l'increment de l'endeutament.

Analitzem tot seguit els principals arguments que dona el govern català per explicar l'increment del dèficit:

3.1.2 El descens dels ingressos

Des de la Generalitat de Catalunya s'argumenta que un dels motius per l'increment del dèficit, i per tant del deute públic, ha estat *"la reducció dels ingressos com a conseqüència de la crisi econòmica"*, i tot seguit s'aclareix que el que s'ha reduït són els ingressos no financers, és a dir, els que no depenen de nou endeutament.

Quan parlem d'ingressos públics hem de distingir diferents tipus de fluxos⁷:

- Per una banda tenim els ingressos per operacions no financeres, que inclouen els ingressos corrents més els ingressos de capitals:
 - Els Ingressos corrents inclouen: els impostos directes i indirectes⁸, alguns dels quals es gestionen directament i d'altres depenen, parcial o totalment, de l'Estat espanyol; altres taxes; les transferències corrents⁹ d'altres administracions; i els ingressos patrimonials (com el lloguer d'edificis públics o un cànon).
 - Els ingressos de capital inclouen l'alienació d'inversions reals (venda de patrimoni) i les transferències de capital d'altres administracions.
- Finalment hi ha els ingressos per operacions financeres, que inclouen els actius financers (com accions o crèdits i subvencions de capital destinats a la creació o a l'increment de patrimoni –inclou ingressos per l'activitat creditora de la Generalitat, és a dir, el cobrament de préstecs atorgats des de la Generalitat) i els passius financers (els ingressos obtinguts per nou endeutament, és a dir, emissions de deute, crèdits i préstecs rebuts).

L'evolució de les diferents partides d'ingressos difereix, de manera que quan parlem d'augment o reducció d'ingressos hem de veure quines partides han augmentat o disminuït.

7. Veure Taula 1 a l'Annex I per a una explicació més detallada dels fluxos d'ingressos a Catalunya.

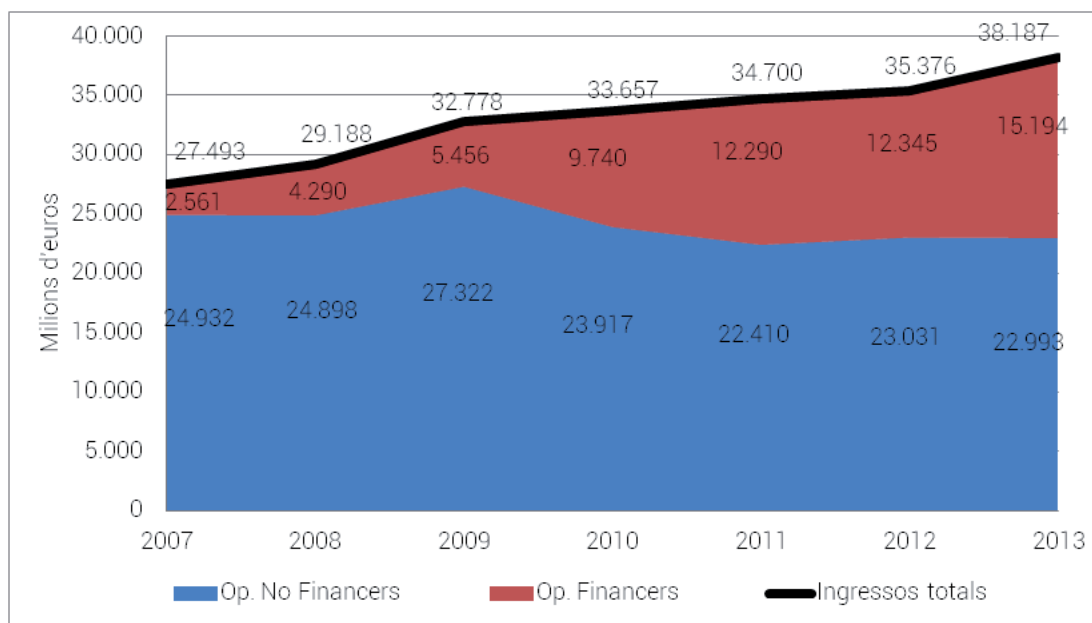
8. Segons l'Agència Tributaria espanyola: "són impostos directes els que s'apliquen sobre una manifestació directa o immediata de la capacitat econòmica: la possessió d'un patrimoni i l'obtenció d'una renda. Són impostos indirectes, al contrari, els que s'apliquen sobre una manifestació indirecta o mediata de la capacitat econòmica: la circulació de la riquesa, bé per actes de consum o bé per actes de transmissió. En definitiva, els impostos directes graven la riquesa en si mateixa, mentre que els indirectes graven la utilització d'eixa riquesa". A l'Estat espanyol són els següents:

- Impostos directes: Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF), Impost sobre la Renda de no Residents, Impost sobre Societats, Impost sobre Successions i Donacions, Impost sobre el Patrimoni.
- Impostos indirectes: Impost sobre el Valor Afegit (IVA), Impost sobre Transmissions Patrimonials i Actes Jurídics Documentats, Renda de Duanes i Impostos Especials (Alcohol i begudes alcohòliques, Hidrocarburs, Tabac i Matriculació de mitjans de transport).

Veure més a: <http://goo.gl/8FA0nS>

9. Les transferències corrents i de capital són cobraments rebuts des d'altres administracions [l'Estat i la UE, per exemple], sense contrapartida directa i que tenen com a finalitat el finançament d'operacions corrents (transferències corrents per activitats de funcionament ordinari) i d'operacions de capital (transferències de capital), respectivament <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=681&m=m>

Gràfic 3.1.2.1 Ingressos de la Generalitat de Catalunya (2007-2013) en milions d'euros

Font: Generalitat de Catalunya. Execució del Pressupost 2007 - 2013

- Si tenim en compte els **ingressos totals, aquests no han deixat de créixer en cap moment, augmentant un 31% des de 2008.**
- Els ingressos deguts a operacions no financeres (impostos, taxes, transferències corrents i de capital, i ingressos patrimonials) s'han reduït en global en un 7,28% des de 2008, mentre que els ingressos deguts a operacions financeres (principalment nou endeutament) han augmentat un 254%, passant de poc més de 4.200 milions d'euros al 2008 a més de 15.100 milions d'euros al 2013.
- Els ingressos per operacions no financeres han disminuït sobretot a partir de 2009. Entre 2009 i 2013 els ingressos no financers es redueixen en un 18,8%, més de 4.300 milions d'euros, passant de representar un 85% del total dels ingressos al 2008 a un 60% al 2013.
- Les operacions financeres han passat de significar el 15% dels ingressos al 2008 a un 40% al 2013, sent la major part (38,46%) ingressos per passius financers, és a dir, endeutament.
- El **38,46% dels ingressos de la Generalitat de Catalunya al 2013 es deuen a nou endeutament** (un percentatge que era només del 14,69% al 2008).

També augmenta, en els ingressos per operacions financeres, els actius financers, és a dir, ingressos per accions que posseeix la Generalitat així com pel cobrament de deutes dels que és creditora (deutes que ha donat la Generalitat a altres, siguin ens públics o empreses privades). Aquests han passat de 1 milió d'euros al 2008 a 509 milions d'euros al 2013. Això denota que la Generalitat incrementa les seves actuacions com a prestatària a tercers.

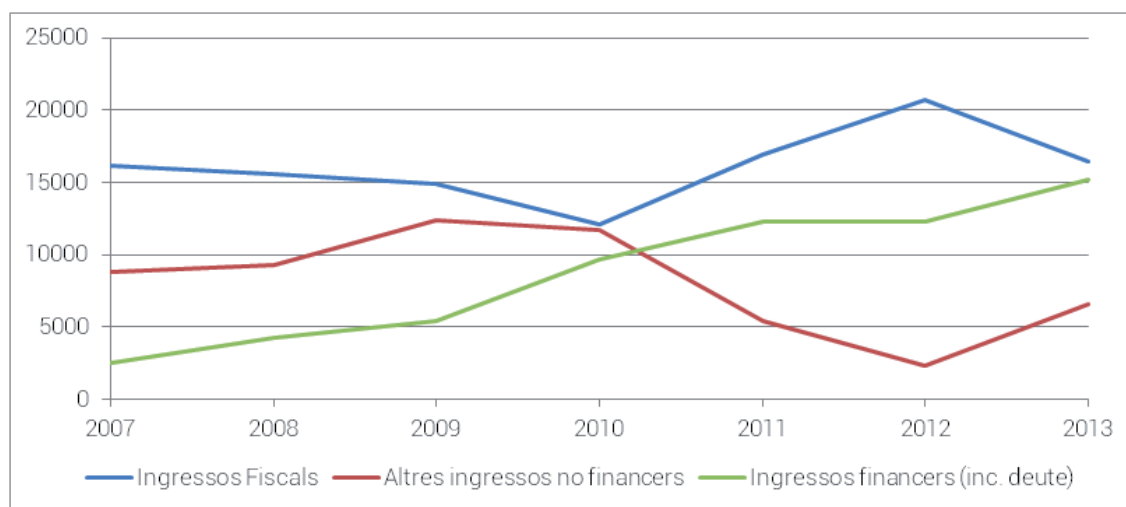
L'altra partida d'ingressos que més ha crescut és la corresponent a "Alienació d'inversions reals", és a dir, venda de patrimoni que ha passat de 2 milions d'euros al 2008 a 216 milions al 2013.

Dins de les operacions no financeres, els ingressos corrents estan molt per sobre dels ingressos de capital. Tot i això, els ingressos corrents (incloent impostos, taxes i transferències corrents) han passat a representar un 82% del pressupost total d'ingressos al 2008 a un 58% al 2013, amb una disminució en termes absoluts d'un 7% des de 2008.

Mentrestant els ingressos patrimonials (ingressos de capital dins les operacions no financeres) experimenten un increment de més del 4000%, passant de suposar un 0,05% (15 mi-

- Tot plegat denota que **la política d'ingressos de la Generalitat de Catalunya es basa en un sistema de finançament dependent dels mercats i especuladors, així com del saqueig del patrimoni de béns públics.**

Gràfic 3.1.2.2 Ingressos fiscals, altres ingressos corrents i ingressos financers (2007-2013) en milions d'euros

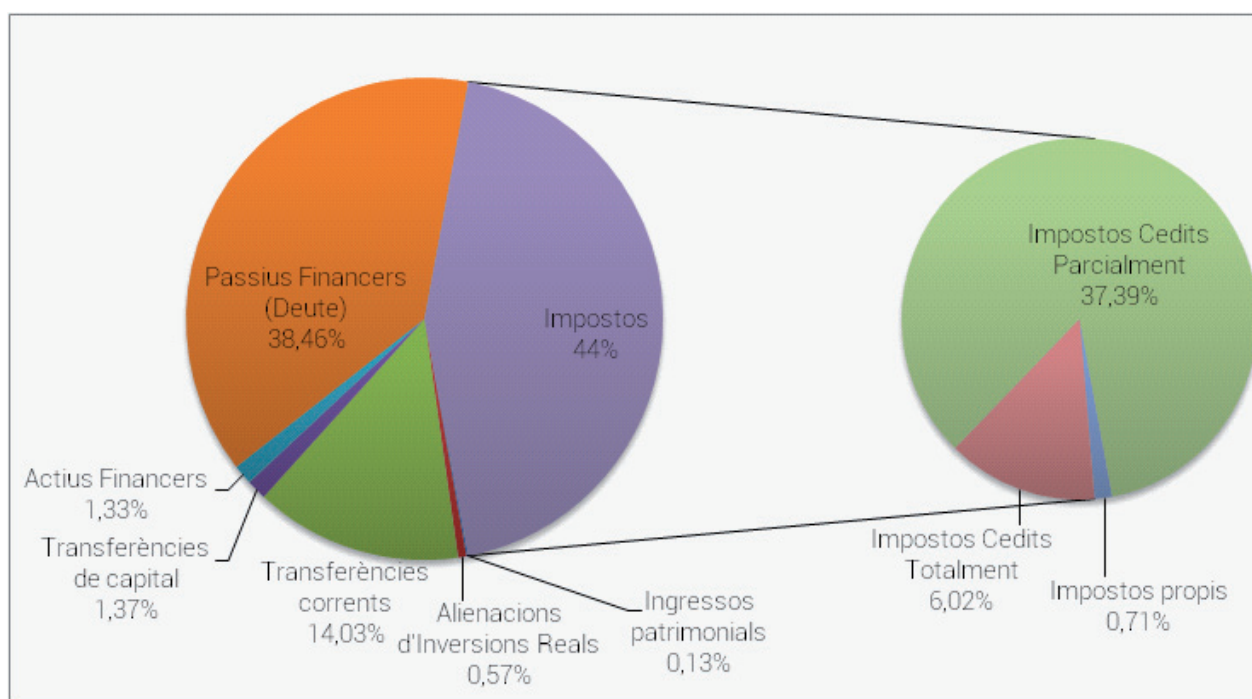

Font: Generalitat de Catalunya. Execució del Pressupost 2007 - 2013

lions d'euros) de tot el pressupost d'ingressos al 2008, a un 1,81% (642 milions d'euros) al 2013. Segons un informe de Comissions Obreres¹⁰ 633 milions d'euros corresponen a la venda d'Aigües Ter-Llobregat i Tabassa.

Els impostos suposen a 2013 el 44% dels ingressos, seguits en importància pels passius financers (nou endeutament) que suposen un 38,46%, i les transferències corrents i de capital, que juntes sumen un 15,4% dels ingressos. En el mapa global, els ingressos per cànon, lloguers i fins i tot vendes de patrimoni són poc rellevants (no arriben a l'1% dels ingressos), tot i que si que suposen una privatització de patrimoni i serveis.

Gràfic 3.1.2.3 Ingressos per tipologies (2013) en percentatge

Font: Quadre d'ingressos liquidats de la Generalitat de Catalunya. CERES-CCOO

Tot i que la reducció en els ingressos a partir de 2011 es dona sobretot en l'apartat de transferències corrents i de capital (incloses en Altres ingressos no financers en el gràfic 3.1.2.2), és important avaluar la composició i evolució dels ingressos fiscals a Catalunya.

El sistema tributari a Catalunya és el resultat d'un seguit d'impostos gestionats de forma

10. Quadre d'ingressos liquidats de la Generalitat de Catalunya. CERES-CCOO <http://www.ccoo.cat/ceres/documents/informes/0000001164.pdf>

directa, parcial o totalment gestionats des de l'Estat espanyol. A l'Annex I podeu trobar un detall del pes de cada tipus d'impostos i la capacitat normativa de la Generalitat de Catalunya en cada un d'ells. De l'anàlisi d'aquestes dades podem concloure que:

- Els ingressos per impostos cedits totalment, en els que la Generalitat té autonomia plena normativa i 100% de cessió (tot l'ingrés es queda a Catalunya) pateixen un descens del 44% entre 2008 i 2013, principalment degut a la supressió de l'Impost sobre patrimoni (2009-2012), així com per les "rebaixes" en els tipus de l'impost de successions (ambdós canvis pel govern tripartit).
- Pel que fa als ingressos per impostos cedits parcialment, aquests augmenten en un 21% (tot i un descens a l'inici de la crisi), principalment per l'increment de recaptació de l'IRPF i IVA – que junts suposen el 70% dels ingressos tributaris de Catalunya.
- Els tributs propis augmenten un 42%, sobretot per la creació de la taxa turística, que ha ingressat 35 milions d'euros, en front de la previsió de 100 milions d'euros.

Si bé és cert que hi ha una reducció d'ingressos fiscals els anys 2009 i 2012 (i de nou al 2012), aquesta reducció no es pot explicar únicament per l'efecte de la crisi econòmica. És cert que, al recaure bona part dels ingressos fiscals en les rendes del treball (IRPF) i el consum (IVA), la crisi econòmic té un impacte directe en la recaptació fiscal. Quan les classes populars disminuïm els ingressos salarials (per l'augment de l'atur i l'estancació dels salaris) i reduïm el consum (perquè no tenim prou ingressos), la recaptació de l'IRPF i l'IVA cauen.

Però aquesta reducció es deu també a decisions polítiques, principalment la de mantenir un model de fiscalitat regressiva. Així mateix, hi ha una reducció d'ingressos fiscals directament relacionada amb canvis normatius com l'eliminació de l'impost de patrimoni o el canvi de tipus impositiu del de successions i donacions. Per tant la reducció d'ingressos fiscals en aquests casos és directament atribuïble a decisions polítiques.

En aquest sentit podem calcular que entre 2009 i 2011 es poden haver deixat d'ingressar més de 1.600 milions d'euros per l'impost de Patrimoni. Així mateix, des de 2009 es poden haver deixat d'ingressar més de 1.800 milions d'euros per les rebaixes en l'impost de successions i donacions. En total uns 3.400 milions que haguessin pogut evitar una part d'endeutament i de retallades socials.

Cal esmentar que l'any 2012 es va recuperar l'impost de Patrimoni amb un ingrés de 305 milions al 2012 i 562 milions al 2013. Així mateix, al 2013 s'ha rebaixat el mínim exempt de l'impost de patrimoni, s'ha augmentat l'impost sobre transmissions patrimonials, s'ha recuperat

parcialment l'impost de successions (a aplicar a partir de 2014), i s'ha aprovat un nou impost sobre els dipòsits bancaris (a aplicar a partir de 2014)¹¹. En tendència contrària, el Parlament català també va aprovar una rebaixa impositiva al sector del joc i casinos, feta a mida del projecte "Barcelona World". Tot i les mesures adoptades pel Parlament de Catalunya, l'any 2013 s'ha donat un nou descens important d'ingressos per impostos, degut especialment a una inferior recaptació d'IRPF (2.588 milions d'euros menys que l'any anterior) i d'IVA (1.454 milions d'euros menys que l'any anterior).

- Podem concloure que **el sistema tributari català no es basa en l'equitat ni la progressivitat, ni es pot considerar un sistema proporcional ni redistributiu.**

L'eliminació de l'impost de patrimoni, la rebaixa de l'impost de successions (tot i la recuperació posterior d'ambdós), així com la negativa a aprovar altres impostos¹², així ho indiquen.

- La recuperació d'ingressos per impostos entre 2010 i 2012 està capitanejada per l'increment d'ingressos per l'IVA (el govern espanyol aprovà un augment del tipus impositiu), un impost indirecte que no té en compte la capacitat de pagament del contribuent.

Pel que fa a la resta d'ingressos no financers, la partida més important són les transferències corrents del Sector públic Estatal, que inclouen les Transferències vinculades al model de finançament autonòmic, les transparències per participació ens locals i altres del sector públic estatal. Aquesta partida és seguida en importància per les transferències de capital des de la Unió Europea.

La partida de "Transferències vinculades al model de finançament autonòmic" s'han reduït des de 2010 i a l'any 2012 son negatives (-2.973 milions d'euros), degut a que:

- Segons els càlculs del nou model de finançament¹³, la capacitat recaptatòria a Catalunya va ser superior a les seves necessitats, i per tant Catalunya fa una aportació neta al Fons de Garantia dels Serveis Públics Fonamentals a favor d'altres Comunitats Autònomes.

11. Veure <http://goo.gl/Knbt9z> i <http://goo.gl/UjXvfP> respectivament.

12. Per a més detall veure l'informe Fiscalitat Justa. El cas a Catalunya, publicat al Maig 2014 per a Plataforma per una Fiscalitat Justa <http://www.fiscalitatjusta.cat/?p=579> o les propostes per una fiscalitat alternativa d'ICV http://www.ara.cat/politica/ICV-fiscalitat-impostos-retallades_ARAFIL20120605_0003.jpg

13. Veure <http://www.minhap.gob.es/es-ES/Areas%20Tematicas/Financiacion%20Autonomica/Paginas/Regimen%20comun.aspx> i http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2009/12/19/pdfs/BOE-A-2009-20375-C.pdf

- En el pressupost del 2012 es van aplicar les liquidacions del model de finançament dels anys 2008, 2009 i 2010. Les liquidacions del 2008 i 2009 van resultar negatives però es va acordar periodificar-les en 5 anys a partir del 2011. Per tant, les liquidacions del 2012 inclouen una cinquena part de la liquidació negativa d'aquests dos anys.

- El 2012 inclou liquidacions pendents de l'antic Fons de Suficiència

Pel que fa a les Transferències de capital provinents de l'Estat, aquestes han disminuït considerablement (passant de més de 726 milions d'euros al 2010 a 36 milions al 2013) degut a les mesures d'austeritat dutes a terme per l'Estat Espanyol. Mesures que han suposat l'incompliment de la Disposició addicional 3^a de l'Estatut d'Autonomia, aprovada al 2006. La disposició diu que la inversió de l'Estat a Catalunya en infraestructures ha de ser equivalent a la participació relativa del PIB de Catalunya respecte al PIB de l'estat espanyol durant 7 anys.

També les transferències, tant corrents com de capital, provinents de l'exterior (Unió Europea) s'han reduït. Les transferències corrents europees es van reduir entre 2008 i 2011 en prop de 69 milions d'euros, per pujar a 55 milions d'euros al 2012 i convertir-e en negatives (-34 milions d'euros) al 2013. Les transferències de capital europees també s'han reduït en uns 100 milions d'euros des de 2009.

També destaca la variabilitat dels ingressos patrimonials, formats per lloguers de patrimoni públic i cànon. Pel que fa a l'Alienació d'Inversions Reals, corresponent als ingressos per venda de patrimoni, els ingressos s'han incrementat sobretot en el darrer any passant de poc més de 125 mil euros a més de 216 milions d'euros.

En conclusió, és cert que la reducció d'ingressos fiscals (bàsicament al 2010) ha implicat un augment de dèficit, i per tant d'endeutament, però aquesta reducció d'ingressos no està únicament lligada a la crisi econòmica (que afecta sobretot a impostos com l'IRPF i l'IVA), sinó també i sobretot a decisions polítiques, adreçades a mantenir un sistema fiscal regressiu i uns ingressos dependents de l'endeutament i, per tant, dels mercats.

3.1.2.2 Frau i evasió fiscal

En l'àmbit dels ingressos és important també tenir en compte l'aspecte clau del frau i l'evasió fiscals. Tal i com reconeix l'informe "Fiscalitat justa: el cas a Catalunya" elaborat per la Plataforma per una Fiscalitat Justa, Ambiental i Solidària, **les arques públiques catalanes han deixat d'ingressar a causa del frau fiscal 16 mil milions d'euros a l'any.**

"Fins a 10 diferents estudis i avaluacions d'institucions nacionals i internacionals situen el frau fiscal i l'economia submergida en Espanya entre el 23% i 25% del PIB, estudis que extrapolats a Catalunya situarien la seva taxa d'economia submergida en un 22,3%, mentre que, entre els 15 primers països de la UE, aquesta xifra oscil·la entre el 10 i el 12%. Això significa que cada any una quarta part de la riquesa generada (PIB) no paga els tributs que li corresponen, i les arques de l'Estat deixen d'ingressar 90.000 milions d'euros; 16.000 milions correspondrien al que s'ha deixat d'ingressar a Catalunya." ¹⁴

Personatges rellevants (però poc coneguts) com Ricardo Rodrigo (directiu de RBA), la família Carulla (propietaris d'Agroalimen), Demetrio Carceller (Cerveses Damm), i d'altres més coneguts com la tenista Arancha Sánchez Vicario, Montserrat Caballé (ambdues nacionalitzades andorranes), el pilot de F1 Pedro Martínez de la Rosa, el tenista Carles Moya, el futbolista i ara entrenador Luis Enrique (els tres fiscalment suïssos), Àlex Crivillé (nacionalitzat a Mònaco), estan entre els que han estat imputats per frau fiscal o evadeixen impostos a paradisos fiscals.

A aquests s'hi han de sumar casos com el del pare d'Artur Mas, enxampat per un compte de 823.262 euros en un compte opac a un banc suís, o el recentment destapat cas de l'expresident Jordi Pujol i la seva família, amb uns 55 milions d'euros sense declarar a Suïssa i Andorra¹⁵

Més enllà del frau fiscal, s'ha de tenir en compte també allò que es deixa d'ingressar per elusió fiscal a paradisos fiscals (legal, però reprobable). Segons el setmanari La Directa¹⁶, de les 60 principals companyies per facturació dels Països Catalans, 37 tenen societats participades

14. fiscalitatjusta.cat/?p=579

15. La xifra de 55 milions s'esmenta en el següent article: http://www.eldiario.es/catalunyaplural/Els-Pujol-acumular-milions-Andorra_0_295020545.html

a paradisos fiscals, fins a 222 empreses en territoris de baixa tributació. D'aquestes destaquen empreses com Gas Natural Fenosa (24 filials), Abertis (15), Banc de Sabadell (13), Cirsa (12 a través de la seva matriu, Nortia Business Corporation), Globalia (11), Mango (10) i Roca (10). Aquests són tan sols alguns exemples, però de fet no hi ha cap impediment legal per a que qualsevol grup empresarial amb cert nivell de facturació (no només les grans empreses que cotitzen a l'Íbex 35, sinó també mitjanes empreses que no cotitzen en borsa) obri filials en un paradís fiscal o tingui vinculacions amb holdings o societats participades amb seu a paradisos fiscals. Aquesta és una pràctica habitual que es facilita per la inexistència d'una legislació fiscal unitària, el que impedeix conèixer i gravar els beneficis reals i globals d'una empresa que disposa de seus a diferents països.

3.1.2.2 L'impacte de les balances fiscals amb l'Estat espanyol

Un dels arguments més habituals per esgrimir la situació econòmica en la que es troba la Generalitat de Catalunya (dèficit i sobreendeutament, a més de manca de liquiditat) és la referència al sistema de finançament autonòmic i la balança fiscal que hi ha a Catalunya i als Països Catalans respecte la resta de l'Estat. Segons la pròpia Generalitat de Catalunya:

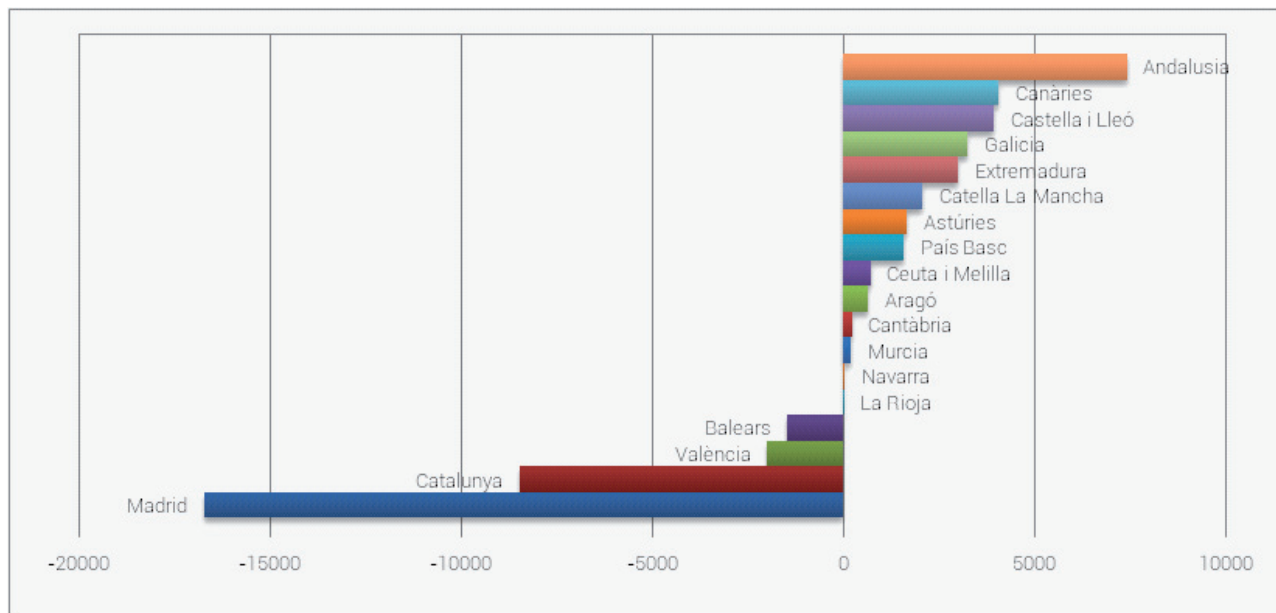
La balança fiscal recull els fluxos fiscals entre regions que origina l'acció del sector públic central en la mesura que els impostos i les despeses públiques es distribueixen territorialment. La diferència entre la despesa que el sector públic central realitza en una regió i el volum d'ingressos que aquesta aporta al finançament del conjunt de la despesa de l'Administració central és el saldo de la balança fiscal d'aquesta regió (<http://goo.gl/XbTWKo>).

Hi ha diferents metodologies per calcular aquestes balances fiscals. El flux monetari, que "vincula l'origen territorial del diner públic i el lloc en el que l'administració el gasta" i el mètode càrrega-benefici, que inclou en la part de les despeses aquelles que tot i que no es donin a Catalunya, beneficien el territori¹⁷. Mentre el govern espanyol utilitza el segon mètode, la Generalitat de Catalunya fa servir els dos. Malgrat això, en el mètode càrrega-benefici, hi ha diferències en el resultat.

16. Veure <http://directa.cat/noticia/les-grans-empreses-catalanes-sumen-mes-200-filials-paradisos-fiscals> i <http://directa.cat/noticia/silenci-aqui-es-defrauda-16000-milions-deuros-anuals>

17. Per a una definició més acurada podem veure aquesta: "El mètode de flux monetari, imputa els ingressos al territori on es localitza la capacitat econòmica sotmesa a gravamen i les despeses, al territori on es materialitzen, amb independència del lloc geogràfic on s'ubiquin els beneficiaris. El mètode de càrrega-benefici imputa els ingressos al territori on resideixen les persones que finalment suporten la càrrega fiscal i les despeses, al territori on resideixen els beneficiaris, independentment d'on es produeix el servei públic resultat de la inversió" (Institut d'Economia de Barcelona, Universitat de Barcelona <http://goo.gl/jaTWDG>)

Gràfic 3.1.2.4 Balances fiscals segons càlcul Càrrega-Benefici Govern espanyol (2011) En milions d'euros

Font: Ministeri d'economia i Hisenda, Juliol 2014

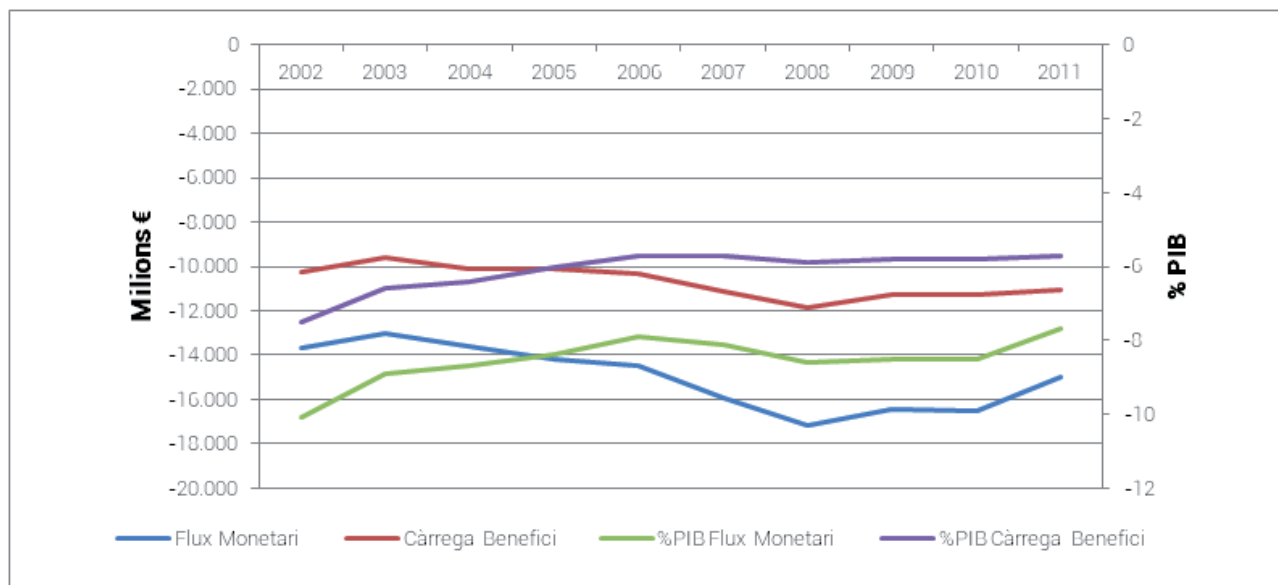
El govern espanyol ha publicat al juliol de 2014¹⁸ les dades de les balances fiscals corresponents a 2011. Segons aquestes dades el dèficit fiscal de Catalunya respecte a l'Estat era a 2011 de 8.500 milions d'euros (un 4,35% del PIB). Segons el càlcul realitzat per la Generalitat de Catalunya amb el mateix mètode (càrrega-benefici) el dèficit era d'11.000 milions d'euros, un 5,7% del PIB. Segons el mètode del flux monetari i segons càlculs de la pròpia Generalitat de Catalunya, el dèficit fiscal era al 2011 de 15.000 milions d'euros, el 7,7% del PIB.

Pel que fa a la resta de Països Catalans, només tenim les dades proporcionades pel govern Espanyol. Als -8.500 milions d'euros de Catalunya s'hi sumen els -2.018 milions d'euros del País Valencià i els -1.483 milions d'euros d'Illes Balears. Els tres territoris dels Països Catalans, junt amb Madrid (-16.723 milions d'euros), són les comunitats que aporten més del que reben (tenen un dèficit fiscal territorialment parlant). A l'altra banda de la balança, Andalusia (7.421M€), Canàries (4.054M€), Castella i Lleó (3.929M€), Galícia (3.240M€) i Extremadura (2.990M€) són les comunitats amb major saldo positiu.

18. Informe sobre la Dimensió Territorial de la actuación de las Administraciones Públicas (Ejercicio 2011) <http://goo.gl/2nnp3T>

Més enllà de les diferències metodològiques i de l'àmplia forquilla de xifres, és cert que tant Catalunya com la resta de territoris dels Països Catalans, aporten a les arques públiques de l'Estat més del que reben, en pro de la redistribució territorial de riquesa a nivell Estatal.

Gràfic 3.1.2.5 Evolució del dèficit fiscal segons la Generalitat de Catalunya (2002 – 2011)
 En Milions d'Euros i % PIB

Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya

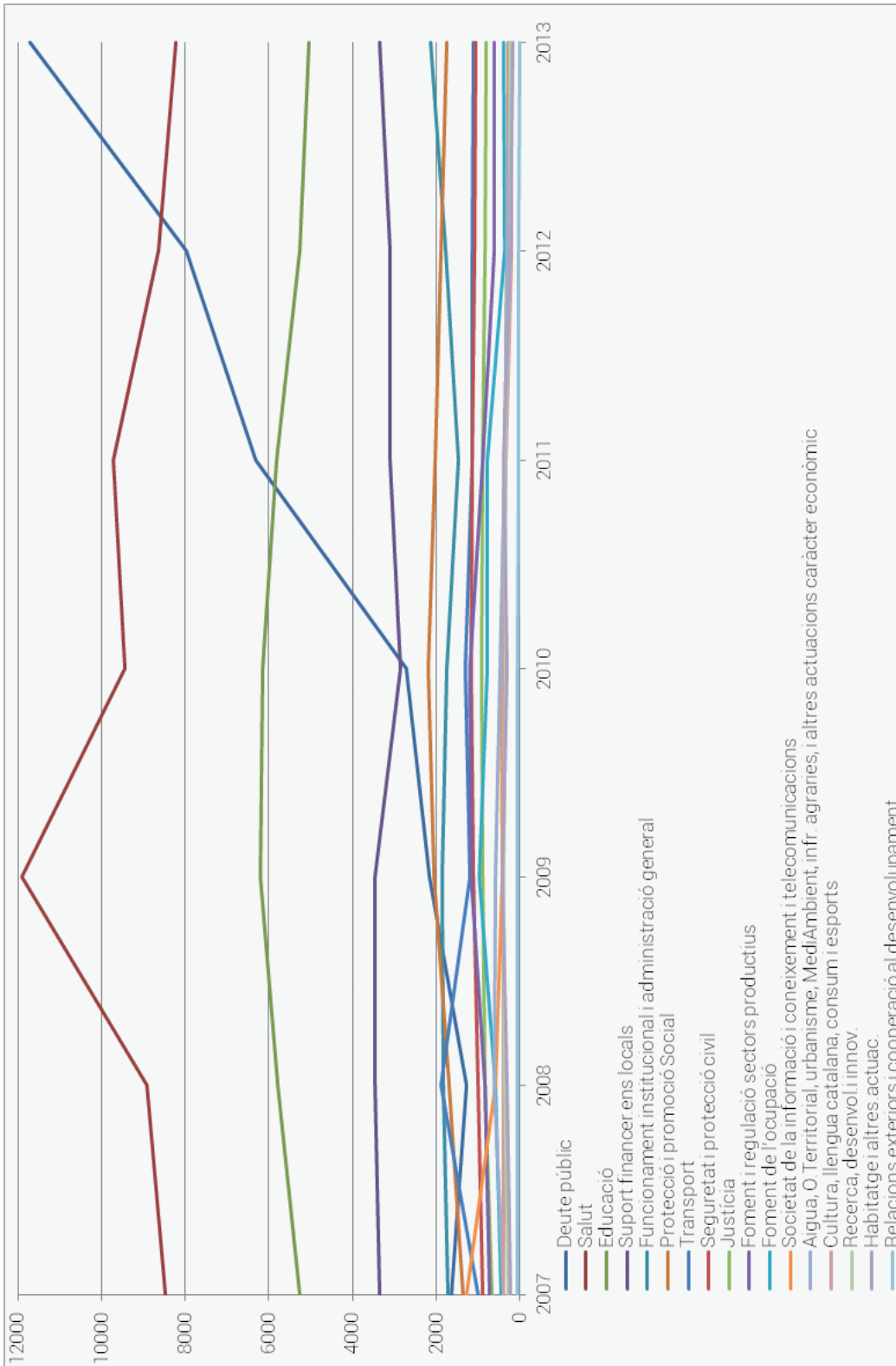
3.1.3 L'evolució de la despesa social

Segons el govern català, un dels factors que ha fet créixer el deute ha estat l'augment de la despesa "per l'expansió dels serveis prestats a la població". També s'argumenta que l'increment de la població en un 20% entre 2000 i 2011 suposa un increment de demanda de serveis i per tant més despesa pública.

Malgrat el discurs, el cert és que la despesa social (la vinculada a la demanda de serveis) s'ha reduït des de l'inici de la crisi, i sobretot a partir de 2009. Si bé fins a 2009 hi va haver un increment de despesa social i en infraestructures, més vinculada a decisions polítiques del govern tripartit que als impactes de la crisi o de l'increment de la població, entre 2009 i 2013 la despesa (excloent el pagament del deute i interessos) s'ha reduït en més de 7.715 milions d'euros, mentre que el pagament del deute s'ha incrementat en més de 9.570 milions des de 2009.

- Si bé algunes partides socials com Salut, Educació o Protecció i Promoció Social van augmentar el pressupost sota el govern tripartit, a partir de 2009 totes aquestes partides socials pateixen retallades davant d'un increment dels recursos dedicats a pagar el deute i els seus interessos.
- A l'any 2013 el pagament del deute ha superat per primer cop la partida destinada a Sanitat.
- Des de 2011 es dedica més pressupost a pagar el deute que a Educació.
- Al 2013 es va dedicar més diners al deute que a educació, protecció i promoció social junts.
- La despesa pública s'ha reduït en més de 7.715 milions d'euros entre 2009 i 2013, mentre que el pagament del deute s'ha incrementat en més de 9.570 milions en el mateix període.
- Entre 2009 i 2013 el pressupost de Salut es va reduir en 3.692 milions d'euros (-31%) i el d'educació en 1.156 milions d'euros (-19%). Les següents partides en retallades en termes absoluts des de 2009 han estat la de foment de l'ocupació (-586 milions d'euros, un 61% de retallades), Protecció social (-259 milions d'euros, un 13% de retallades) i Habitatge (-259 milions d'euros, 62% de retallades).
- Així doncs, Sanitat, Educació, Foment de l'Ocupació, Protecció Social i Habitatge són les partides que més retallades han patit des de 2009, precisament quan la inversió en aquestes partides ha estat més necessària que mai.
- A banda de la partida de deute, l'altre partida que ha incrementat el pressupost entre 2009 i 2013 és la d'administració i serveis generals, que ha augmentat en 297 milions d'euros (un 17% més).

Gràfic 3.1.3.1 Evolució de la despesa per polítiques agrupades (2007-2013) En milions d'euros

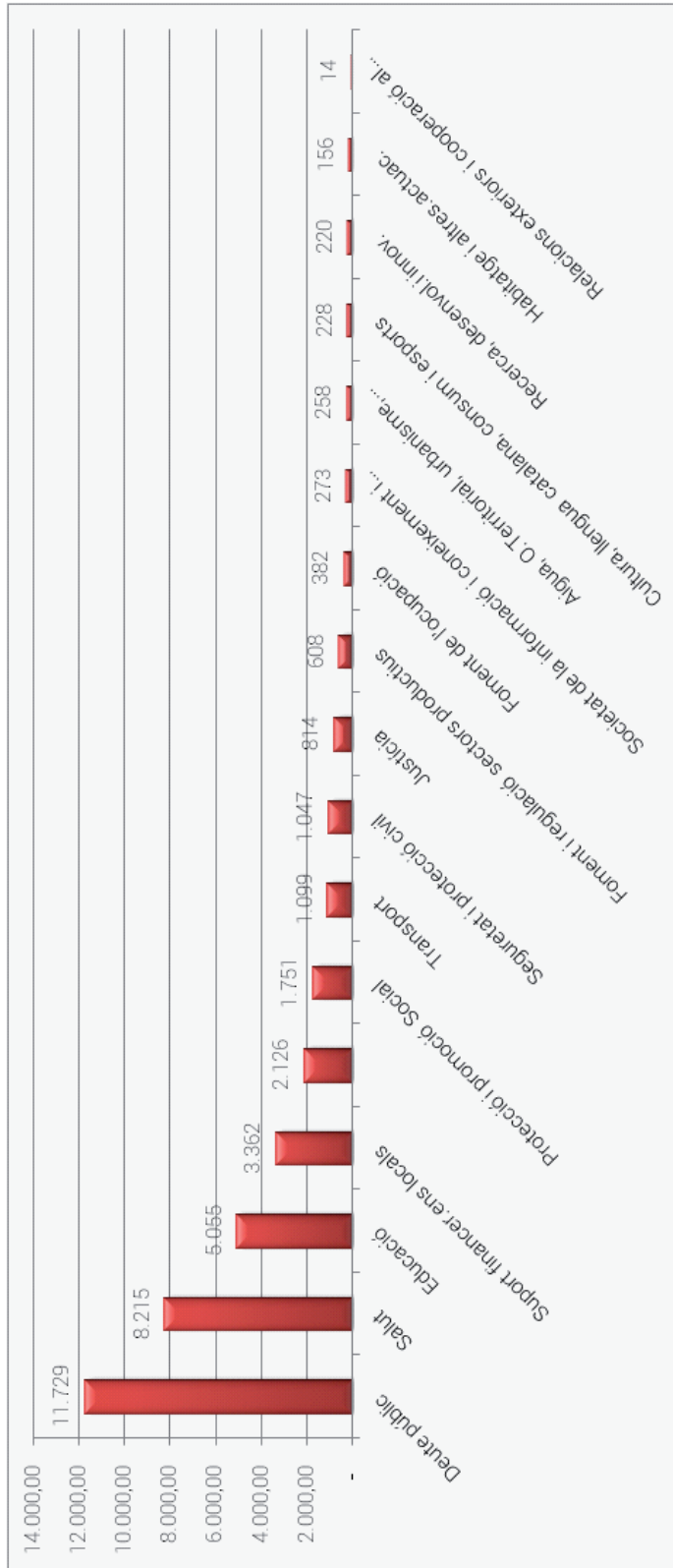
Font: Generalitat de Catalunya. Execució de Pressupostos 2007-2013

Taula 3.1.3.1 Evolució de la despesa per polítiques agrupades (2007-2013) En milions d'euros

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Deute públic	1.635,68	1.284,09	2.158,90	2.714,97	6.307,35	7.976,80	11.728,54
Salut	8.463,99	8.908,39	11.907,22	9.446,06	9.734,28	8.641,30	8.215,12
Educació	5.256,28	5.780,54	6.211,29	6.143,06	5.830,34	5.271,99	5.055,39
Suport financer.ens locals	3.355,56	3.454,48	3.453,09	2.859,00	3.095,23	3.097,44	3.362,25
Funcionament institucional i administració general	1.727,61	1.829,71	1.858,28	1.756,19	1.464,54	1.763,31	2.125,99
Protecció i promoció Social	1.370,51	1.704,57	2.044,39	2.186,14	2.013,18	1.873,22	1.750,73
Transport	1.003,67	1.886,52	1.187,45	1.291,35	1.143,25	1.127,12	1.098,87
Seguretat i protecció civil	889,47	1.005,75	1.104,51	1.161,58	1.131,56	1.071,66	1.046,58
Justícia	665,06	834,65	899,58	912,20	880,66	830,64	813,51
Foment i regulació sectors productius	732,48	829,21	1.161,13	1.186,60	900,01	614,41	607,65
Foment de l'ocupació	449,13	583,36	967,32	778,86	790,98	377,10	381,64
Societat de la informació i coneixement i telecomunicacions	1.286,20	586,50	416,91	434,82	362,47	306,16	272,91
Aigua, O. Territorial, urbanisme, MediAmbient, infr. agraries, i altres actuacions caràcter econòmic	384,59	621,81	576,47	470,88	360,97	305,17	258,19
Cultura, llengua catalana, consum i esports	381,22	401,64	389,82	392,33	331,17	204,27	228,13
Recerca, desenvol.i innov.	273,27	351,60	387,19	331,74	364,69	231,09	220,20
Habitatge i altres.actuac.	211,42	300,75	415,36	303,82	388,06	212,65	156,47
Relacions exteriors i cooperació al desenvolupament	52,70	69,37	56,25	45,46	34,10	18,66	13,94

Font: Generalitat de Catalunya. Execució de Pressupostos 2007-2013

Gràfic 3.1.3.2 Despesa per polítiques agrupades a 2013. En milions d'euros.

Font: Generalitat de Catalunya. Execució de Pressupostos 2013

A la Generalitat de Catalunya argumenten que una de les raons per les quals s'incrementa la despesa pública (que com hem vist abans no és ben bé cert que augmenti) és per l'increment de la població. En aquest sentit és cert que a Catalunya hi ha una tendència al creixement de la població, especialment des de 2000, que s'ha mantingut tot i que a ritmes més baixos, després de l'esclat de la crisi. La població ha passat de 6,56 milions de persones al 2003 a 7,45 milions al 2013. Es passa d'un increment de població d'un 1,46% entre 2007 i 2008 a 0,24% i 0,45% els dos anys posteriors. Els anys 2011 i 2012 de fet viuen un descens de la població (del -0,25% i -0,18% respecte a l'any anterior), per recuperar-se amb un creixement del 2,22% al 2013. Fins a quin punt ha afectat aquest increment de població a la despesa pública? L'indicador és la despesa per càpita.

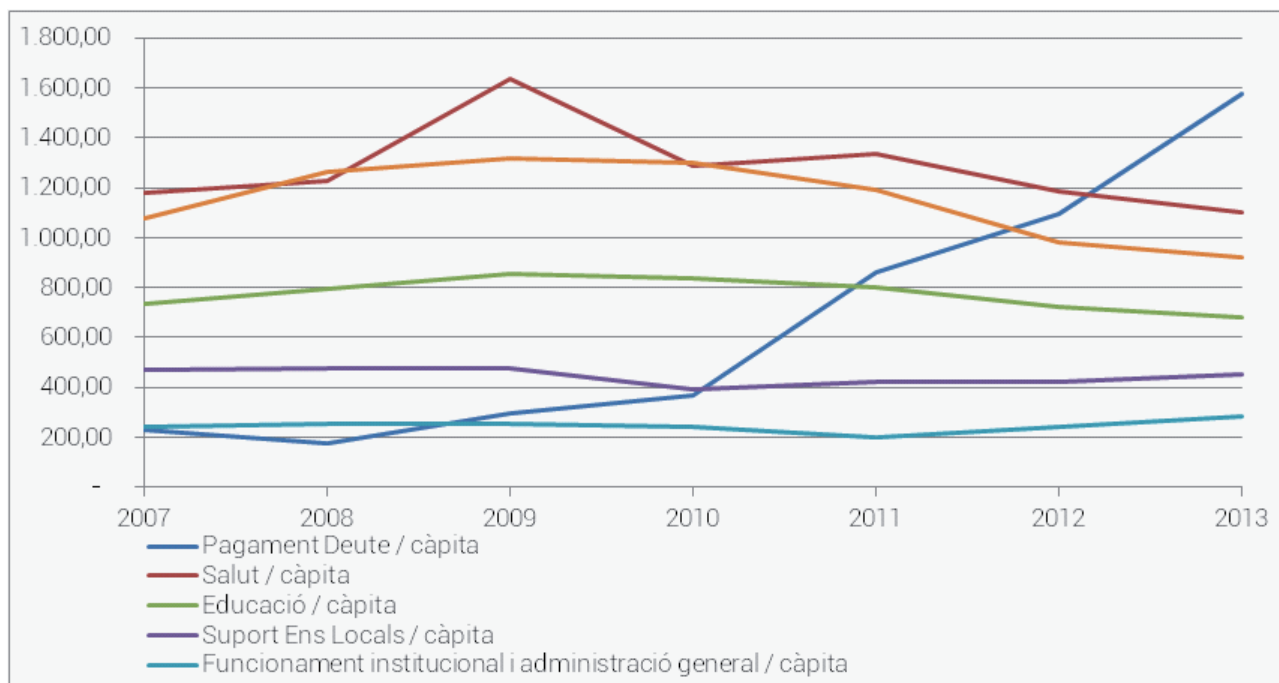
Com quan hem observat les xifres de despesa totals i per partides, en alguns casos com en la despesa de salut es produeix un increment de la despesa per càpita al 2009, per a partir d'aquell any veure un descens en totes les categories de despesa per càpita excepte el pagament del deute. Des de 2011 creix també la despesa vinculada al funcionament institucional i administració general per càpita i la de suport a ens locals.

- Podem doncs afirmar que des de 2009 l'increment de la població no ha anat acompanyat d'un increment de la despesa pública.
- El descens més dramàtic de nou es viu en la despesa en salut per càpita (de 1.633,80€/càpita al 2009 a 1.102€/càpita al 2013, amb un 32,52% de reducció) i la despesa d'educació per càpita (de 853,25€/càpita al 2009 a 678,46€/càpita al 2013, amb un 20,39% de reducció).
- En el mateix període els recursos destinats anualment a pagar el deute i els interessos han passat de 296,22€ per habitant al 2009 a 1.574,03€ per habitant al 2013, amb un increment del 431,36%.

Tal i com recull l'informe "La influència de la política neoliberal sobre la despesa social: les limitacions a la funció redistributiva i reguladora" de Gina Argemir:

"L'efecte de la crisi financera sobre l'economia productiva es manifesta definitivament en el 2009 (any en què es produeix una caiguda del PIB en -4,4%; la taxa d'atur passa del 9,1% al 16,4%; i l'IPCCH passa del 4,1% al 2008 al 0,2% al 2009). En aquest escenari, el govern tripartit opta per fer una política de despesa contracíclica, essent el 2010 l'any en què l'economia pública assoleix el punt màxim del seu cicle expansiu, destacant l'elevat

Gràfic 3.1.3.3 Despesa per càpita (2007-2013) en euros

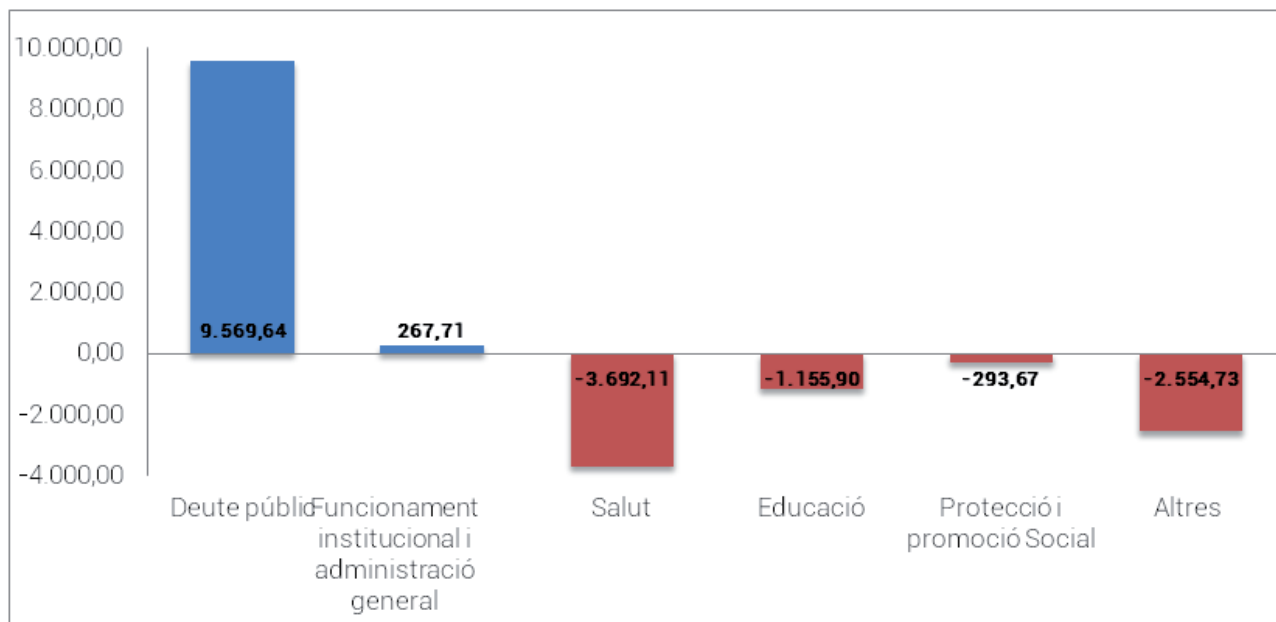

Font: Generalitat de Catalunya. Execució del Pressupost 2007 – 2013, i INE.

nivell d'inversió pública en infraestructures (5.235,3 milions d'euros). (...) La política de despesa pública expansiva que es ve aplicant durant el govern tripartit, contribueix a esmorteir l'impacte de la crisi al 2010, doncs el PIB es recupera un 0,2% (si bé a Espanya cau un -0,2% en ser més dependent dels sectors de la construcció i els serveis, altament castigats per la crisi), i la taxa d'atur augmenta en un punt i mig, situant-se en el 17,9% (mentre que a Espanya se situa en el 20,2%)."

Aquesta tendència es trenca amb l'arribada al poder de Convergència i Unió al 2010 i els pressupostos de 2011, any a partir del qual es dona una reducció de despesa i inversió en gairebé totes les partides, tant en termes absoluts com relatius a la població, excepte el pagament del deute i la partida de funcionament institucional i administració general que veu un creixement a partir de 2011. La retallada prevista en els pressupostos de 2014 és de 15,3% (excloent el deute), seguint i aprofundint la tendència iniciada al 2011. El Govern de la Generalitat calcula que, en el 2014, tot i el vulnerable context de crisi econòmica, la despesa per habitant ha retrocedit a nivells de 2004 -calculat a preus constants- i de 2007 -calculat a preus corrents-.

Gràfic 3.1.3.4 Diferència de despesa 2009 - 2013. En milions d'euros

Font: Generalitat de Catalunya. Execució del Pressupost 2007 – 2013, i INE.

- De 2009 a 2013 les retallades en Salut, Educació, Protecció i Promoció social i altres partides sumen 7.696,4 milions d'euros. En el mateix període el pagament del deute s'ha incrementat en més de 9.569 milions d'euros.

Si bé l'increment de la despesa pública (excloent el deute i els seus interessos) al 2009 i, en menor mesura, al 2010, han influït en un major endeutament, per a poder cobrir el dèficit provocat (que com hem vist també té el seu origen en la reducció d'ingressos), a partir de 2011 aquesta tendència es trenca. En cap cas es pot atribuir un increment del deute a l'increment de la despesa social o aquella generada per les creixents necessitats de la població, una població creixent, doncs l'increment del deute es dona en un context de generalitzades retallades en gairebé totes les partides de despesa pública.

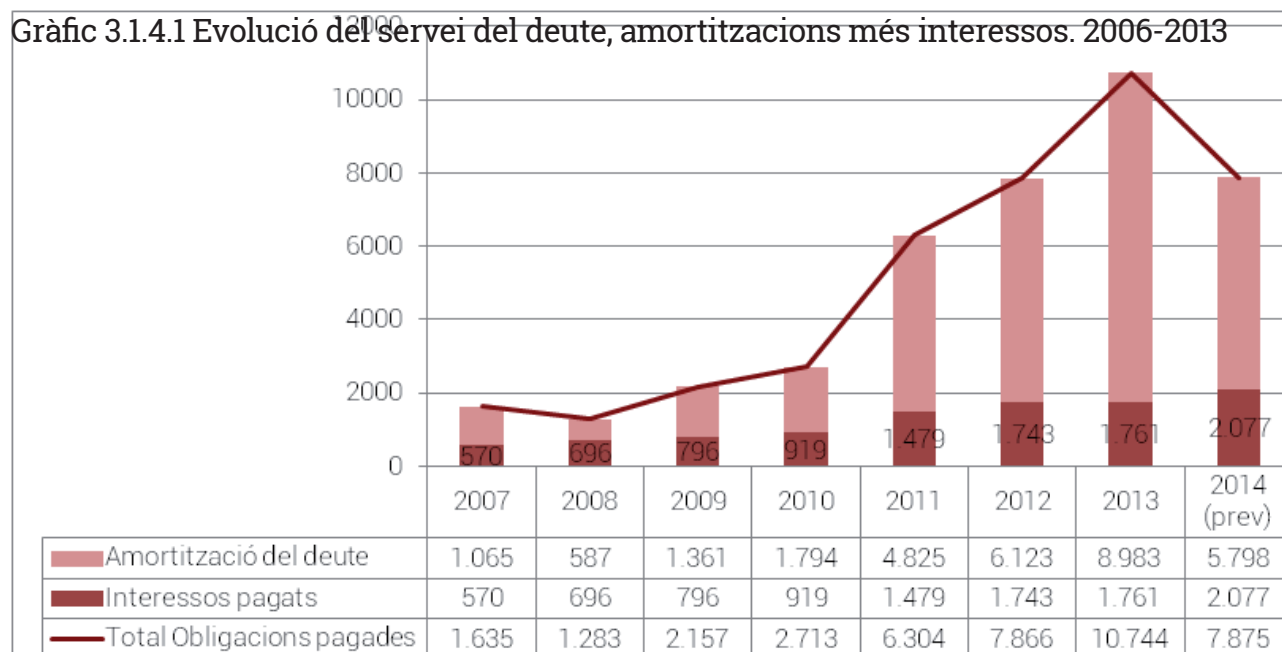
3.1.4 Increment de la despesa del deute

Com hem vist, la partida que ha crescut de forma més substancial en els darrers anys ha estat la del pagament del deute. El pagament dels interessos i l'amortització del deute, el que s'anomena el servei del deute, s'ha elevat al 2013 a 11.728 milions d'euros convertint-se en la primera partida del pressupost.

Segons la pròpia Generalitat de Catalunya, l'increment de la partida d'interessos del deute és una de les causes per l'augment del dèficit, i per tant del propi endeutament. Com veurem, no només es tracta de l'increment dels interessos a pagar, sinó del propi capital a retornar, que converteix l'endeutament en una bola de neu difícil d'aturar, de forma que anualment hi ha nou endeutament per poder fer front simplement al pagament del deute (retorn del capital més interessos), tal i com vèiem al punt 3.1.1 sobre el dèficit.

- El **pagament del deute s'ha multiplicat 8,4 des de 2008 i per 5 des de 2009.**
- De 2009 a 2013 s'han destinat més de 29.784 milions d'euros a pagar el deute, mentre que s'han retallat més de 7.696,4 milions d'euros de despesa pública.
- Només en interessos, de 2009 a 2013 s'han pagat 6.698 milions d'euros. En el mateix període les retallades sumen 7.696,4 milions d'euros.

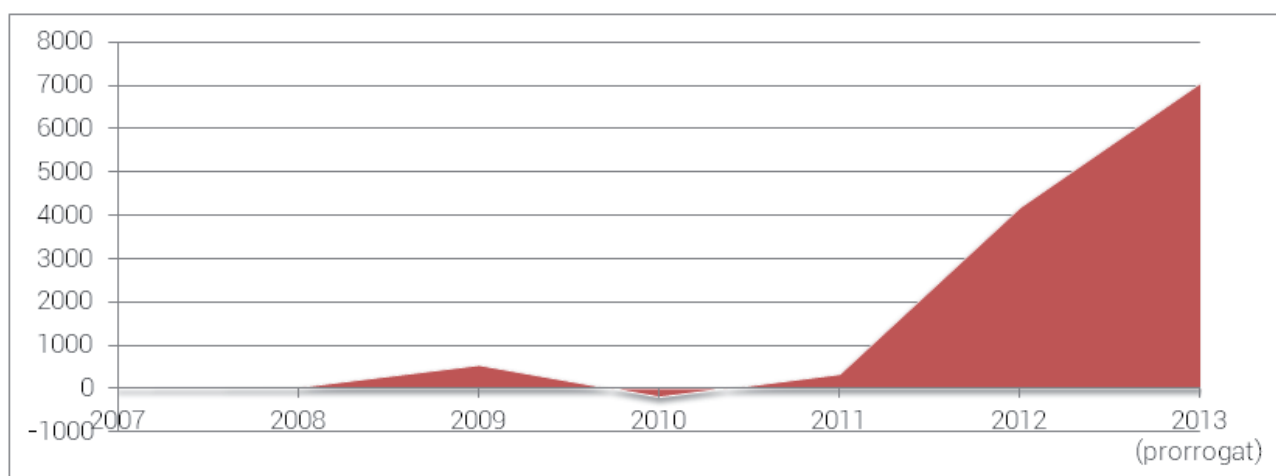
Gràfic 3.1.4.1 Evolució del servei del deute, amortitzacions més interessos. 2006-2013

Font: Generalitat de Catalunya. Execució Pressupostos 2007 - 2013

- **Al 2013 s'ha produït una xifra rècord de recursos destinats al pagament del deute. 10.744 milions d'euros incloent amortització del deute (8.983 M€) i interessos (1.761M€)**
- Per a **2014** el Govern de la Generalitat preveu un descens en les obligacions relacionades amb l'endeutament, fins a **7.875 milions d'euros**, donat que el deute derivat de les emissions detallistes ha estat ja retornat.

Gràfic 3.1.4.2 Diferència entre servei del deute pressupostat i l'executat

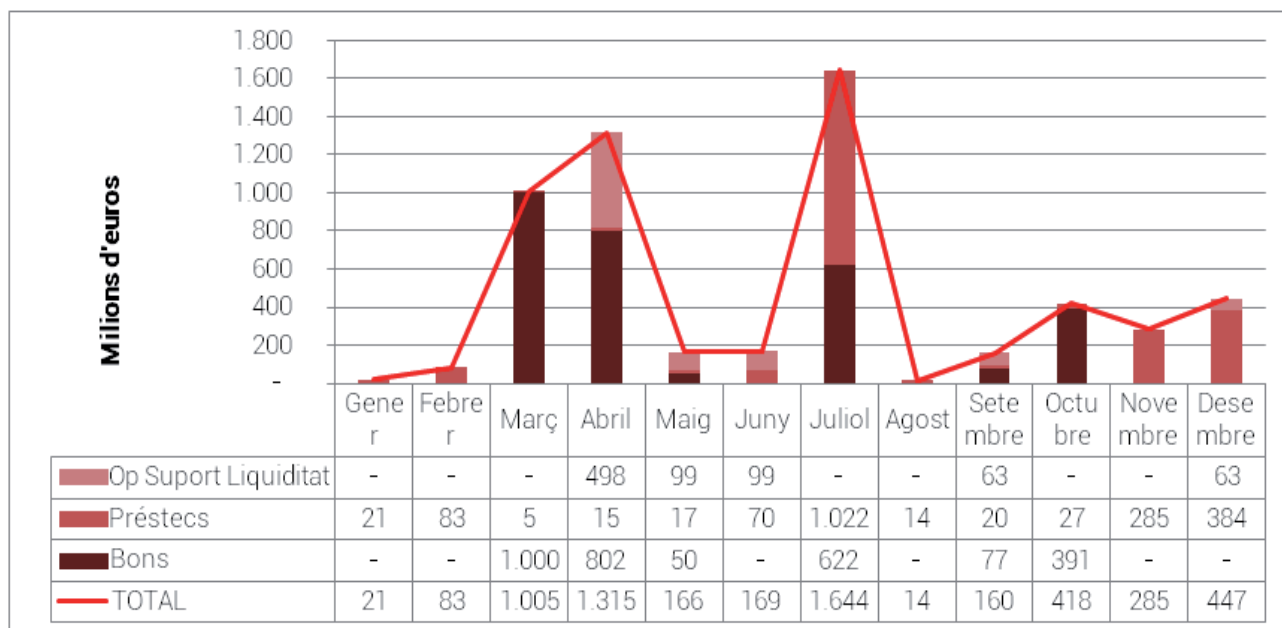

Font: Generalitat de Catalunya. Execució Pressupostos 2007 - 2013

- Al 2012 hi va haver un **desviament en el pagament del deute i els seus interessos respecte al pressupostat de més de 4 mil milions d'euros**.
- Al 2013 el desviament entre el pressupostat i el finalment executat és encara major, proper als 7mil milions d'euros, però cal tenir en compte que la Generalitat de Catalunya treballava amb pressupostos prorrogats de 2012.

I enguany, quant i quan pagarem? El pagament mensual del deute (amortitzacions, excloent els interessos) depèn de la data de venciment dels diferents mecanismes (veure secció següent). Enguany (2014) es preveu pagar 7.875 milions d'euros de deute, dels quals 5.898 milions en retorn de capital i 2.077 milions en interessos. Tot i que com hem vist no seria la primera vegada que el govern es queda curt en les seves previsions. Els mesos de març i abril (amb el darrer pagament dels anomenats bons patriòtics), i sobretot juliol, és quan es concentren més pagaments.

Gràfic 3.1.4.3 Amortització del deute (excloent interessos) mensual 2014

Font: Generalitat de Catalunya. Investors Presentation. Març 2014.

3.1.4.1 La prioritat del pagament del deute

El pagament del deute és prioritari perquè ho diu la Constitució Espanyola (reforma pactada pel PP i PSOE i votada a favor per CiU al Parlament espanyol a l'Agost de 2011), però també perquè així ho estableixen altres reglaments proposats i aprovats per CiU a Catalunya:

- Els mecanismes de suport a la liquiditat (Fons de Liquiditat Autòmic i Pla de Pagament de Proveïdors) estableixen on han d'anar els diners: prioritàriament al pagament del deute.
- La llei d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera aprovada per CiU a l'abril de 2012 (<http://goo.gl/FM3Y8R>) atorga també prioritat absoluta al pagament dels interessos del deute públic i imposa l'assumpció d'objectius d'estabilitat pressupostària [dèficit i contenció de despesa pública] i de deute públic, així com el compliment dels períodes mitjans de pagament als proveïdors.
- La Llei de control del deute comercial en el sector públic (<http://goo.gl/ssBA4B>), aprovada a les corts espanyoles pel PP el 20 de desembre de 2013, "estableix els mecanismes per garantir el pagament als proveïdors".

No deixa de ser curiós que front a les preguntes formulades des de la PACD sobre el pa-

gament del deute i interessos per davant d'altres despeses socials, la Generalitat respongui que es veu obligat a fer-ho per llei. Unes lleis, però, que ells mateixos han votat al Parlament Espanyol i han proposat i aprovat al Parlament català.

Efectivament, i tal i com reconeix la pròpia Generalitat de Catalunya, l'increment de la partida d'interessos del deute, i del capital a retornar, és una de les causes per l'augment del dèficit, i per tant del propi endeutament. S'ha entrat doncs en un cercle en espiral d'increment del deute per fer front al pagament d'interessos i al retorn del deute acumulat. El propi deute és, per tant, una de les raons principals per explicar l'increment de l'endeutament.

3.1.5 Els compromisos de pagaments diferits per infraestructures

La Generalitat de Catalunya té un seguit de pagaments pendents per infraestructures realitzades per diferents governs. El govern d'Artur Mas generalment carrega contra el tripartit per grans inversions realitzades en el passat i a pagar en aquests moments, però el cert és que tots els governs, inclòs l'actual de CiU, realitza inversions sense repercussió directa sobre el pressupost de l'exercici en el que es decideix la inversió i que, a través de diferents modalitats, repercuteix en la despesa futura.

Més enllà dels préstecs adquirits per al finançament d'aquestes infraestructures, hi ha altres mètodes de pagaments diferits que no té impacte directe en el nivell d'endeutament oficial (no comptabilitza com a deute), però que en realitat son deutes de facto, pagaments a assumir per següents governs i, en definitiva, per futures generacions. Aquests pagaments diferits es fan a través de concessions i drets de superfície. En l'informe del compte general de 2010 realitzat per la Sindicatura de comptes trobem un anàlisi sobre "l'Estat de compromisos de despeses adquirits amb càrrec a exercicis futurs (sense tenir en compte la càrrega financera)", conclouent que la Generalitat de Catalunya tenia el 2010 despeses amb càrrec a exercicis futurs per valor de 79.502 milions d'euros, amb terminis que passen fins a l'any 2108¹⁹.

Segons aquest mateix informe "l'Administració de la Generalitat ha optat per sistemes de finançament diferents dels tradicionals. Així, utilitza formes de col·laboració publico-privades

19. Sindicatura de Comptes (2013) "Compte General de la Generalitat de Catalunya. Exercici 2010" http://www.sindicatura.org/reportssearcher/download/01_13_ca_no_acc.pdf

com les concessions administratives i els drets de superfície. Les concessions i els drets de superfície suposen que una entitat privada s'encarrega de la construcció de la infraestructura o equipament, el manteniment i l'explotació durant un període de temps, i la reintegra a l'Administració quan aquest període finalitza".

Un exemple, utilitzat per l'administració catalana per la construcció d'eixos viaris, és el règim de peatge a l'ombra, un sistema d'intercanvi a través del qual "el Govern concessionaria el finançament, la construcció i l'explotació d'una infraestructura viària, el sector privat hi accedeix i, en retorn, el Govern es compromet a abonar-li periòdicament (normalment cada any) una quota variable vinculada, generalment, al trànsit de la via"²⁰.

L'informe de la Sindicatura de comptes apunta per exemple als següents casos de pagaments diferits:

- Aportacions al Pla econòmic i financer d'IFERCAT (Infraestructures Ferroviàries de Catalunya, encarregada de la construcció de la L9 de metro) per 17.058,23 M€ del període 2012 a 2055.
- Concessions per la construcció i explotació de la Ciutat de la Justícia, 1.358,48 M€ a pagar fins a l'any 2039 i per la construcció i explotació de carreteres mitjançant concessions viàries, 6.399,10 M€ a pagar fins a l'any 2041.
- Drets de superfície per la construcció i manteniment de comissaries, jutjats i centres penitenciaris, 2.912,89 M€ a pagar fins a l'any 2042. Suposa el pagament del lloguer a les empreses superficiàries.
- Drets de superfície per la construcció i manteniment de diversos equipaments com escoles, 4.510,05 M€ a pagar fins a l'any 2037. Suposa el pagament del lloguer a ICF Equipaments, SAU.
- Aportacions al Pla econòmic i financer de GISA (<http://www.infraestructures.cat>), 1.372,34 M€ pel període 2012-2015.

L'informe conclou es obres finançades amb aquests sistemes de finançament assumeixen acords de reequilibri emparats en modificacions per necessitats noves i causes imprevistes que suposa un increment dels imports adjudicats inicialment d'un 16,1% de mitjana i d'un 21,6% respecte als pagaments totals previstos inicialment,

Segons càlculs del professor d'economia Agustí Colom a partir del Compte General de la Generalitat de Catalunya de 2012, en aquell any es van executar inversions per valor de més de

20. "Les concessions a debat" Camins.cat, revista del col·legi d'enginyers de camins, canals i ponts de Catalunya, 2012 http://www.camins.cat/Publicacions/caminscat/caminscat_201205.pdf

500 mil milions d'euros, sense repercussió directa sobre el pressupost d'aquell any i amb diferents mètodes de pagament diferit.

Taula 3.1.5 Inversions executades l'any 2012 sense repercussió directa sobre el pressupost de l'exercici. Milions d'euros

Drets de superfície (Centre penitenciari Mas d'Enric-El Catllar)	0,95
Concessions (Eix Diagonal, Eix Transversal, Seu Delegació Tortosa)	350,33
Infraestructures Ferroviàries de Catalunya (Línia 9, Línia 4 FMB)	40,02
Concessió Obra pública IFCAT (Línia 9)	127,06
Total	518,37

Font: Agustí Colom a partir de dades Generalitat de Catalunya. Compte general 2012

3.1.6 Pels canvis del mode de càlcul del deute

Tant en l'argumentari sobre l'increment del deute com en diversos documents i informacions de la Generalitat es senyala que part de l'increment de l'endeutament es deu a la incorporació en el càlcul del deute públic català del deute d'empreses públiques que abans no es comptabilitzaven (ampliació perímetre SEC per part d'Eurostat) i d'altres conceptes (com les operacions de facturatge o el *confirming*/confirmació de pagaments).

Efectivament, segons les dades publicades en el resum dels Pressupostos de 2014, una part del creixement del deute anual correspon a la incorporació d'aquests nous conceptes o entitats en el càlcul de deute públic.

Però això en realitat ens indica que les xifres que no incorporen els deutes de l'ampliació del perímetre SEC estan infravalorades. Així, deutes com els de la Fundació de l'Hospital de Sant Pau, l'Agència Catalana de l'Aigua, Infraestructures de la Generalitat o l'Institut Català del Sòl, totes elles entitats públiques, no eren comptabilitzats en les xifres de deute de la Generalitat de Catalunya fins que l'Eurostat els va obligar a fer-ho.

3.1.7 La inclusió de deute comercial (amb proveïdors) en la xifra de deute pel Pla de proveïdors

L'entrada en vigor del Pla de pagaments de proveïdors, aprovat pel govern espanyol al 2012, es va presentar com un baló d'oxigen per a les petites i mitjanes empreses i autònoms que tenien pendent de cobrar factures amb les administracions públiques. El Pla de proveïdors té altres conseqüències no publicitades en el moment de la seva aprovació.

En realitat el Pla es dota d'un fons anomenat Fons per al Finançament de Pagament a Proveïdors (FFPP), que es nodreix d'un crèdit sindicat amb 26 entitats bancàries. És a dir, aquestes entitats bancàries donen crèdit a les administracions públiques, amb la garantia de l'ICO i per tant de l'Estat espanyol (que son els garants darrers del deute). Les entitats financeres atorguen finançament a 5 anys, és a dir, préstecs als governs autonòmics i ajuntaments per a que aquests paguin factures amb proveïdors. Les comunitats autònomes, igual que els ajuntaments, poden retornar els diners en un termini de 10 anys amb dos de carència, mitjançant un refinançament. D'aquesta forma el deute amb proveïdors (que no computa com a deute públic en el mètode de "Dèficit Excessiu" que utilitza el Govern espanyol i la UE per calcular el deute públic) es converteix en deute amb els Bancs, és a dir, deute financer que sí computa com a deute públic. Des de 2012, efectivament, una part important del deute de la Generalitat de Catalunya ha augmentat per l'efecte d'aquest mecanisme.

Taula 3.1.7.1 Utilització del Pla de Pagament de Proveïdors per part de la Generalitat de Catalunya

Fons de pagament de proveïdors	Utilitzat	Tipus d'interès
2012 - 1a fase	2.020	5,54%
2013 - 2a fase	738	4,04%
2013 -3a fase - 1a part	1.490	4,18%
2014 3a fase - 2a part (prev)	2.309	3,34%
TOTAL 2012-2014	6.557	

Font: Generalitat de Catalunya. Investors Presentation. Març 2014.

En el cas concret de la Generalitat de Catalunya, s'ha acollit al Pla de proveïdors per valor de 6.557 milions d'euros (incloent la previsió de 2.309 milions d'euros per a 2014). Aquests es deuen a Bancs com Bankinter, Banco Popular Español. Santander, Caixabank, Bankia, BBVA, CECABANK, Banco Sabadell o Banco Cooperativo Español.

El deute viu corresponent al Fons del Pagament a Proveïdors és de poc més de 2.757 milions d'euros, probablement perquè part dels crèdits ja s'han retornat i perquè una part del fons encara no s'ha utilitzat. Es distribueix de la següent manera pels diferents bancs participants:

Taula 3.1.7.2 Entitats bancàries creditors a través del Pla Pagament Proveïdors (2014)
En milions d'euros

Entitat bancària	
Bankinter, S.A.	469 €
Banco Popular Español, S.A.	469 €
Banco Santander, S.A.	390 €
Caixabank, S.A.	274 €
Bankia, S.A.	274 €
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	274 €
CECABANK, S.A.	231 €
Banco de Sabadell, S.A.	187 €
Banco Cooperativo Español, S.A.	186 €
Total a gener 2014	2.757€

Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres

Efectivament, la posada en marxa del Pla de Pagament a Proveïdors per part de l'Estat espanyol, i l'acollir-se a aquest Pla per part de la Generalitat de Catalunya, ha provocat un increment en les xifres de deute financer, al donar-se un traspàs de deute comercial a deute amb els mercats. Però al igual que amb l'anterior argument, aquest cas mostra que hi ha deutes, en aquest cas els deutes comercials, amagats, i que anteriorment no es comptabilitzaven en l'endeutament. La Generalitat de Catalunya segueix tenint un volum important de deute comercial, amb proveïdors, que no ha passat a través del Pla de Proveïdors, que no es visibilitza en els comptes d'endeutament públic.

3.2 Perquè ha augmentat tant el deute de la Generalitat de Catalunya?

Lluny de culpabilitzar la crisi econòmica per l'augment del deute, hem de fixar-nos en les decisions polítiques que estan darrera d'aquest increment. En aquest sentit no és tant la crisi, com la gestió de la mateixa, el que trobem darrera de l'important increment de deute públic a Catalunya.

En primer lloc cal destacar que tant l'increment del deute que es dona entre 2009 i 2010 sota el govern tripartit, com l'increment que es segueix donant a partir de 2011 amb el govern de Convergència i Unió, es basa en la decisió política de no tocar els privilegis existents. Així doncs, al 2008 i 2009 es dona un increment de la despesa, molt centrada en la despesa sanitària (especialment al 2009), que provoca un increment del dèficit i per tant de l'endeutament. Però aquest increment es dona sense modificar el sistema fiscal per poder cobrir amb recursos propis aquesta major despesa social. Ans al contrari, s'opta per eliminar impostos com el de Patrimoni o reduir-ne com el de Successions i Donacions. S'aprofundeix doncs en un sistema fiscal que depèn de les rendes i el consum de la classe treballadora, mantenint i incrementant privilegis de les classes benestants. Quan l'increment de l'atur i la reducció de rendes disponibles per part de les classes treballadores, a causa de la crisi econòmica, fa reduir els ingressos fiscals, la decisió política és la mateixa. Mantenir un sistema fiscal altament regressiu, amb alta permissivitat al frau fiscal, i per tant no tocar els privilegis dels propietaris del capital.

És així com s'aprofundeix en un espiral d'endeutament, ja que l'increment del deute, sense incrementar els ingressos fiscals, fa que el nou endeutament sigui l'única opció per a cobrir els dèficits, juntament amb les retallades.

En aquest sentit la gestió política de la crisi segueix dues direccions: més endeutament any rere any, i menys despesa social per a poder fer front al retorn del creixent deute i dels seus interessos. Al 2013 el pagament del deute ja ha estat la primera despesa del pressupost. I entre 2009 i 2013 les retallades sumen més de 7.500 milions d'euros mentre que el pagament del deute s'ha incrementat en més de 9.500 milions. En conclusió, el pagament del deute s'ha fet en base a la violació dels drets econòmics, socials i culturals de les classes treballadores a Catalunya.

Sovint s'apunta a l'Estat espanyol i el model de finançament autonòmic com a la causa principal del pèssim estat de les finances de la Generalitat de Catalunya. Si bé és cert que el nou model de finançament autonòmic ha significat menys ingressos per a Catalunya, i que el Principat, juntament amb el País Valencià i les Illes Balears, són aportants nets a les arques de l'estat, acumulant importants dèficits en les balances fiscals, també ho és que el govern català no ha utilitzat tot el marge de maniobra disponible, al menys en l'àmbit fiscal, per a fer front a la manca d'ingressos.

La prioritització del pagament del deute, si bé dictada des de l'Estat, a partir de la reforma de la Constitució, ha estat suportat des del primer moment pel partit en el govern, Convergència i Unió, així com pel Partit Socialista de Catalunya i el Partit Popular.

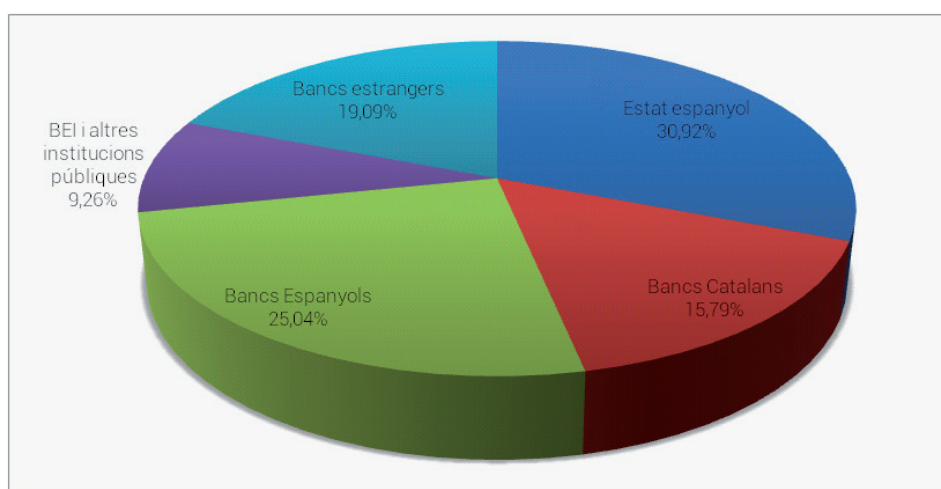
L'anàlisi també revela que existeixen deutes, com el deute comercial, el de certes entitats públiques o públic-privades, i el derivat de pagaments diferits, que no es comptabilitzen en les xifres de deute financer, i que fan que el problema sigui encara més gran.

4. A QUI DEVEM?

Més enllà de conèixer quin és l'abast del nivell d'endeutament i les causes del seu increment, per tal d'afrontar la situació de sobre-endeutament, és important conèixer **a qui devem**, és a dir, qui són **els principals creditors del deute públic català**.

En el cas de la Generalitat de Catalunya les dades són més que opaques, inaccessible. Per a la realització d'aquest informe hem tingut accés al deute viu que la Generalitat tenia a

Gràfic 4.1 Distribució de deute viu per tipus de creditors (percentatge)

Font: Generalitat de Catalunya. Investors Presentation. Març 2014. Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esqueres

Nota: La classificació dels bancs com a catalans, espanyols o estrangers s'ha realitzat en funció de l'accionariat majoritari. Tot i això bona part dels bancs qualificats com a catalans o espanyols tenen accionariat d'altres nacionalitats.

gener de 2014 desglossat per proveïdors i mecanismes d'endeutament. El document al que hem tingut accés per a l'elaboració d'aquest apartat de l'informe, secret fins ara, ha estat posat a disposició de la PACD per la Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres.

- El 83% del deute de la Generalitat de Catalunya està en mans d'institucions públiques i bancs de fora de Catalunya. Entre elles destaquen l'Estat espanyol (30,52%), el BBVA (13,68%) o el Banc Europeu d'Inversions (BEI) (7,53%).
- D'entre els bancs catalans destaca CaixaBank, amb un 14,01% del deute.

Aquestes dades simplifiquen però una realitat complexa. Cal tenir en compte, per exemple, que el Pla de Pagament de Proveïdors es realitza a través de la intermediació d'entitats bancàries, pel que tot i que el creditor final és l'Estat espanyol (qui garanteix el crèdit sindicat del Fons pel Pagament a Proveïdors), els bancs participants figuren com a creditors de la Generalitat (augmentant així el percentatge de deute que es mostra com a bancari i reduint el deute envers a l'Estat espanyol). Així mateix, el deute en mans de diferents bancs emmascara també en molts casos els creditors finals, doncs en el cas d'emissió de bons de deute, malgrat el creditor final sigui un inversor individual, el pagament es realitza a través d'una entitat financera, i és aquesta la que consta com a creditora. Per tant, les dades que aquí es mostren donen una visió distorsionada del creditor final. Tot i això, són dades que ens mostren la relació de poder dels diferents actors en la gestió i intermediació del deute, i una imatge aproximada del deute que devem a cadascun d'ells.

En la següent taula podem veure en detall del deute que constava a gener de 2014 com a deute viu de la Generalitat amb els 25 principals creditors. Cal recordar, com s'ha esmentat abans, que en el cas de deute per emissió de deute públic, una part important del mateix està probablement en mans d'altres inversors, i els bancs son purs intermediaris. Això és especialment destacable en el cas de CaixaBank i el BBVA, que tot i ser importants creditors privats (entre els dos acumulen el 27,7% del deute de la Generalitat) la major part del deute es deu a emissions de deute públic. Una part d'aquest deute ha estat també retornat des del mes de gener (per exemple, el cas dels coneguts com a bons patriòtics, dels que entre el mes de gener i el d'abril es van acabar de pagar els darrers 781 milions d'euros). Tot i així, entenem que el pes dels diferents creditors no ha variat substancialment des d'aleshores.

**Taula 4.1 Detall de saldo deute viu de les principals entitats creditores (Gener 2014).
En milions d'euros i percentatge.**

	Entitat	Milions €	Percentatge
1	Instituto de Crédito Oficial	15.934,38	30,52%
2	Caixabank, S.A.	7.315,50	14,01%
3	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	7.144,15	13,68%
4	Banco Europeo de Inversiones	3.933,23	7,53%
5	Bankia, S.A.	2.239,63	4,29%
6	Banco Santander, S.A.	2.107,31	4,04%
7	Credit Agricole Corporate and Investment	1.893,30	3,63%
8	Dexia Sabadell, S.A.	1.157,31	2,22%
9	Deutsche Bank AG	921,38	1,76%
10	Banco de Sabadell, S.A.	805,68	1,54%
11	Banco Popular Español, S.A.	668,45	1,28%
12	Generalitat de Catalunya i Institut Català de Finances*	642,36	1,23%
13	Société Générale, S.E.	611,23	1,17%
14	Depfa ACS Bank	583,12	1,12%
15	Bankinter, S.A.	516,38	0,99%
16	UBS AG	437,10	0,84%
17	Deutsche Genossenschafts-Hypothekenbank	285,00	0,55%
18	Barclays Bank PLC	235,95	0,45%
19	CECABANK, S.A.	231,70	0,44%
20	HSBC France	200,00	0,38%
	Resta de Bancs	4.343,37	8,32%
	Total	52.206,52	100,00%

Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres

* La Generalitat de Catalunya i l'Institut Català de Finances són creditors de diferents institucions públiques, el deute de les quals comptabilitza com a deute públic de la Generalitat de Catalunya.

En l'annex II es pot consultar una taula més extensa en la que es detallen els mecanismes de generació de deute pels que l'administració catalana deu a cada una de les principals 15 entitats creditores.

- El principal creditor individual del govern català és l'Estat espanyol a través de l'Instituto de Crédito Oficial (ICO), principalment degut al Fons de Liquiditat Autònoma (FLA), tot i que també a altres préstecs i línies de crèdit.
- Més del 30% del deute és, a gener de 2014, amb l'Estat espanyol, prop de 16 mil milions d'euros.
- Entre tan sols cinc bancs (CaixaBank, BBVA –amb la compra de CatalunyaBanc-, Bankia, Santander i Sabadell) acumulen més de 20.769 milions d'euros de deute i el 39,7% del total.
- Al Banc Europeu d'Inversions (BEI) el govern català li deu prop de 4 mil milions d'euros, el 7,53% del deute, situant-se en 4rt lloc de la llista de creditors individuals.

- Els principals bancs estrangers (19% del deute amb bancs no residents) amb qui està endeutat el govern català són Credite Agricole (França – 3,63% -1.893M€), Deutsche Bank (Alemanya – 1,76% - 921M€) i Depfa – ACS Bank (Irlanda/Alemanya – 1,12% 583M€).
- Els 7 magnífics: entre l'ICO, CaixaBank, BBVA (amb Catalunya Banc), BEI, Bankia, Banco Santander i Banc Sabadell, acumulen més de 40 mil milions d'euros, un 78% de tot el deute viu.
- Entre 15 entitats (l'Instituto de Crédito oficial, CaixaBank, BBVA, BEI, Bankia, Banco Santander, Credit Agricole, Catalunya Banc, Banc Sabadell/DexiaSabadell, Banco Popular, DepfaACS, Bankinter, Deutsche Bank, UBS i Société Générale) acumulen el 88% del deute català, més de 46 mil milions d'euros.

El deute català està concentrat en molt poques mans, l'Estat espanyol, un grup de 13 bancs catalans, espanyols i estrangers, i el BEI de la Unió Europea. Les dades demostren especialment la dependència que la Generalitat de Catalunya té de l'Estat espanyol per una banda, principal creditor del deute català, i d'un grapat de bancs, encapçalats per CaixaBank i el BBVA, i seguits per Bankia, Santander i Sabadell.

És important recordar que quan parlem de deute, parlem d'una cadena de poder dels creditors sobre els deutors. Difícilment podem parlar de sobirania, ni econòmica ni política, si les decisions del govern estan mediatitzades pel que imposin, directa o indirectament, aquest petit grup de creditors. L'Estat espanyol, la banca espanyola (i en menor mesura europea) i la Unió Europea (a través del BEI), tenen la paella pel mànec en les relacions amb Catalunya, doncs en el fons disposen de la capacitat d'obrir o tancar l'aixeta que pot fer funcionar o fer col·lapsar les finances de la Generalitat. **Només desobeint aquesta dependència podrem parlar de sobirania.**

5. COM ES GENERA EL DEUTE PÚBLIC A CATALUNYA?

5.1 Mecanismes d'endeutament

La Generalitat de Catalunya s'endeuta a través de 3 mecanismes principals:

1. **Emissions de bons i pagarés:** Des de 1996, la Generalitat de Catalunya emet valors (bons de deute) a mitjà i llarg termini negociables al mercat de valors de la Borsa de Barcelona i borses estrangeres (Luxemburg). Des de l'any 2000 es va posar en funcionament l'emissió de bons i obligacions per a particulars a través d'entitats col·laboradores (bancs i caixes) a partir de 1000 euros i fins un màxim de 50.000 euros. Hi ha "3 modalitats d'emissió: *les subhastes competitives, les col·locacions sindicades simples o assegurades, i les col·locacions restringides entre creadors de mercat*"²¹. El més comú són les col·locacions entre creadors de mercat, a través dels programes següents:

a. **Programa d'emissió de valors Euro Medium Term Notes (EMTN)** (iniciat a 2009 i cotitzat a la Borsa de Luxemburg) Les entitats financeres intermediàries (dealers) del programa són Goldman Sachs International (arranger), Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, SA; Banco Español de Crédito, SA; Crédit Agricole CIB; Credit Suisse Securities (Europe) Limited; Deutsche Bank AG; London Branch; HSBC Bank Plc; J.P. Morgan Securities Ltd; Société Générale i Caixabank, SA.

21. Els creadors de mercat són entitats financeres ("algunes de les més actives del mercat de capitals espanyol i europeu") que "doten de liquiditat els valors en circulació" (avancen els diners de pagaments).

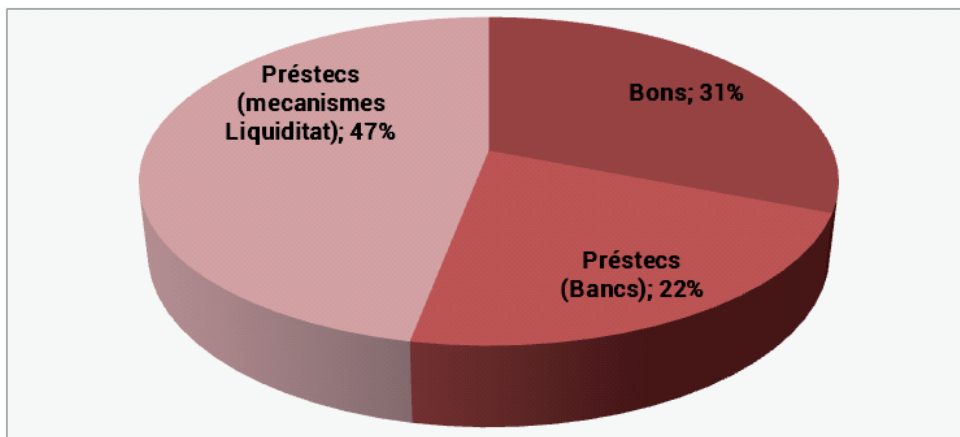
- b. **Programa ECP Euro Commercial Paper**: programa d'emissió de deute públic a mercats financers implantat al 2010 on l'entitat gestora del programa (arranger) és Barclays Bank, i la resta d'entitats financeres intermediàries (dealers) són Bank of America Securities Limited, Barclays Bank, Citybank International, Deutsche Bank (London Branch) i UBS Limited.
- c. **Programa domèstic**: programa d'emissió de deute públic dirigit a inversors residents a través d'entitats locals creadores de mercat (BBVA, Banco Santander, CaixaBank, Credite Agricole Suc Espanya i Societé General) i altres entitats col·laboradores (fins a 16 entitats²²). A banda de les emissions periòdiques a través d'aquestes entitats bancàries, destaquen les quatre emissions adreçades a **inversors detallistes** (coneguts com a bons patriòtics) realitzades entre 2010 i 2012, per cobrir les mancances de finançament donades les restriccions de finançament en els mercats internacionals. (Veure més endavant els detalls de les emissions detallistes). Mentre les emissions del tram detallista o minorista es poden contractar a partir de 1.000 euros i fins a un màxim de 50.000 euros, en el tram anomenat competitiu (a través de les entitats creadores de mercat) la petició mínima és de 500.000 euros (és a dir, un inversor només pot invertir en deute català a partir de mig milió d'euros, pel que generalment es fa a través de fons d'inversió, fons de pensions o altres productes financers).
2. **Préstecs i crèdits de Bancs**: la Generalitat obté préstecs i crèdits per cobrir necessitats d'infraestructures i projectes concrets, tant de la banca privada com pública (per exemple, el Banc Europeu d'Inversions), així com línies de crèdit de bancs privats per cobrir les necessitats de liquiditat a curt termini (per exemple per cash pooling i facturatge invers)
3. **Mecanismes públics de liquiditat** (Fons de Liquiditat Autònoma, Pla de pagament de proveïdors i altres crèdits ICO): Des de 2012 i arran de les "*restriccions i dificultats per a les Comunitats Autònomes per obtenir recursos en els mercats financers i l'acumulació de deutes comercials*", l'Estat espanyol posa en marxa una sèrie de línies de finançament o mecanismes de suport a la liquiditat per a que les Comunitats autònomes i altres administracions locals puguin fer front a la dificultat d'assumir el pagament dels deutes tant comercials com financers. Existeixen tres mecanismes principals:

22. Veure el llistat d'entitats creadores de mercat i col·laboradores del programa domèstics aquí <http://goo.gl/YS3UVh>

- a. **L'Institut de Crèdit Oficial (ICO)** va habilitar al 2012 , *"amb l'objectiu de prestar recolzament financer a les Comunitats Autònomes, condicionat a que es compleixin els objectius de disciplina fiscal i a un tipus d'interès de mercat, una línia per dotar de finançament a les Comunitats Autònomes per al pagament d'obligacions pendents associades al venciment de deute financer autonòmic"*. -> els recursos de l'ICO estan adreçats a refinançar deute, no a cobrir altres despeses.
- b. **Pla de Pagament de Proveïdors:** *"mecanisme extraordinari de finançament per al pagament als proveïdors de les Comunitats Autònomes i permet evitar el conseqüent deteriorament de la situació de liquiditat de les empreses proveïdores de bens i serveis. Aquesta línia ha fet front a retards en el pagament de les obligacions concretes amb anterioritat a l'1 de gener de 2012"*
- c. **Fons de Liquiditat Autonòmica:** El finançament obtingut a càrrec del FLA ha de ser destinat a venciments de valors emesos i préstecs concedits per institucions europees de les que espanya sigui membre (refinançament de deute, en el 2n cas específicament adreçat al deute amb el BEI), operacions que no puguin ser refinançades (amb aprovació de l'Estat) i les necessitats de finançament del dèficit públic (sempre i quan es compleixi amb els requisits del dèficit marcats des d'Europa i l'Estat). *"El desembolso de cada tramo estará condicionado al cumplimiento de las condiciones fiscales y financieras, previo informe del Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas"*

- Des de 2012 s'ha donat un traspàs de deute amb els mercats financers a través d'emissions de deute i crèdits d'institucions financeres, a deute amb l'Estat espanyol, a través dels mecanismes de suport. Això és perquè s'ha refinançat el deute amb inversors (a través de Bons i valors) i amb bancs (a través de préstecs), així com el deute comercial, a través dels mecanismes de liquiditat.
- Aquest traspàs ve acompanyat de l'acceptació de les condicions dels mecanismes de liquiditat, que es tradueix en una intervenció de facto de l'economia pública catalana.

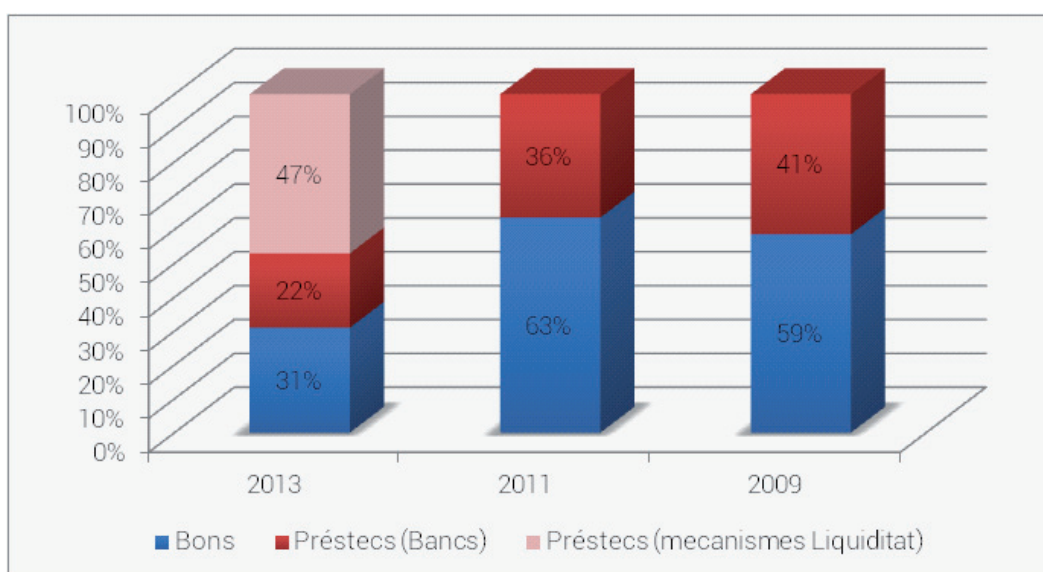
Gràfic 5.1 Mecanismes d'endeutament segons el seu pes en l'endeutament de la Generalitat de Catalunya (Administració General). A 31 de desembre de 2013.

Font: Generalitat de Catalunya. Investors Presentation. Març 2014.

- Gairebé la meitat del deute de l'Administració General de la Generalitat de Catalunya és amb l'Estat espanyol a través dels Mecanismes de Liquiditat (47%). Prop d'un terç és amb els mercats a través de bons (31%) i menys d'un quart són préstecs i crèdits de bancs (22%).
- Al setembre de 2011, abans de l'aplicació dels mecanismes de suport de liquiditat, el deute es devia en un 36,66% a préstecs amb entitats financeres i en un 63,34% a emissions de deute (Bons).

Gràfic 5.2 Evolució de la distribució del deute per tipus de creditor (2009 – 2011 – 2013) En percentatge

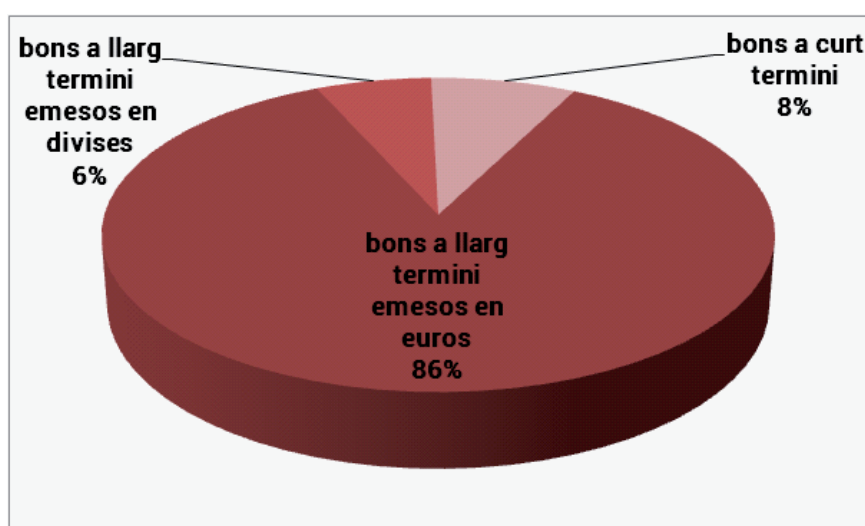

Font: Butlletins Emissions de Deute i Investors Presentation

5.2.1 Emissions de Deute en els mercats financers

A 31 de desembre de 2013 hi havia bons sobirans de deute emesos per la Generalitat de Catalunya en circulació en els mercats financers per valor de 14.799 milions d'euros. La major part són bons emesos en euros a llarg termini (12.702,89 milions d'euros – 86%), mentre tan sols un 8% són bons a curt termini, també en euros (1.166,60 milions d'euro) i en bons a llarg termini emesos en euros més 929,97 milions d'euros en bons a llarg termini emesos en altres divises, i en bons a curt termini.

Gràfic 5.2.1.1 Valors de deute de la Generalitat de Catalunya en circulació a 31 de desembre de 2013.

Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya.

Quan pensem en emissions de deute tot sovint pensem en les emissions detallistes, però la realitat és que la major part del deute en circulació corresponen a altres tipus d'emissions.

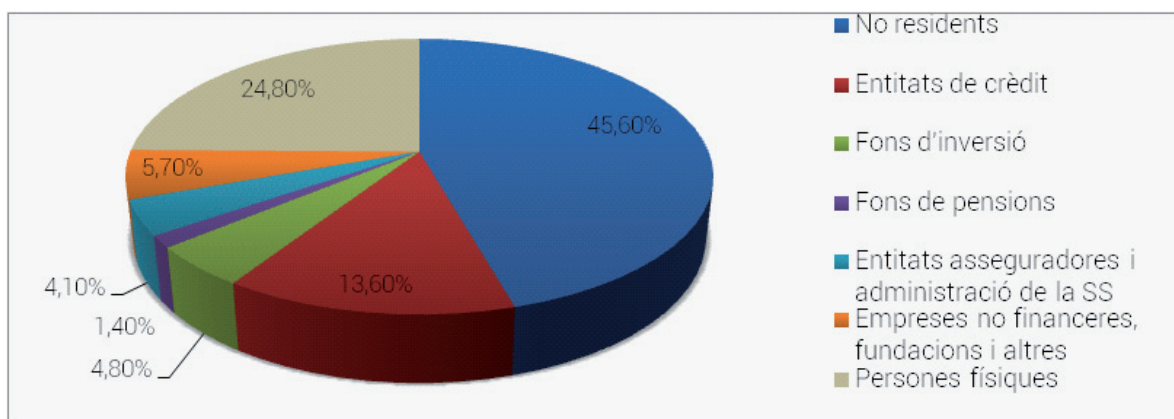
De fet, dels valors en circulació (bons de deute encara a pagar) a 31 de desembre de 2013²³ només una emissió correspon al romanent de les emissions detallistes (bons patriòtics – marcada en groc), que a més s'ha acabat de pagar entre gener i abril de 2014. Així doncs **la major part de deute viu en circulació en els mercats financers correspon a emissions per inversors en general.**

23. Veure el detall a http://economia.gencat.cat/ca/70_ambits_actuacio/relacio_amb_inversors/endeutament/mercat_primari/valors_en_circulacio/

A l'Annex III podeu veure en detall les característiques de les emissions detallistes, així com els guanys per entitats bancàries gràcies a les comissions cobrades per la gestió d'aquestes emissions de deute.

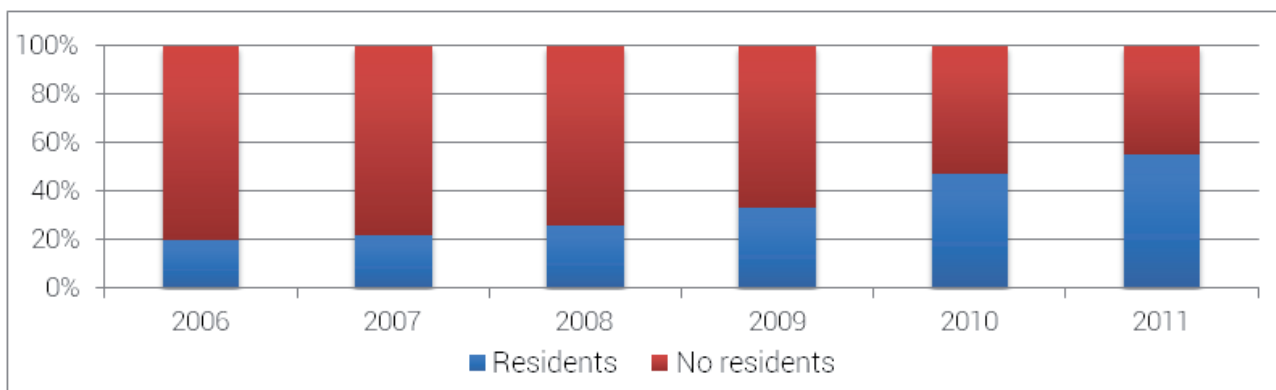
No tenim dades complertes ni actualitzades d'en mans de qui està aquest deute. Per una banda tenim dades disponibles de setembre de 2011, quan la Generalitat de Catalunya va publicar el darrer dels butlletins que publicava semestralment sobre el mercat de deute públic, on s'especifica el perfil dels "tenidors de bons" negociats a la borsa de Barcelona, és a dir, els perfils a qui es devia el deute en forma de bons negociat a través de la Borsa de Barcelona. És una informació incompleta, però ens ajuda a fer-nos una idea.

Gràfic 5.2.1.2 Tenidors de bons i obligacions per sectors. Valors del deute públic de la Generalitat de Catalunya negociats a la Borsa de Barcelona. Setembre de 2011

Font: Generalitat de Catalunya. Butlletí 49 Emissions de Deute. Novembre 2011

Gràfic 5.2.1.3 Saldos nominals del deute viu: residents - no residents. Valors del deute públic negociats a la Borsa de Barcelona. Setembre de 2011

Font: Generalitat de Catalunya. Butlletí 49 Emissions de Deute. Novembre 2011.

- Dels valors de deute públic de la Generalitat de Catalunya negociats a la borsa de Barcelona, la major part estava al 2011 en mans de residents (54,4%), principalment en mans de persones físiques (24,80% del total) i d'Entitats de crèdit (13,60%). Els inversors no residents ostentaven un 45,6% del deute viu negociat a la Borsa de Barcelona al 2011.
- Entre 2007 i 2011 es veu un increment de deute públic en mans de residents i un descens del percentatge de deute públic en mans de no residents (valors negociats a la Borsa de Barcelona).

No podem saber el detall de qui és el creditor final dels bons de deute, però si podem saber qui gestiona aquestes inversions en deute, és a dir, a qui paguem aquest deute. Com s'ha dit, independentment de qui son els **tenidors** de bons (inversors finals) les emissions de bons s'emetten i paguen a través d'entitats bancàries i fons d'inversió catalans, estatals i internacionals (els anomenats creadors de mercat). A gener de 2014 el deute viu corresponent a emissions de bons constava amb les següents entitats.

Taula 5.2.1 Emissions de deute públic a curt i llarg termini per creditors (en Milions d'euros i percentatge)

Emissions de deute públic curt i llarg termini	Milions €	Percentatge
Caixabank, S.A.	5.332,97	32,4%
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	2.060,88	12,5%
Credit Agricole Corporate and Investment	1.893,30	11,5%
Bankia, S.A.	1.137,20	6,9%
Catalunya Banc, S.A.	720,39	4,4%
Banco Santander, S.A.	659,97	4,0%
UBS AG	437,10	2,7%
Deutsche Bank AG London	411,01	2,5%
Société Générale, S.E.	363,14	2,2%
Dexia Sabadell, S.A.	357,50	2,2%
Depfa ACS Bank	347,50	2,1%
Banco de Sabadell, S.A.	275,85	1,7%
Barclays Bank PLC	234,95	1,4%
Deutsche Bank AG	210,38	1,3%
Société Générale	210,38	1,3%
HSBC France	200,00	1,2%
J.P. Morgan Securities Ltd	134,88	0,8%
Caixa de Crèdit dels Enginyers	121,47	0,7%
Morgan Stanley Bank International, plc	120,00	0,7%
Goldman Sachs International Bank	110,49	0,7%
Ahorro Corporación Financiera, S.A.S.V.	107,63	0,7%
Commerzbank Aktiengesellschaft, S.E.	103,00	0,6%
Lehman Brothers Inc.	100,00	0,6%
Altres entitats (<100M€)	791,16	4,8%
TOTAL EMISSIONS BONS CURT I LLARG	16.441,13	100%

Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres

- Un cop més, destaca la presència de Caixabank i del BBVA com a creadors de mercat, és a dir, els intermediaris a través dels quals es col·loca i gestiona el deute en forma de bons. No sabem quina part d'aquest deute està efectivament en mans d'aquests bancs (es solen quedar una part del que gestiona)

5.2.2 Préstecs i crèdits bancaris

Segons les dades del document sobre el saldo de deute viu a gener de 2014, la major part del deute amb bancs a través de préstecs i crèdits bancaris es correspon a préstecs a llarg termini (13.600 milions d'euros). Però tampoc és menyspreable els préstecs i línies de crèdit a curt termini (3.764 milions d'euros)

Taula 5.2.2.1 Estructura cartera deute viu per préstecs bancaris (2014) En Milions d'euros

Tipus de préstec i crèdit segons terminis	Milions €
Préstecs a llarg termini amb bancs residents	6.091,02
Préstecs a llarg termini amb bancs no residents	7.511,40
Préstecs a curt termini amb bancs residents	2.501,80
Línia de crèdit a llarg termini	468,24
Línia de crèdit a curt termini	1.263,73
Confirming	279,52
Subtotal préstecs bancaris	18.115,71

Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres

En el detall d'aquests préstecs destaquen per una banda els creditors institucionals, el Banc Europeu d'Inversions (amb 3.933 M€) i l'ICO (amb 1.768M€) i novament els bancs catalans i espanyols, encapçalats pel BBVA (3.680M€ incloent Catalunya Banc), CaixaBank (1.708M€), Banco Santander (1.070M€), Bankia (828M€) i Sabadell (799M€ de DexiaSabadell i 342 de Sabadell).

Taula 5.2.2.2 Creditors crèdits bancaris (préstecs, línies de crèdit i *Confirming*, curt i llarg termini) (2014) En Milions d'euros

Entitat	Milions €
Banc Europeu d'Inversions	3.933,23 €
BBVA	3.339,57 €
Instituto de Crédito Oficial	1.768,93 €
CaixaBank	1.708,36 €
Banco Santander	1.070,26 €
Bankia	828,26 €
Dexia - Sabadell	799,81 €
Catalunya Banc - BBVA	749,50 €
Banc Sabadell	342,12 €
Institut Català de Finances	332,84 €
Deutsche Bank AG	300,00 €
Deutsche Genossenschafts-Hypothekenbank	285,00 €
Depfa ACS Bank	235,62 €
Banco Popular	190,11 €
Landesbank Hessen-Thüringen G.-Helaba	173,62 €
DKV Deutsche Krankenversicherung AG	168,00 €
Commerzbank AG, Luxembourg Branch	140,00 €
NRW Bank	105,00 €
Dexia Kommunalbank Deutschland AG	100,00 €
Altres Bancs no residents	1.278,86 €
Altres Bancs residents	266,60 €
Subtotal préstecs bancaris	18.115,71 €

Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres

5.2.3 Mecanismes públics de liquiditat

Des de 2012 la Generalitat de Catalunya s'ha acollit als diferents mecanismes extraordinaris de suport a la liquiditat que l'Estat espanyol ha posat a disposició de les comunitats autònomes i entitats locals per fer front a les dificultats de finançament i pagament de deute de les mateixes. En el punt 3.2 d'aquest informe es detallen algunes de les condicions que comporta l'acceptació d'aquests mecanismes.

- D'un total de 87.539 milions d'euros posats a disposició per l'Estat espanyol en forma de crèdits ICO per venciments financers, Fons de Pagaments a Proveïdors i Fons de Liquiditat Autonòmic, la Generalitat de Catalunya ha rebut 31.363 milions d'euros, el 35,83% de tot el posat a disposició.
- Els tipus d'interès a pagar per aquest tipus de finançament van des del 3,34% al 6,23%.

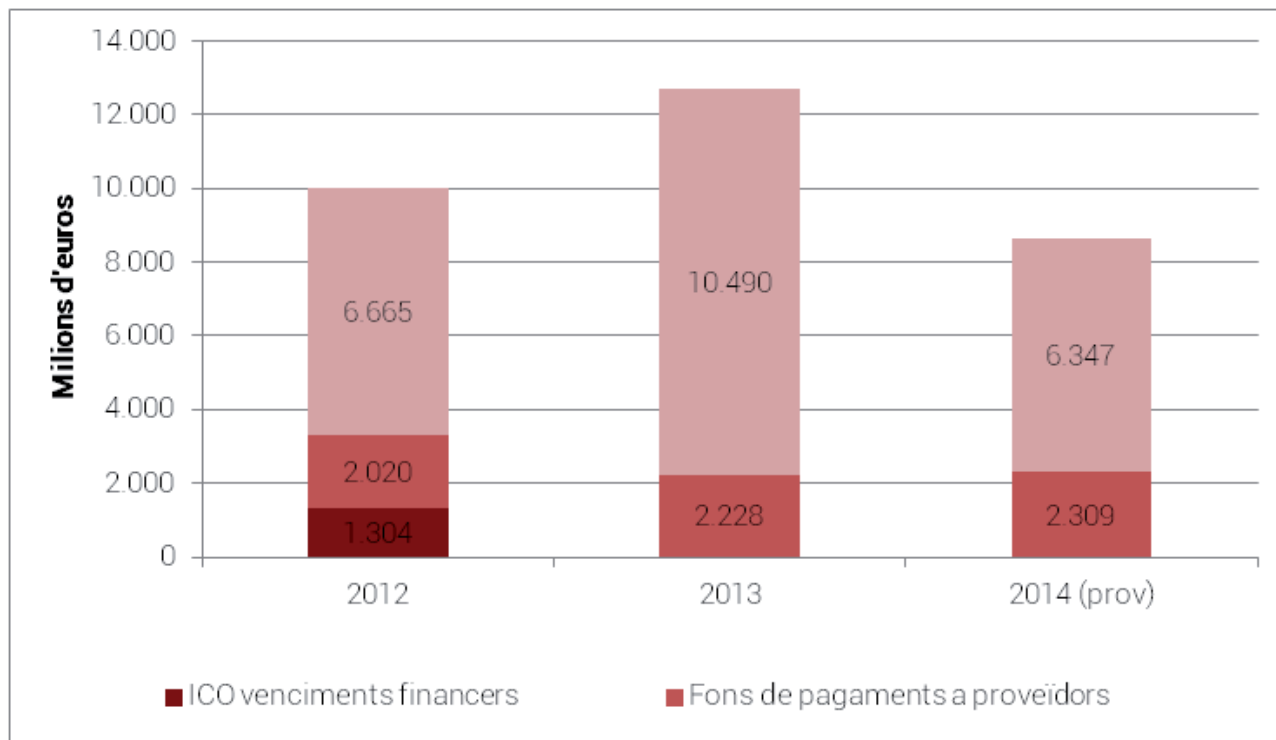
- En total la Generalitat de Catalunya ha accedit a 1.304 milions d'euros de l'ICO per a venciments financers, 6.557 milions d'euros del Fons de pagaments a Proveïdors i 23.502 milions del FLA.

Taula 5.2.3.1 Ús per part de la Generalitat de Catalunya dels Mecanismes de Suport a la Liquiditat de l'Estat espanyol.

	Catalunya	Espanya (disponible)	% CAT/ESP	Cost inicial	Cost actual
ICO venciments financers	1.304	5.400	24,15%	6.23%	5.52%
Fons de pagaments a proveïdors (1a fase)	2.020	17.689	11,42%	5.91%	5.54%
Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA)	6.665	16.641	40,05%	5.20%	5,20%
TOTAL 2012	9.989	39.730	25%		
Fons de pagaments a proveïdors (2a fase)	738	949	77,77%	4,04%	4,04%
Fons de pagaments a proveïdors (3a fase - 1a part)	1.490	3.606	41,32%	4,18%	4,18%
Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA)	10.490	20.000	52,45%	3,34%	3,34%
TOTAL 2013	12.718	24.555	52%		
Fons de pagaments a proveïdors (3a fase - 2a part)	2.309	7.970	28,97%	3,34%	3,34%
FLA 2014	6.347	15.284	41,53%	TESORO + 0,10	
TOTAL 2014 (PREV)	8.656	23.254	37,22%		
TOTAL 2012-2014	31.363	87.539	35,83%		

Font: Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres

Gràfic 5.2.3.1 Mecanismes de Suport a la Liquiditat utilitzats per la Generalitat de Catalunya (2012-2014).

Font: Generalitat de Catalunya. Investors Presentation. Març 2014.

Pla de Pagament de proveïdors

El Pla de Pagament de proveïdors es finança a través del Fons per al Finançament de Pagament a Proveïdors (FFPP) creat pel govern i que es nodreix d'un crèdit sindicat amb 26 entitats bancàries. En aquest sentit les entitats bancàries fan d'intermediàries per avançar els pagaments a proveïdors, beneficiant-se dels interessos vinculats al pla, que segons el Ministeri d'Hisenda "rondaran el 5,9%".

El préstec sindicat creat al 2012 pel FFPP ha estat liderat per les següents entitats: BBVA, Banc Santander, Bankia, CaixaBank i Institut de Crèdit Oficial (ICO) que figuren com a directores, a més del Banc Popular,

Banesto, Banc de Sabadell, Bankinter, CAM i CECA que figuren com a co-directores.

Les entitats financeres atorguen finançament a 5 anys, però les comunitats autònomes, igual que els ajuntaments, poden retornar els diners en un termini de 10 anys amb dos de carència, mitjançant un refinançament.

Tant el FLA com el Pla de Pagament de Proveïdors està condicionat a la presentació d'un pla de viabilitat i sostenibilitat financera "que garanteixi la seva solvència i capacitat de pagament futur"²⁴

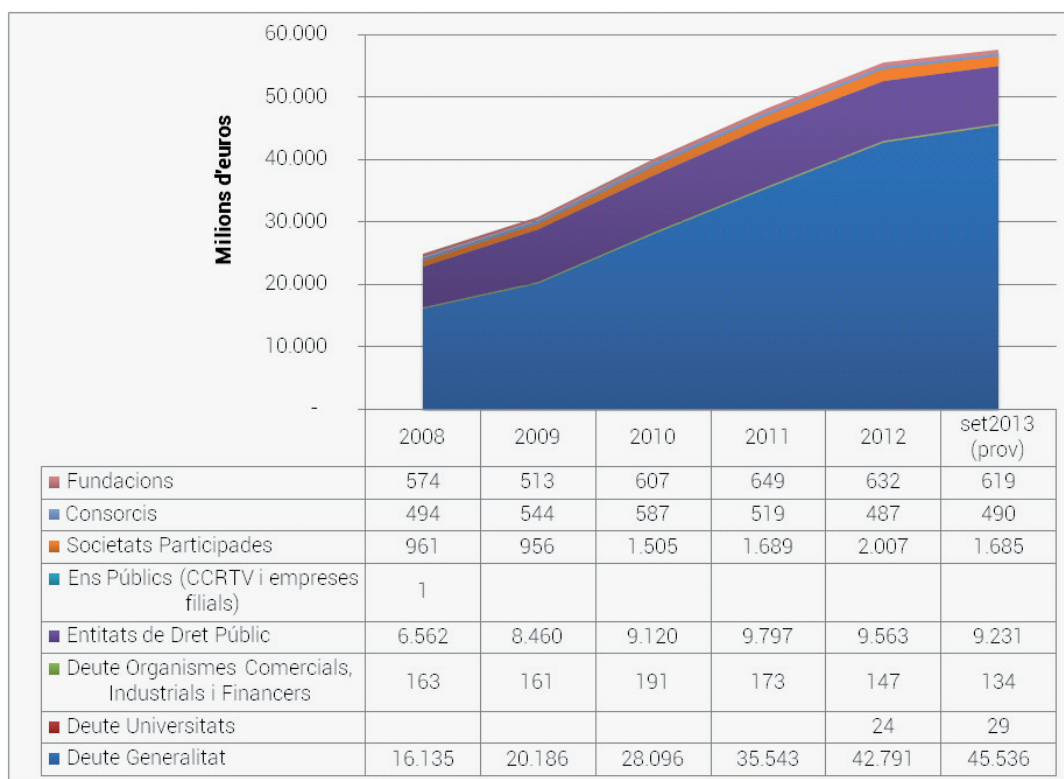
24. Font: Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas. Maig de 2012 <http://www.minhap.gob.es/Documentacion/Publico/GabineteMinistro/Notas%20Prensa/2012/SE%20PRESUPUESTOS%20Y%20GASTOS/16-05-12%20fondoproveedores.pdf>

6. DEUTE SEC I ALTRES EMPRESES PÚBLIQUES

El deute públic català es compon del deute de l'administració general de la Generalitat de Catalunya i de les empreses públiques o participades per la Generalitat de Catalunya. Aquestes entitats i empreses públiques que depenen total o parcialment de la Generalitat també s'endeuten i el seu deute suma en el deute públic català, pel que és important saber quines són les més endeutades. Una auditoria ciutadana del deute podria endinsar-se en els diferents casos d'endeutament d'algunes d'aquestes entitats públiques.

- Tot i que la part principal del deute es correspon al deute de l'Administració general de la Generalitat de Catalunya (78,89%), una part important a tenir en compte és el deute de les Entitats de Dret Públic, que a setembre de 2013 ascendia a 9.231 milions d'euros, un 15,99% del total.
- La resta, el deute de fundacions, consorcis, ens públics, societats participades, organismes comercials, industrials i financers, i universitats suma 2.957 milions d'euros, un 5,12% del total.

Gràfic 6.1. Endeutament del sector públic de la Generalitat de Catalunya, 2008-2013. En Milions d'euros

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Coneixement. Desembre 2013.

- El principal és IFERCAT (Infraestructures Ferroviàries de Catalunya – a càrrec de la Línia 9 de metro, la Línia Orbital de tren, l'eix transversal ferroviari i diversos projectes de tramvies a ciutats catalanes) amb més de 4 mil milions de deute a finals de 2012.
- Destaca també els més de mil milions de deute de l'Agència Catalana de l'Aigua o els més de 800 milions de l'Institut Català del Sòl.
- Altres entitats amb més de 100 milions de deute a 2012 són Ferrocarrils de la Generalitat (470M€), Infraestructures de la Generalitat (324M€), Equipaments i edificis de Catalunya (324M€), REG Sistema Segarra-Garrigues (155M€), Fira 2000 (ampliació Fira de Barcelona – 222M€), Fundació de l'Hospital de Sant Pau (165M€ + 55M€) i Arrendadora Ferroviària (133M€)
- En el cas de l'Hospital de Sant Pau els deutes són de més de 433 milions d'euros, incloent el deute de la Fundació de Gestió Sanitària de l'Hospital i la Fundació Privada de l'Hospital. D'aquests un total de 221 milions corresponen a la generalitat segons el prorrateig de la seva participació en les dues entitats (60% en la Fundació de Gestió Sanitària i un 28% en la Fundació privada).

Podeu veure el detall del deute de les diferents entitats públiques dependents de la Generalitat de Catalunya a l'Annex IV.

Segons l'informe de deute viu de la Generalitat de Catalunya, al que ha tingut accés la PACD a través de la Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres, diverses entitats corresponents al sector públic català mantenen un important deute amb entitats financeres públiques i privades. La següent taula en mostra una relació de les més endeutades (la taula completa es pot veure a l'Annex IV):

Taula 6.1 Entitats públiques més endeutades i creditors (En milions d'euros)

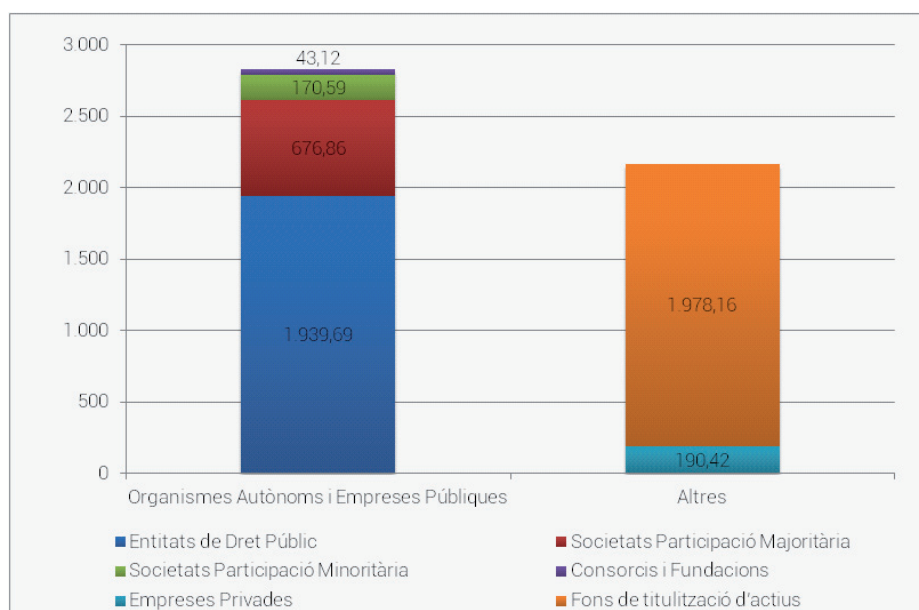
Infraestructures Ferroviàries de Catalunya	1.754,78
Banco Europeo de Inversiones	1.754,78
Agència Catalana de l'Aigua (ACA)	1.061,68
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	123,16
Banco de Sabadell, S.A.	20,33
Banco Europeo de Inversiones	79,69
Banco Popular Español, S.A.	24,28
Banco Santander, S.A.	77,29
Bankia, S.A.	35,00
Bankinter, S.A.	4,63
Barclays Bank, S.A.	38,16
Caixa de Aforros de Galicia, Vigo, Ouren	9,25
Caixabank, S.A.	36,54
Catalunya Banc, S.A.	9,48
Dexia Sabadell, S.A.	172,67
FMS Wertmanagement	17,49
Generalitat de Catalunya	25,60
Hypothekenbank Frankfurt AG, S.E.	28,57
Institut Català de Finances	1,01
Instituto de Crédito Oficial	215,69
Landesbank Hessen-Thüringen G.-Helaba	88,15
SGBT Asset Based Funding, SA	23,13
Société Générale	14,44
Société Générale, S.E.	0,46
UniCredit Bank AG	16,67
Institut Català del Sòl (INCASOL)	929,38
B.B.V.A. (Hipotecari) - NO UTILITZAR	0,30
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	154,49
Banco de Sabadell, S.A.	6,25
Banco Mare Nostrum, S.A.	0,04
Banco Popular Español, S.A.	7,50

Banco Santander, S.A.	117,47
Bankia, S.A.	2,42
Caixabank, S.A.	167,85
Catalunya Banc, S.A.	45,73
Dexia Sabadell, S.A.	186,19
Generalitat de Catalunya	20,00
Ibercaja Banco, S.A.	3,65
Institut Català de Finances	60,96
Instituto de Crédito Oficial	104,68
Landesbank Hessen-Thüringen G.-Helaba	29,05
Société Générale	22,82
Infraestructures de la Generalitat de Catalunya, SAU	649,79
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	30,12
Banco de Sabadell, S.A.	13,44
Banco Popular Español, S.A.	8,33
Banco Santander, S.A.	60,19
Bankia, S.A.	51,91
Caixabank, S.A.	92,83
Catalunya Banc, S.A.	55,46
Dexia Sabadell, S.A.	49,80
Generalitat de Catalunya	115,00
Institut Català de Finances	159,49
Santander Factoring y Confirming, S.A..	13,21
Equipaments i Edificis de Catalunya, SA	420,15
Banco Europeo de Inversiones	280,00
Bankia, S.A.	42,50
Generalitat de Catalunya	97,65
Fundació Privada de Gestió Sanitària de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau	291,33
Caixabank, S.A.	53,00
Depfa ACS Bank	235,62
Institut Català de Finances	2,70
Reg Sistema Segarra-Garrigues, SLU	155,00
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	38,75
Banco de Sabadell, S.A.	7,75
Bankia, S.A.	38,75
Caixabank, S.A.	38,75
Dexia Sabadell, S.A.	31,00
Consorci Sanitari Integral	113,99
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	10,11
Caixabank, S.A.	51,10
Dexia Sabadell, S.A.	52,78
Centrals i Infraestructures per a la Mobilitat i les Activitats Logístiques, SA	107,74
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.	17,00
Banco Santander, S.A.	10,50
Caixabank, S.A.	10,00
Generalitat de Catalunya	6,50
ING Lease (España) EFC, S.A.	7,75
Institut Català de Finances	12,00
Instituto de Crédito Oficial	41,00
NCG Banco, S.A.	3,00

7. ELS DEUTES AMAGATS

A banda dels compromisos de pagaments diferits (que s'han vist a l'apartat 3.1.5 d'aquest informe) hi ha altres mecanismes que, com els pagaments diferits, amaguen possibles futurs deutes. En aquest sentit els avals concedits per la Generalitat de Catalunya tant a entitats públiques com a empreses privades suposen un risc en forma de possibles deutes a assumir en el futur.

Gràfic 7.1 Avals concedits per la Generalitat de Catalunya. Risc Potencial a 31.12.2012 (en Milions d'euros)

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Coneixement. Desembre 2013.

- A desembre de 2012 el risc per avals concedits a organismes autònoms i empreses públiques de la Generalitat de Catalunya era de 2.830 milions d'euros.
- S'hi ha d'afegir el risc per avals a empreses privades i a través del Fons de titulització d'actius, per valor de 2.168 milions d'euros.
- Dels avals a empreses públiques destaquen els 1.777 milions d'euros avalats a IFERCAT (que també és l'entitat de dret públic amb més deute acumulat).

Taula 7.1 Avals concedits a Organismes Autònoms i Empreses públiques

Entitats de Dret Públic	1.939,69
Infraestructures Ferroviàries de Catalunya	1.777,39
Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya	162,3
Societats Participació Majoritària	676,86
CIMALSA	89,36
TABASA	54
EPLICSA	56
Infraestructures de la Generalitat de Catalunya, S	280
Fira 2000, SA	197,5
Societats Participació Minoritària	170,59
Arrendadora Ferroviària, SA	170,59
Consortis	42,23
Consorti d'Aigües de Tarragona	32,44
Consorti del Circuit de Catalunya	0,82
Consorti Museu Nacional d'Art de Catalunya	5,51
Consorti Gran Teatre del Liceu	3,46
Fundacions	0,89
Fundació Teatre Lliure	0,89

Font: Generalitat de Catalunya. Compte general 2012.

8. ELS ALTRES DEUTES DEL TERRITORI

Més enllà del deute de l'administració central, dins del deute públic s'ha de considerar també el deute d'altres entitats públiques d'àmbit municipal, comarcal i provincial.

Taula 8.1 Deutes municipals, comarcals i diputacions (2013) En Milions d'euros

	Deute municipal	Deute comarcal i altres	Deute diputacions	Total
Catalunya	5.479	189	342	6.010
País Valencià	3.472	26	455	3.953
Illes Balears	840	5	256	1.101
	9.791	220	1.053	11.064

Font: Ministerio de Administraciones Públicas

9. IL·LEGITIMITAT DEL DEUTE CATALÀ

Des de la Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute (PACD) creiem fermament que no tots els deutes s'han de pagar. Cal una revisió a través d'auditories ciutadanes de què i a qui paguem, per decidir quins deutes considerem justos i quins il·legítims. Aquest informe, com es planteja a la introducció, pretén ser una eina útil per a aquests processos d'auditoria ciutadana. No hi analitzem en concret crèdits o deutes per considerar-ne la seva legitimitat o il·legitimitat, però sí que hi aportem arguments i evidències sobre la il·legitimitat d'algunes parts del deute català.

9.1 Què entenem per deute il·legítim?

En primer lloc hauríem de tenir en compte què considerem deute il·legítim. La definició del que constitueix un deute il·legítim no és quelcom tancat sinó que hi ha un debat obert entre organitzacions socials i acadèmics. Moviments socials, acadèmics, governs, com el noruec i l'equatorià, i institucions com la UNCTAD, han treballat en aquesta qüestió i tots ells arriben a una sèrie de definicions no gaire allunyades entre elles, però cap d'elles definitiva.

La PACD considera que "un deute il·legítim és aquell contret per un govern que no ha destinat els recursos generats per al benefici de la població; aquella que ha propiciat violacions dels drets humans, impactes sobre el medi ambient, o aquell deute derivat d'una política fiscal regressiva o permissiva amb el frau fiscal que redueix els ingressos de l'Estat"²⁵.

A nivell institucional trobem, per exemple, *la Comissió per a l'Auditoria Integral del Crèdit Públic d'Equador (CAIC)* que va realitzar una auditoria del deute equatorià entre el 2007 i el 2008, i que argumenta que “el deute il·legítim s'expressa en aquells crèdits contrets per l'Estat sota condicions inacceptables i en què s'han vulnerat els drets econòmics i socials, culturals i ambientals i han donat viabilitat a la despulla o l'expropiació indeguda (via privatització) dels recursos naturals”.

Per la seva banda Cephass Lumina, expert independent de les Nacions Unides sobre els efectes del deute extern sobre els drets humans, va publicar el 2009 un informe que analitzava la qüestió del deute il·legítim, i cridava a la “realització d'un treball per a formular el concepte de deute il·legítim com a un terme legal internacionalment acceptat amb criteris precisos”²⁶. El 2012 Cephass Lumina va presentar els *Principis Rectors sobre Deute Extern i Drets Humans*²⁷, que van ser aprovats pel *Consell de Drets Humans de Nacions Unides* amb l'objectiu de contribuir a què el deute extern no sigui un obstacle per a la satisfacció dels drets humans i els drets econòmics, socials i culturals.

La major part del debat sobre el deute il·legítim ha girat al voltant de les bases legals d'aquest concepte. En aquest sentit “hi ha molts arguments jurídics en els quals podem basar el dret a una suspensió dels reemborsaments dels deutes públics que pugui conduir a la seva anul·lació pura i simple. Per a poder jutjar la nul·litat d'un contracte de préstec, no només cal estudiar acuradament les clàusules del contracte, sinó també les circumstàncies que envolten la signatura del mateix i la destinació real dels fons demanats” (Vivien i Lamarque, 2011).

Si bé és important al·legar bases legals sòlides sobre les quals sostenir el concepte de deute il·legítim especialment pel que fa al seu reconeixement en els nivells institucionals, el concepte de deute il·legítim no es pot restringir a les limitacions del que està reconegut pel dret internacional o nacional. “El dret de vot de les dones o el dret a una jornada laboral de vuit hores són fites socials que han estat aconseguïdes gràcies a un fèrria lluita contra les normes establertes, reivindicant la legitimitat de certes demandes davant l'evident il·legitimitat de situacions tals com la discriminació contra la dona o l'explotació laboral” (Ramos, L. 2008).

Així doncs, el deute il·legítim és un concepte fonamentalment polític més que jurídic. Encara que alguns processos que condueixen a l'acumulació de deute que considerariem il·

25. <https://www.dropbox.com/s/1plaldin3znkbkz/Definicion%20Deuda%20illegitima.pdf>

26. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/455/68/PDF/N0945568.pdf?OpenElement>

27. <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Development/IEDebt/Pages/GuidingPrinciples.aspx>

legítim poden ser legals, des del punt de vista de la societat civil disposem d'arguments per a mostrar que aquests processos són injustos i que, per tant, el deute ha de ser considerat com a il·legítim. La nostra principal referència en definir deutes com a il·legítims és la justícia, no la legalitat.

9.2 Evidències d'il·legimitat en el cas català

Des de la PACD, s'ha treballat en un seguit de circumstàncies que podrien donar lloc a deutes il·legítims²⁸ i que si les apliquem al cas català serien rellevants les següents:

Il·legimitat segons origen del deute

1- Mecanismes que faciliten l'endeutament:

- Un **sistema fiscal regressiu i permissiu amb el frau fiscal** com el que trobem a Catalunya, provocat pel sistema fiscal espanyol i per les decisions preses a Catalunya, és un factor clau en la insuficient recaptació de recursos i, per tant, en l'increment d'endeutament. Tant en el moment previ a l'esclat de la crisi financera –quan el govern del tripartit incrementa de forma substancial la despesa en infraestructures i social– com amb el descens d'ingressos que n'acompanya l'inici, el governs català i l'espanyol opten per no modificar els privilegis de les classes més afavorides, donant continuïtat a un sistema fiscal altament regressiu. Aquests fets agreugen clarament l'acumulació de deute públic. Un deute públic injust donat que es deu a la manca de voluntat política per tocar els privilegis de les classes dominants.
- Els sistemes de construcció de **grans infraestructures**, basats en sistemes per diferir els pagaments (concessions, mètode alemany i altres), amaguen una privatització de facto d'aquestes infraestructures, afavoreixen substancialment les empreses privades que les gestionen i estan també a la base d'una part important del deute públic acumulat per la Generalitat de Catalunya. La injustícia és encara major quan aquestes infraestructures es construeixen sobretot per afavorir un determinat grup d'interès o econòmic, en detriment d'infraestructures més necessàries per a la majoria de la població (com és el cas d'aeroports o de les línies d'Alta Velocitat per davant de transport públic col·lectiu de proximitat). El propi govern reconeix, en un intent de

28. Veure el document "Definición Deuda Ilegítima" a <https://www.dropbox.com/s/1pla1din3znkbkz/Definicion%20Deuda%20Ilegitima.pdf>

traspasar la responsabilitat a governs anterior, que una part de l'increment del deute públic es deu als "*compromisos de pagaments diferits per obres finançades amb sistemes de finançament estructurals*". Auditories ciutadanes basades en criteris econòmics, però també socials i ambientals, que analitzin possibles casos de tràfic d'influència, corrupció o sobre costos injustificats, podrien ajudar-nos a detectar casos de deute il·legítim en els deutes generats per aquestes infraestructures. Tot i que, de fet, el propi sistema utilitzat (pagaments diferits i privatització de *facto* a través de concessions del servei) conté un cert nivell d'il·legimitat i seria base suficient per abordar una renegociació del deute generat o un impagament parcial del mateix.

2- Decisions del govern que generen deutes que no beneficien l'interès general:

- L'anàlisi de l'endeutament vinculat a certes infraestructures pot revelar casos d'il·legimitat ja que promou l'endeutament de totes en benefici d'unes elits que s'han afavorit o bé d'aquestes infraestructures o bé del sistema de finançament de les mateixes. **L'anàlisi dels impactes econòmics, socials, de gènere, culturals i ambientals** dels projectes finançats a través de l'endeutament és també necessari per revelar possibles deutes il·legítics.
- Els **processos de privatització** de serveis o empreses públiques com Aigües Ter Llobregat o TABASA, a través dels quals el govern assumeix tot el deute i cedeix el negoci net de deutes al sector públic, genera també deute il·legítim.
- Les **condicions en què s'han fet certes emissions de deute** (com els interessos i comissions pagats pels anomenats "bons patriòtics") o les condicions imposades per programes com el Fons de Liquiditat Autònom (que imposa sobre els comptes públics un nivell concret de dèficit i l'aplicació de mesures d'austeritat en la despesa social) o el Fons de Pagament de Proveïdors (amb elevats interessos a pagar a la banca intermediària) són també fonts possibles d'il·legimitat dels deutes generats a través d'aquests mecanismes.
- Les **comissions il·legals** (3% o cas Pujol) i d'altres casos de corrupció, també són generadors, directes o indirectes de deute il·legítim.
- El **deute acumulat per fer de pont amb nous crèdits a tercers**, sovint sufragant costos de serveis privatitzats, pot ser també considerat com a il·legítim.

Il·legimitat segons el procés d'endeutament

- L'anàlisi detallat dels **contractes de crèdit amb les entitats bancàries o de les emissions de deute** (a les quals no tenim accés per manca de transparència en l'administració pública) pot desvetllar il·legimitats per l'existència de clàusules abusives o il·legals. Caldria doncs un **anàlisi jurídic dels contractes** d'endeutament.

- **L'anàlisi dels contractes** de construcció d'infraestructures, concessions de serveis, privatitzacions i altres, que impliquen despesa pública que ha derivat, directa o indirectament, en deute públic, també pot donar pistes sobre la il·legimitat d'aquest deute. Així, si hi ha hagut comissions o sobre costos injustificats i il·legals en aquests processos, ens trobaríem de nou amb la il·legimitat d'una part del deute derivat.

Il·legimitat segons l'execució

1- Estat de necessitat:

- Quan es dona una situació de **"perill per a l'existència d'un Estat, per a la seva supervivència política o econòmica"** a causa d'assumir el pagament d'un deute, aquest deute es converteix en il·legítim i pot ser anul·lat.
- El pagament d'interessos o retorn del capital d'un deute que esdevé excessiu, **impedint la despesa social** de primera necessitat i causant l'empobriment de la població, pot ser declarat il·legítim. Així, si el seu pagament d'un deute interfereix en l'exercici de la sobirania, el dret a l'autodeterminació o significa la vulneració dels drets econòmics, socials, culturals i ambientals de la població, hauria de poder-se declarar il·legítim per donar pas al seu impagament, total o parcial, o a una moratòria fins que desaparegui l'Estat de necessitat.

2- Canvi fonamental de circumstàncies:

- Considerem també il·legítim el **pagament del sobrecost generat per les pressions especulatives sobre el deute públic**. Cal doncs un anàlisi detallat de com aquestes pressions exercides, per exemple, a través de les agències de qualificació, han generat increments de tipus d'interès i quin impacte han tingut aquests increments en l'acumulació de deute públic. No hem d'oblidar que una part important del nou endeutament a partir de l'any 2012 es deu sobretot a la necessitat de retornar el deute acumulat i pagar-ne els interessos.

Per a la PACD tots aquests casos són susceptibles d'haver generat deutes il·legítims, i considerem que hi ha evidències suficients per, com a mínim, qüestionar la legitimitat de part del deute públic català. És en aquest sentit que insistim en la necessitat d'impulsar auditories ciutadanes que aportin més informació i evidències, i que ajudin a la població a comprendre com s'han acumulat aquests deutes, ens facilitin el debat sobre la seva il·legimitat i sobretot es converteixin en processos de transparència i participació ciutadana.

10. CONCLUSIONS

Com hem vist en aquest informe, per a la Generalitat de Catalunya el pagament d'interessos i de deute és prioritari al de qualsevol altre pagament. Aquesta prioritat absoluta ve imposada per les legislacions europea i espanyola, però també per la legislació catalana, definida al Parlament de Catalunya. Totes elles depenen de decisions polítiques. La prioritat del pagament del deute i els seus interessos, per sobre de la garantia dels drets econòmics, socials i culturals de la població, s'estableix per una determinada posició ideològica i una voluntat política.

Aquest informe ha analitzat com aquesta posició ideològica i aquesta voluntat política, basades en el principi general de no rebaixar sota cap circumstància els privilegis de les classes dominants, és sobre la que s'acumula l'endeutament públic. Un endeutament no exempt d'il·legitimitat.

10.1 Un creixement sense límits del Deute

Des del 2006 fins a 2010 a Catalunya s'ha donat un creixement continuat del dèficit que en bona part s'ha traduït en un important creixement del deute. Malgrat que a partir del 2012 el Pacte d'Estabilitat, les exigències d'Europa i l'Estat espanyol han posat límits a aquest dèficit, el deute no ha deixat de créixer, tot i les mesures preses pel govern.

El creixement del deute s'ha donat tant amb el govern tripartit com amb el de CiU, i l'increment ha estat especialment intens entre el 2008 i el 2012; un augment que ha superat el creixement del PIB. El deute públic català s'ha triplicat des de 2008 i ha arribat als 57.122 milions al desembre de 2013, un 29% del PIB, situant Catalunya al capdavant de les Comunitats Autònomes pel que fa a volum d'endeutament.

Hem analitzat les causes d'aquest increment d'endeutament, avaluant les raons esgrimides per la pròpia Generalitat de Catalunya, que justifica l'evolució del deute per:

- *La caiguda d'ingressos provocada per la crisi.* Si bé hi ha una certa caiguda d'ingressos fiscals entre 2007 i 2010, aquesta no es deu només a la crisi, sinó que és també conseqüència de la regressivitat del sistema fiscal actual i de decisions polítiques preses tant a Madrid com a Barcelona. A més, a partir de 2010 la caiguda d'ingressos és concentra en les transferències corrents i de capital, sobretot des de l'Estat, i està més vinculada als canvis de model de finançament autonòmic que a la pròpia crisi.
- *L'increment de la despesa social explicat pel creixement demogràfic.* En realitat la despesa social per habitant ha caigut mentre la despesa vinculada al deute i als seus interessos ha anat creixent. Així no es tracta d'endeutament per cobrir una major despesa social, sinó d'endeutament per poder pagar els deutes acumulats i els seus interessos.
- *Els canvis metodològics per l'homogeneïtzació estadística de la UE.* Més que inflar els deutes actuals, hem de dir que se subestimaven els deutes anteriors, ja que no s'inclouen deutes d'entitats públiques en el deute de la Generalitat.
- *El compromís de pagaments diferits de les inversions en infraestructures.* Efectivament, els sistemes de pagament diferits i l'aposta per tot un seguit d'infraestructures d'alt cost econòmic, sovint en benefici de certs grups econòmics, fa augmentar el deute públic català. Caldrà valorar la legitimitat o il·legitimitat d'aquests deutes.
- *La inclusió del deute comercial arrel de l'aprovació del Pla de Proveïdors i el conseqüent endeutament per a obtenir liquiditat.* El cert és que el Pla de Proveïdors converteix deute comercial en deute financer, amb entitats bancàries, amb interessos que sovint superen el 5%. A més d'un increment del deute públic comptabilitzat (abans ja existia deute comercial però no es comptava com a deute financer), cal tenir en compte els beneficis que el sector bancari extreu d'aquesta operació, en la qual també participen ajuntaments.

En conclusió, entenem que hi ha diversos factors que han portat a un increment important de l'endeutament de la Generalitat de Catalunya. Entre ells destaquem: un sistema fiscal regressiu agreujat pel frau i l'evasió fiscals; un increment de la despesa derivada del pagament d'interessos del deute, que porta a una espiral de nou endeutament per poder fer front al deute

acumulat; la inclusió en les xifres d'endeutament de deutes que existien però que abans no es comptaven, com els deutes d'algunes entitats públiques o el deute comercial amb proveïdors.

10.2 Una elevada dependència dels mercats per no tocar privilegis

La política pública de la Generalitat de Catalunya és molt dependent del sistema financer. En els darrers anys, el caràcter regressiu del sistema tributari català i espanyol i el sistema de finançament autonòmic actual, han provocat la davallada dels ingressos fiscals i de les transferències pròpies del model de finançament, i en conseqüència l'augment dels ingressos generats via endeutament. Un endeutament que, com dèiem, es produeix per la manca de voluntat política a l'hora de tocar privilegis de les classes dominants.

La generació d'aquest nou endeutament i la prioritització del seu pagament en detriment de la despesa social, es podria haver esmorteït mitjançant:

- Una política fiscal progressiva, promoguda també a nivell Estatal.
- La recaptació d'impostos sobre el patrimoni i sobre successions, entre d'altres (grans capitals, fiscalitat ambiental, taxa turística, sobre les energies nuclears, etc.), atenent a la capacitat normativa catalana.
- El combat del frau fiscal i l'economia submergida, així com la revisió de la legislació que facilita l'elusió fiscal de la qual participen els principals grups empresarials i multinacionals.
- El replantejament de la relació entre Catalunya i l'Estat central tenint en compte el volum de dèficit fiscal català.

Més enllà d'aquestes possibles mesures de xoc a curt termini, cal replantejar-se la forma com es finança el sector públic, per trencar la dependència dels mercats financers. El no pagament dels deutes il·legítims, la construcció d'una banca pública (a partir de la nacionalització de la banca rescatada) i una profunda reformulació del sistema fiscal, acompanyats de mesures de control de capitals, de promoció de l'economia social i d'altres mesures per canviar la matriu productiva del país, serien adients per a trencar aquesta dependència a llarg termini²⁹.

29. Veure l'Annex V Alternatives i experiències històriques per a un anàlisi més en detall de les propostes.

En lloc de prendre decisions per esmorteir l'impacte de la crisi en la banda dels ingressos, s'ha optat per atacar la despesa pública. La caiguda de les partides de despesa social, de foment econòmic i productiu, de serveis públics i institucionals, no han estat suficients per compensar l'increment de la despesa en amortització i interessos del deute. Així, les retallades han anat directament a cobrir l'increment de despesa vinculada al retorn del deute.

Al 2013 el volum de pagament de deute i interessos superava qualsevol de les partides de despesa per separat. La despesa pública s'ha reduït en més de 7.715 milions d'euros entre 2009 i 2013, mentre que el pagament del deute s'ha incrementat en més de 9.570 milions en el mateix període.

Més enllà que l'endeutament s'hagi produït o no de forma legítima, des de la PACD entenem que és il·legítima la prioritització del pagament del deute per sobre de garantir els drets econòmics, socials i culturals. Entenem que el pagament del deute ha d'estar supeditat a la garantia dels drets de la ciutadania, o es converteix en il·legítim.

10.3 El deute és amb els bancs i amb l'Estat espanyol

Només quinze entitats concentren la major part del deute. Els majors bancs espanyols i catalans (CaixaBank, BBVA, Bankia, Banco Santander i Banc Sabadell, entre d'altres) concentren el 41% del deute (25% en mans de bancs espanyols i 16% en mans de bancs catalans); mentre que l'ICO, depenent de l'Estat espanyol, apareix com a principal creditor individual amb el 31% del deute català. Els bancs estrangers concentren el 19% del deute (entre els quals es troben Crèdit Agricole, Deutsche Bank i Depfa-ACS Banc, entre d'altres) i un 9% està en mans del Banc Europeu d'inversions i d'altres entitats públiques. Les dades, no fetes públiques per la Generalitat de Catalunya i a les quals ha tingut accés la PACD a través de la Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esquerres, mostren l'elevada dependència de les finances públiques d'un grup molt reduït de creditors, amb capacitat d'influir i determinar la política pública de la Generalitat de Catalunya. Entre aquests destaquen tres: l'Estat espanyol, CaixaBank i el BBVA.

El finançament per mitjà d'endeutament s'aconsegueix per mitjà de tres mecanismes: l'emissió de bons, els préstecs i crèdits bancaris, i els mecanismes públics de liquiditat.

El 31% del deute acumulat es deu a l'emissió de bons i pagarés:

- Els bons en euros a llarg termini són els tipus d'emissions majoritaris. D'aquests, una part molt petita correspon als bons emesos per a particulars (on s'inclouen els bons patriòtics, que es van acabar de pagar a l'abril de 2014).
- A setembre de 2011³⁰, el 45,6% dels tenidors de bons i obligacions eren no residents. D'entre els residents, el 24,8% eren persones físiques; el 13,60%, entitats de crèdit; el 5,7%, empreses no financeres; el 4,8%, fons d'inversió; el 4,1%, entitats asseguradores i administracions de la SS; i l'1,4%, fons de pensions.
- Els principals intermediaris de les col·locacions dels bons són CaixaBank, El BBVA, Credit Agricole i Bankia.
- Pel que fa als famosos bons patriòtics (4 emissions de bons entre 2010 i 2012 dirigida a petits inversors al mercat domèstic), aquests ja s'han acabat de pagar. Els principals intermediaris per la col·locació d'aquests bons van ser CaixaBank, l'antiga Catalunya Caixa (ara BBVA), Banc Sabadell, l'antiga Unimm, Deutsche Bank i Caixa d'Enginyers, entre d'altres entitats. La gestió de la col·locació els ha proporcionat importants ingressos per comissions. S'han pagat 599 milions d'euros en interessos i 274 milions en comissions. Més de 113 milions d'euros en comissions van anar a CaixaBank, amb un 41% del total de comissions pagades.

Els préstecs i crèdits bancaris suposen el 22% del deute acumulat:

- La major part dels préstecs i crèdits bancaris són a llarg termini. Els majors creditors són: el Banc Europeu d'Inversions (banc públic de la Unió Europea), el BBVA, l'ICO, CaixaBank i Banco Santander, entre d'altres.

Els préstecs aconseguits amb els mecanismes públics de liquiditat suposen ja el 47% del deute acumulat.

- Els mecanismes de liquiditat són fonamentalment dos: el Fons de Liquiditat Autòmic (FLA), del que Catalunya ha rebut 23.500 milions d'euros; i el Fons de Pagament de Proveïdors, amb 6557 milions d'euros.
- Els interessos a pagar a l'Estat espanyol van del 3,34% al 6,23%.
- El fons de pagament de proveïdors ve garantit per l'ICO i consta d'un crèdit sindicat per 26 entitats bancàries.
- Tant el FLA com el pla de pagament a proveïdors estan condicionats a un pla de viabilitat i sostenibilitat financera que aprova el govern espanyol. Això fa que, de facto, l'economia de la Generalitat estigui intervinguda per l'Estat

30. Darrera data per a la qual disposem de dades.

10.4 Auditories ciutadanes per acabar amb l'opacitat i la dependència

Des de la PACD entenem aquest informe com un exercici necessari i inicial per tal de començar a comprendre l'evolució, composició i conseqüències de l'endeutament públic català. Davant l'opacitat i manca de transparència de la Generalitat de Catalunya, apostem per compartir i construir conjuntament el relat del deute des de la ciutadania. Només comprenent com hem arribat fins aquí podrem proposar les respostes adequades, basades en el coneixement compartit i l'anàlisi col·lectiu.

L'informe Independents de qui? és un primer pas perquè es puguin engegar més processos d'auditoria ciutadana sectorials, d'infraestructures o projectes concrets, o territorials. Entenem que existeixen evidències suficients per a qüestionar la legitimitat del deute de la Generalitat, però ens cal avançar en l'anàlisi col·lectiu per concretar i compartir aquestes evidències, així com per fer propostes, incloent un possible impagament del deute públic català.

